

Scriptie voor de
Bacheloropleiding
Geschiedenis (2004-2008):

Specialisatie: Turkse Geschiedenis/Turkologie

Auteur:

Armand Sağ

1 februari 2008

De met deze scriptie te behalen titel:

*‘Bachelor in the Arts of History; with a specialization in Turkish
History ’*

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave

<u>Onderwerp</u>	<u>Bladzijden</u>
➤ Inhoudsopgave	1 t/m 2
➤ Voorwoord	3
➤ Onderzoeksseminar 1: <i>Welke factoren hadden invloed op het ontstaan van een Koerdische terreurorganisatie in Turkije tijdens de 20ste eeuw?</i>	4 t/m 16
• Inleiding <i>“De vrouwelijke PKK-leden werden gedwongen om samen met Apo groepsseks in zijn jakuzi te hebben.”</i>	5 t/m 6
• Hoofdstuk 1 <i>‘Vanwege het opkomende nationalisme is de Eerste Wereldoorlog belangrijk voor het ontstaan van een Koerdische terreurorganisatie.’</i>	7 t/m 9
• Hoofdstuk 2 <i>‘Vanwege het feit dat de Koerdische terreurorganisatie communistisch was, was de Sovjet-Unie belangrijk voor het ontstaan ervan.’</i>	10 t/m 11
• Hoofdstuk 3 <i>‘Vanwege het feit dat Abdullah Öcalan het terrorisme als een middel zag, was Öcalan belangrijk voor het ontstaan van een Koerdische terreurorganisatie.’</i>	12 t/m 14
• Eindconclusie <i>Terrorisme en de Koerden</i>	15 t/m 16
➤ Onderzoeksseminar 2: <i>Was de regimewisseling van 1908 in het Osmaanse Rijk, onder leiding van de Jong Turken, een militaire coup of een constitutionele revolutie?</i>	17 t/m 49
• Inleiding <i>“De Jong Turken waren fascistische nationalisten.”</i>	18 t/m 20
• Hoofdstuk 1 <i>Wat was de voorgeschiedenis van de Jong Turken tot 1908?</i>	21 t/m 29

<ul style="list-style-type: none"> • Hoofdstuk 2 <i>Hoe zag de Osmaanse Grondwet, die in 1908 door de Jong Turken werd ingevoerd, eruit?</i> 	30 t/m 32
<ul style="list-style-type: none"> • Hoofdstuk 3 <i>Welke constitutionele en sociale veranderingen brachten de Jong Turken teweeg na 1908?</i> 	33 t/m 36
<ul style="list-style-type: none"> • Hoofdstuk 4 <i>Hoeveel hooggeplaatste bevoegden waren afkomstig uit de Jong Turkse groep na 1908?</i> 	37 t/m 39
<ul style="list-style-type: none"> • Eindconclusie <i>Regime Change in het Osmaanse Rijk</i> 	40
<ul style="list-style-type: none"> • Bijlage – de Osmaanse Grondwet 	41 t/m 49
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Onderzoeksseminar 3: <i>Wat voor rol speelde de Janitsaren in de militaire ontwikkelingen van het Osmaanse Rijk gedurende de periode 1425-1550?</i> 	50 t/m 76
<ul style="list-style-type: none"> • Inleiding <i>‘De Janitsaren waren wrede vechtmachines.’</i> 	51 t/m 54
<ul style="list-style-type: none"> • Hoofdstuk 1 <i>Wat zijn Janitsaren?</i> 	55 t/m 62
<ul style="list-style-type: none"> • Hoofdstuk 2 <i>Wat voor invloed hadden de Janitsaren in de Slag bij Varna in 1444?</i> 	63 t/m 66
<ul style="list-style-type: none"> • Hoofdstuk 3 <i>Wat was de rol van de Janitsaren bij de verovering van Constantinopel in 1453?</i> 	67 t/m 71
<ul style="list-style-type: none"> • Hoofdstuk 4 <i>Wat was de inbreng van de Janitsaren tijdens de Slag om Mohacs in 1526?</i> 	72 t/m 74
<ul style="list-style-type: none"> • Eindconclusie <i>Oorlog en vrede in het Osmaanse Rijk</i> 	75
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Nawoord 	76
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Literatuurlijst 	77 t/m 79

Voorwoord

Alvorens het schrijven van deze scriptie zijn uiteraard vele uren met de neus in boeken doorgebracht. Het completeren van een dergelijk project is dan ook een prestatie om trots op te zijn. De lezer zal tussen de regels door wellicht lezen dat mijn motivatie om als onderwerp Turkije en Turkse geschiedenis (oftewel Turkologie) te kiezen, voortkomt uit een interesse die verder gaat dan een willekeurig gekozen specialisatie.

Ook de gekozen drie onderzoeksseminars zijn actuele onderwerpen die zowel in binnen- als buitenlandse media aandacht krijgen. Het vraagstuk van de PKK (oftewel 'Partiya Karkeran Kurdistan', wat vrij vertaald 'Partij voor een Kommunistisch Koerdistan' betekent) is een kwestie die al ruim dertig jaar speelt en meer dan dertigduizend doden als gevolg heeft gehad. Een probleem over de opvattingen van de Jong Turken (de 'Jön Türkler' in het Turks) is dat ze afgerekend worden op de manier hoe ze aan de macht zijn gekomen en niet wat ze hierna hebben gedaan. Een ander kant van de zaak belichten, is een vereiste om te ontkomen aan de zogenoemde 'met oogkleppen'-inzicht. Veel historici doen dit echter niet en/of te weinig waardoor ze als het ware niet 'out-of-the-box' kunnen denken. Er is een algemene opvatting dat Turkije een fascistische staat is en dat Turkse geschiedenis doorspekt is met barbaarse en brute wreedheden tegen niet-Turken. Deze opvatting deugt van geen kant en komt voort uit een anti-Turkse opvatting die Christelijk Europa propageerde om een eenheid te vormen tegen de verschillende oprukkende Turkse volkeren, zoals onder andere de Hunnen onder Attila, de Tataren en Mongolen onder Cengiz Han, de Magyaren onder Arpad, de Bulgaren, Selçuken en Osmanen.

Zoals ik duidelijk laat zien dat de aanpakswijze van de Jön Türken alles behalve 'fascistisch' genoemd kan worden, laat ik ook zien dat de Osmanen geen 'barbaarse woestelingen' waren. Integendeel zelfs, in respectievelijk onderzoeksseminar twee en drie komen de bovengenoemde onderwerpen aan bod en het tegenovergestelde blijkt. De Jön Türkler gaan uit van een principe die voortkomt uit de Franse Revolutie, namelijk dat iedereen gelijk is, en de Osmanen blijken slechts duizend christelijke kinderen per zeven jaar mee te nemen om te fungeren als overheidsfunctionaris of elitesoldaat in het Korps der Janitsaren. Over deze en andere punten verwacht ik aan het eind van mijn scriptie duidelijkheid verschaft te hebben.

Hopelijk zal de lezer van mijn scriptie er net zoveel plezier aan beleven om te lezen, als ik om te schrijven.

de auteur Armand Sağ

Onderzoeksseminar 1:

Onderwerp: Terrorisme en de Koerden

Hoofdvraag:

Welke factoren hadden invloed op het ontstaan van een Koerdische terreurorganisatie in Turkije tijdens de 20ste eeuw?

Inleiding

“De vrouwelijke PKK-leden werden gedwongen om samen met Apo groepsseks in zijn jakuzi te hebben.”¹

Zo luidt een zin uit het nieuwe boek van voormalig PKK-leider Abdullah Öcalan en zijn rechterhand Şemdin Sakık dat vanuit de gevangenis is geschreven. Met dit boek ontstaat de vraag waarom de uiterst gewelddadige terreurbeweging PKK ontstond. Om dit te verwezenlijken, luidt de hoofdvraag als volgt: ***‘Welke factoren hadden invloed op het ontstaan van een Koerdische terreurorganisatie in Turkije tijdens de 20ste eeuw?’***

De voorgeschiedenis van het Koerdische nationalisme begint na de ondergang van het Osmaanse Rijk en de daarop volgende Onafhankelijkheidsoorlog van de Republiek Turkije onder de nationale volksheld Mustafa Kemal Atatürk. De Geallieerden wilden het gebied van het Osmaanse Rijk verdelen onder de etnische minderheden, maar zagen ervan af toen de Turken alle bezettende troepen verdreven. Het opkomende nationalisme beïnvloedde vrijwel geheel Europa en dus ook de Turken en Koerden, wat voor invloed betreft het dan precies? Dit legt de **eerste stelling** uit: *‘Vanwege het opkomende nationalisme is de Eerste Wereldoorlog belangrijk voor het ontstaan van een Koerdische terreurorganisatie.’*

Vrij weinig mensen weten vervolgens dat veel van de Koerden, en dus ook de terreurgroep PKK, zeer communistisch ingesteld zijn. Dit moet wel een direct gevolg zijn van de invloed en steun van de Sovjet-Unie of juist niet? Heeft het communisme een hele andere invloed gehad op de Koerden? Wat gebeurde er vervolgens na de ondergang van de Sovjet-Unie in 1989? Is het toeval dat de Koerden pas in 1978 de PKK oprichten en vervolgens vanaf 1984 een oorlog ontketenen? De **tweede stelling** luidt dan ook als volgt: *‘Vanwege het feit dat de Koerdische terreurorganisatie communistisch was, was de Sovjet-Unie belangrijk voor het ontstaan ervan.’*

Voortbordurend op het voorgaande wordt het ontstaan van de PKK verder uitgezocht via de **derde stelling**: *‘Vanwege het feit dat Abdullah Öcalan het terrorisme als een middel zag, was Öcalan belangrijk voor het ontstaan van een Koerdische terreurorganisatie.’* Waarom zochten de terroristische leden van de PKK steun bij Syrië en Griekenland vanaf 1991? Is het omdat de Sovjet-Unie nu uit het plaatje verdwenen was? Dit alles zal met zoveel mogelijk feiten worden achterhaald. Als laatst, maar zeker niet als minst belangrijkste, worden de successen van Turkije tegen de PKK vermeldt. Na de vangst en berechting van de oprichter en leider van de PKK, is het geweld gedaald naar een laag pitje. Had Öcalan zo

¹ Uit de boekbespreking van de Turkse krant ‘Hürriyet’ van vrijdag 7 januari 2005. Het boek ‘Apo’ komt begin 2005 in İstanbul uit en beslaat 366 bladzijden. Het is geschreven door Sakık aan de hand van citaten van Öcalan.

een grote invloed op de PKK of is het vooral een gevoel van verslagenheid waardoor de PKK uitgespeeld lijkt? Dat Turkije, net nu het geweld vrijwel opgehouden is, concessies doet, lijkt een beloning voor de Koerden die wel door middel van een dialoog een oplossing zoeken. Deze Koerden werden zelf ook door de terroristen van de PKK bedreigd, opgespoord en vermoord. Het lijkt nu dus wel alsof beide kanten zonder het gebruik van geweld best tot een overeenstemming kunnen komen.

Hoofdstuk 1:

‘Vanwege het opkomende nationalisme is de Eerste Wereldoorlog belangrijk voor het ontstaan van een Koerdische terreurorganisatie.’

Na afloop van de Eerste Wereldoorlog waren er in het Osmaanse Rijk vele dingen veranderd. Het voormalige grondgebied werd opgedeeld onder de Geallieerde overwinnaars, dat wil zeggen Engelse, Franse, Italiaanse, Griekse, Armeense en enkele lokale milities. Onder de ruïnes van dit voormalige Osmaanse Rijk, ontstond een nieuw land. Onder de charismatische leider Mustafa Kemal Atatürk lukte het de Turken om alle bezettende troepen uit de huidige grenzen van de Republiek Turkije te verdrijven.²

Het Osmaanse Rijk in de 16^e eeuw³

Om deze Eerste Wereldoorlog tot een goed eind te brengen kwamen de Engelsen al op een vroeg stadium op het idee om de verschillende etnische minderheden in het Osmaanse Rijk met het nationalisme te laten kennismaken door middel van onrust zaaiende infiltranten (zoals de beroemde T.A. Lawrence, bijgenaamd Lawrence of Arabia). Dit had vooral bij de Arabieren en Armeniërs een gewillig oor. Over de Arabieren kunnen we kort en krachtig zeggen dat ze onder invloed van het nationalisme een anti-Turkse ideologie ontwikkelden, te weten het Pan-Arabisme.⁴ Dit was de droom van een Groot-Arabisch Rijk waarin de niet-Arabische Turken zouden worden gearabiseerd.

Dit verklaart dan ook de Arabische opstand tegen de Turken in de Eerste Wereldoorlog, wat een van de redenen was voor het verlies van de Osmaanse Turken in de Eerste Wereldoorlog.⁵ Aan de andere kant zijn er geen gegevens bekend over Koerdische opstanden aan de hand van dit opkomende nationalisme. Het blijkt dus dat de Koerden zich niet zozeer konden identificeren met deze nieuwe ideologie.

Zoals eerder vermeld hadden de Armeniërs wel een opstand veroorzaakt, namelijk in samenwerking met de Russen in Oost-Turkije. De verklaring hiervoor ligt waarschijnlijk bij

² B. Lewis, *Het Midden-Oosten* (Amsterdam, 2002) 337.

³ M. Orhan Bayrak, *Türk İmparatorlukları tarihi* (Geschiedenis van de Turkse Rijken; İstanbul, 2002) 455-456.

⁴ B. Lewis, *Het Midden-Oosten* (Amsterdam, 2002) 331-334.

⁵ E.J. Zürcher, *Een geschiedenis van het moderne Turkije* (Nijmegen, 1995) 174-179.

het verschil van godsdienst (de Armeniërs waren christenen) en de interventie van Rusland die infiltranten naar de Armeniërs stuurden om onrust te stoken (net als de Britten bij de Arabieren). Hierbij werden de niet-Armeense bevolkingen verdreven uit de Oostelijke steden, het Osmaanse regime antwoordde door Osmaanse troepen op ze af te sturen. Er moet hier opgemerkt worden dat het begrip Osmanen werd gebruikt voor de onderdanen van de heersende Sultan, er werd dus geen onderscheid gemaakt tussen Turken en Koerden. Zowel door de opstandige Armeniërs die zowel Turken als Koerden aanvielen, als door de Osmanen onderling (dus Turken én Koerden) die de Armeniërs als collaborateurs beschouwden.⁶

Waar de bittere oorlog uiteindelijk ten eind kwam, werd er een vredesverdrag ondertekend. De overgave van het Osmaanse Rijk was, tegelijk met zijn machtige bondgenoot Duitsland, op 27 oktober 1918 op het eilandje Mutros tussen de Griekse en Turkse kust.⁷ Een vredesverdrag kwam echter pas op 10 augustus 1920 in een voorstad van Parijs, genaamd Sevres. De tussenliggende periode was nodig om een verdeling en bezetting van Turks grondgebied tot in de puntjes te verzorgen.⁸ Hierbij werd er een groot stuk land in Oost-Turkije voor de Armeniërs gereserveerd, alle Arabische provincies werden bezet, de Grieken kregen de Westkust, de Italianen Zuidwest Turkije, de Fransen kregen Zuidoost Turkije en de Engelsen kregen İstanbul en de grensstreek met Irak. Ook was er een autonome staat voor de Koerden opgenomen in het verdrag.⁹

Hierop brak er een Onafhankelijkheidsstrijd uit door de Turken tegen alle bovengenoemde partijen van 1920 tot 1922. Het resultaat was nu vervolgens dat de Grieken, Armeniërs, Italianen, Fransen en Engelsen allemaal verslagen werden en hierdoor afzagen van hun plannen. Dit werd vervolgens weer vastgelegd in het nieuwe vredesverdrag in Lausanne op 24 juli 1923.¹⁰

De Koerden echter waren een verhaal apart, er zijn geen nationalistische grootschalige opstanden bekend in deze periode tot 1923. Waar de Armeniërs en Arabieren tijdens de ‘Grote Oorlog’ al in opstand waren gekomen, bleven de Koerden strijden tegen deze groepen in naam van de Osmaanse Sultan.¹¹

Toen de Osmanen vervolgens verloren, werden degene die de Geallieerden hadden geholpen met opstanden hiervoor beloond. Maar de Koerden hadden, weliswaar wel in lokale milities, niet in grote getallen strijd geleverd tegen de Turken in de Eerste Wereldoorlog en

⁶ J. McCarthy, *The Ottoman Turks* (New York, 1997) 363-366.

⁷ idem 366.

⁸ R. Bakker, *Geschiedenis van Turkije* (Amsterdam, 1997) 151.

⁹ E.J. Zürcher, *Een geschiedenis van het moderne Turkije* (Nijmegen, 1995) 174-179.

¹⁰ R. Bakker, *Geschiedenis van Turkije* (Amsterdam, 1997) 153.

¹¹ M. van Bruinessen, *Kurdish Ethno-Nationalism vs. Nation-Building State* (Istanbul 2000)

ook niet tijdens de Onafhankelijkheidsoorlog. Integendeel zelfs, desondanks werd er een autonoom Koerdisch gebied gereserveerd door de Geallieerden.

Maar waar de Koerden zij aan zij met de Turken vochten, waren er uiteraard ook lokale Koerdische milities die het concept wel zagen zitten. Toen deze echter vrij snel verslagen werden door de Turkse troepen, kwamen de meeste Koerden tot de conclusie dat de ideeën van de Turkse leider Mustafa Kemal Atatürk voor een seculiere staat in Turkije wel eens in hun voordeel zouden kunnen gaan werken.¹²

¹² E.J. Zürcher, Een geschiedenis van het moderne Turkije (Nijmegen, 1995) 186-199.

Hoofdstuk 2:

Vanwege het feit dat de Koerdische terreurorganisatie communistisch was, was de Sovjet-Unie belangrijk voor het ontstaan ervan.

Waar tijdens de Eerste Wereldoorlog de Russen dachten de Turken snel te kunnen verslaan, werd juist het tegenovergestelde de waarheid. De Russen ondergingen vervolgens een metamorfose en kwamen terug als de Sovjet-Unie. In deze nieuwe gedaante zorgden de Sovjets nog eens voor invloeden in de Oostelijke regio's van Turkije.¹³

In de loop van de geschiedenis werden de Russen en Turken aartsvijanden, dit kwam ook in de Eerste Wereldoorlog goed naar voren. Toen de Turken oprukten naar de steden Kars en Artvin om deze te heroveren na ze eerst in 1878 aan de Russen te hebben verloren, waren de Russen snel met het vinden van steun. Deze steun zochten de Russen in die multi-etnische steden zelf, daar woonden namelijk onder andere Koerden en Armeniërs. Het bleek vervolgens al snel dat de Koerden niet of nauwelijks vatbaar waren voor dit soort Russisch propaganda. De Armeniërs hiertegenover deelden hetzelfde orthodox-christelijke geloof als de Russen en waren al, onder invloed van het nationalisme, opstandig geworden tegen de Osmaanse Turken.¹⁴

De Koerden kwamen hierdoor lijnrecht tegen de Armeniërs en Russen te staan, maar toen de Russen uiteindelijk de communistische staat Sovjet-Unie stichtten, veranderde dit. Met de stichting van zowel de Sovjet-Unie als de Republiek Turkije werden deze twee nieuwe staten elkaars burens. Van vriendschap was geen sprake, aangezien de Sovjets hun communistische visie zoveel mogelijk probeerde te verspreiden. Dit lukte bij de Armeniërs, Georgiërs en Azeri's, maar niet bij de Turken. Tenminste niet tot de jaren zeventig en tachtig, in deze jaren ontstonden er langzaam maar zeker ook communistische partijen in Turkije. Waar de Turken grotendeels vasthielden aan de Westerse wereld, begonnen de Russen de Koerden wel te winnen in hun communistische visie. Dit verklaart dan ook de stichting van de communistische Koerdische partij, de PKK.¹⁵ Helaas bleef het niet hierbij en werd de PKK kort hierna een terroristische communistische Koerdische partij.

¹³ B. Lewis, Het Midden-Oosten (Amsterdam, 2002) 332.

¹⁴ E.J. Zürcher, Een geschiedenis van het moderne Turkije (Nijmegen, 1995) 139-141.

¹⁵ Michael Radu, The Rise and Fall of the PKK, Orbis, Volume: 45, Issue: 1 (1 januari, 2001)

De steun van de Sovjet-Unie aan de communistische partijen in Turkije, bleek niks nieuws onder de zon. Aangezien vrijwel alle communistische partijen uit die jaren steun of invloed vanuit Moskou kregen, ook buiten Turkije.

Maar het waren vooral de Koerden die geïnteresseerd bleken in deze ideologie. Dit kwam vooral doordat de Koerden zich door de Turkse overheid toch op de ene of de andere manier achtergesteld voelden.¹⁶

Dit kwam onder andere weer door de wetten van Turkije; zo mocht je bijvoorbeeld geen buitenlandse taal in openbare gebouwen spreken. Hieronder vielen dus ook de Koerdische dialecten in de scholen. Verder waren buitenlandse namen voor Turkse burgers verboden, dus ook Koerdische namen. Als laatst waren separatistische uitingen verboden, hieronder vielen dus ook Koerdische kranten en televisiezenders.¹⁷

Hier bovenop kwam nog de simpele reden dat het de oostelijke gebieden van Turkije economische en financieel relatief minder voor de wind ging dan de westelijke gebieden. De oostelijke gebieden zagen vervolgens de buurlanden overstappen op het communistische systeem en floreren door subsidies vanuit Moskou. In die periode vlak voordat de Sovjet-Unie instortte zijn er dan ook vele Koerdische studenten gesignaleerd in gezelschap van belangrijke Sovjet leiders. Ook na de ineenstorting van de Sovjet-Unie zijn er nog geregeld Koerdische communisten op bezoek in Moskou gegaan, denk bijvoorbeeld maar aan Abdullah Öcalan in de jaren 90.¹⁸

Dus ook de communistische partijen in Turkije zijn gefinancierd door Moskou, hiermee heeft vooral de Koerdische arbeiderspartij geprofiteerd. Daartegenover ontving de Turkse overheid steun en financiering van de Verenigde Staten van Amerika.¹⁹ Zo konden de communistische Turken en Koerden samenwerken in de strijd tegen het Amerikaanse imperialisme, ook hier vochten er dus Turken en Koerden samen zij aan zij tegen een gezamenlijke tegenstander. Alhoewel de tegenstanders hier ook Turken en Koerden waren.²⁰

¹⁶ H. J. Barkey & G.E. Fuller, Turkey's Kurdish Question (New York 1998) 121.

¹⁷ Kevin McKiernan, Turkey's war on the Kurds, Bulletin of the atomic scientists, Volume: 55, Issue: 2 (1 maart, 1999)

¹⁸ Michael M Gunter, The continuing Kurdish problem in Turkey after Öcalan's capture, Third world quarterly, Volume: 21, Issue: 5 (1 oktober, 2000)

¹⁹ idem

²⁰ Michael Radu, The Rise and Fall of the PKK, Orbis, Volume: 45, Issue: 1 (1 januari, 2001)

Hoofdstuk 3:

Vanwege het feit dat Abdullah Öcalan het terrorisme als een middel zag, was Öcalan belangrijk voor het ontstaan van een Koerdische terreurorganisatie.

In die tumultueuze tijd van de Koude Oorlog ontstonden er meerdere twistpunten op de wereld. Zo ook in Turkije, waar het communisme zo ingeweven werd in het Koerdische nationalisme dat het feit dat de Koude Oorlog al tot zijn eind gekomen was, geen invloed had.

In die woelige jaren 70 en 80 waren er vele studenten in de Turkse hoofdstad Ankara die een communistische visie erop na hielden. Zo ook een Koerdische student, genaamd Abdullah Öcalan. Het was dan ook deze Öcalan die, een in eerste instantie, communistische partij oprichtte op de universiteit in Ankara. In die periode waren er geregeld vechtpartijen tussen rechts en links, waarbij Öcalan in 1973 een gevangenisstraf kreeg van enkele maanden voor zijn deelname hieraan.²¹

Toen Öcalan uiteindelijk vrijgelaten werd uit de gevangenis en de Koerdische Arbeiderspartij, oftewel de 'Partiye Karkeran Kurdistan', in november 1978 stichtte, was de invloed van het nationalisme al zichtbaar.²² Het karakter van deze nieuwe partij bleek veel gewelddadiger dan zijn voorgangers, het bleek zowel rechtse als linkse ideeën erop na te houden. Dit werd duidelijk toen er aanslagen tegen Turken én rechtse aanhangers gepleegd werden. Het eerste voorbeeld hiervan was de moord op de vice-voorzitter van de Milliyetçi Hareket Parti in mei 1980. De MHP was namelijk een rechtse partij die fel tegen het communisme was. Hierna volgde de moord op de linkse oud-premier Nihat Erim in juli 1980, waarschijnlijk omdat hij de voormalige vertegenwoordiger van de Turkse overheid was.²³

Dit illustreert de beweegredenen van de PKK, er werd zowel een oorlog tegen anticommunisme als tegen Turken gevoerd. Al snel echter werden Öcalan en zijn aanhangers gedwongen het land te verlaten doordat de militaire strijdkrachten van Turkije de macht uit handen van de staat namen om de geweldplegers zo snel mogelijk te pakken en terecht te stellen. Dit gebeurde op 12 september 1980 en na zowel extreem rechts als extreem links te hebben weggeveegd, organiseerden ze verkiezingen in 1982 alvorens zelf weer in de kazernes te verdwijnen.²⁴

²¹ Michael Radu, *The Rise and Fall of the PKK*, Orbis, Volume: 45, Issue: 1 (1 januari, 2001)

²² R. Olson, *The Kurdish nationalist movement in the 1990's* (Kentucky 1996) 53-69.

²³ E.J. Zürcher, *Een geschiedenis van het moderne Turkije* (Nijmegen, 1995) 325.

²⁴ idem 345-348.

In die periode werden enkele tienduizenden extreem links- of rechts-aanhangers opgepakt, maar Öcalan had kans gezien het land uit komen. Tot ieders verbazing dook Öcalan nog dezelfde maand op in Syrië, waar hij gezien werd in Damascus.²⁵

Doordat de Sovjet-Unie in de jaren 80 al begon te wankelen koos Öcalan voor een stabielere regio, namelijk Syrië en Libanon. In deze twee landen werden de eerste guerrillastrijders opgeleid door Syrische, Palestijnse en Griekse officieren. Hiernaast steunden de regeringen van Syrië en Griekenland de PKK ook op financieel gebied, dit vanwege hun vijandschap tegen Turkije sinds hun nederlaag tijdens de Onafhankelijkheidsoorlog.²⁶

Nadat de Irak-Iran oorlog uitbrak verminderden de Irakese troepen in het noorden van Irak waardoor Öcalan en zijn PKK kans zagen om de banden met de Koerden in Noord-Irak aan te halen. Dit zorgde voor een verdere internationalisering van de PKK en zijn terroristische activiteiten tegen Turkije en Irak onder leiding van Abdullah Öcalan.²⁷

De rekrutering van PKK leden was nu geen probleem, maar de financiering was een ander punt. Dit werd, naast bovenstaande subsidies, vooral verwezenlijkt door de smokkel van drugs vanuit Afghanistan, via Iran, Irak en Turkije naar Europa, waar ook Koerdische minderheden zijn.²⁸ Het is dan ook geen toeval dat het merendeel van de drugsbazen in Europa en Turkije van Koerdische komaf zijn.²⁹

Waar de rekrutering en financiering weliswaar allemaal uitstekend georganiseerd waren door Öcalan, bleek het meerdere malen dat er ook Koerden waren die voor de Turken kozen. Deze Koerden werden, net als Turkse burgers, samen met hun hele familie genadeloos afgestraft door de PKK, zoals Abdullah Öcalan zelf toegaf in juni 1988.³⁰ Deze en andere wreedheden werden beantwoord door de Turkse overheid met het platbranden van dorpen waar men vermeende PKK leden hielp, hierbij werd steeds vaker de grens overgestoken naar Irak en Syrië.³¹

Totdat er in oktober 1998 uiteindelijk een ultimatum werd gesteld aan Syrië, de uitbanning van Öcalan en de PKK of oorlog. Deze agressievere houding van Turkije ten opzichte van de PKK bleek te werken; Syrië stuurde Öcalan meteen weg en na druk van Turkije werd hij achtereenvolgens uitgezet in Armenië, Rusland, Griekenland, Nederland en

²⁵ E.J. Zürcher, Een geschiedenis van het moderne Turkije (Nijmegen, 1995) 377.

²⁶ R. Bakker, Geschiedenis van Turkije (Amsterdam, 1997) 187.

²⁷ idem 378.

²⁸ F. Bovenkerk & Y. Yeşilgöz, De maffia van Turkije (Amsterdam 1998) 257.

²⁹ idem 293.

³⁰ E.J. Zürcher, Een geschiedenis van het moderne Turkije (Nijmegen, 1995) 379.

³¹ L. I. Meho, The Kurds and Kurdistan (Londen 1997) 139.

Italië.³² Alleen Kenia leek bereid, maar hier werd hij al snel door Turkse commando's opgepakt en teruggevoerd naar Turkije op 16 februari 1999.³³

Nu lijkt de crises voorbij, waar Öcalan vanuit gevangenschap alle vormen van geweld afkeurt en openlijk het bevel voor de overgave van de PKK geeft, is ook Turkije bereid om concessies te doen. Zo zijn er bijvoorbeeld al enkele Koerdische kranten en zenders toegelaten, net als het spreken van de Koerdische taal en het benoemen van Koerdische namen.³⁴

³² Kevin McKiernan, Turkey's war on the Kurds, Bulletin of the atomic scientists, Volume: 55, Issue: 2 (1 maart, 1999)

³³ Michael M Gunter, The continuing Kurdish problem in Turkey after Öcalan's capture, Third world quarterly, Volume: 21, Issue: 5 (1 oktober, 2000)

³⁴ idem

Eindconclusie

Nu zijn we dan toe aan de eindconclusie. Om de eindconclusie te kunnen beantwoorden moeten we eerst de drie stellingen behandelen. Deze deelconclusies zijn namelijk een belangrijk onderdeel van de eindconclusie.

De conclusie op de **eerste stelling** *‘Vanwege het opkomende nationalisme is de Eerste Wereldoorlog belangrijk voor het ontstaan van een Koerdische terreurorganisatie’* luidt dan ook als volgt. Waar het, zo op het eerste oog, lijkt alsof de Eerste Wereldoorlog en zijn nasleep geen directe invloed hebben gehad op het ontstaan van een Koerdische terreurorganisatie, verandert dit beeld bij nader inzien. Natuurlijk vormden de Koerden hier nog een solide front met de Turken onder de benaming Osmanen, en natuurlijk kwamen de Koerden niet of nauwelijks in opstand in de periode tot 1923 in tegenstelling tot de Armeniërs of Arabieren. Maar was het opkomende nationalisme geen reden voor de Geallieerden om de Koerden toch een autonome staat te geven, ook al eisten de Koerden zelf dit niet. Waar de Koerden zich juist identificeerden met de Turkse bevolking, kregen ze hier een concept van de Geallieerden waar zij helemaal niet over nagedacht hadden. Dit idee zou nog jaren lang rondspoken in de gedachtes van de Koerden. De Eerste Wereldoorlog kan dus kort gezegd niet als directe, maar zeer zeker wel als indirecte invloed beschouwd worden

Voor de tweede **tweede stelling** *‘Vanwege het feit dat de Koerdische terreurorganisatie communistisch was, was de Sovjet-Unie belangrijk voor het ontstaan ervan’* komen we tot de volgende deelconclusie. Onder invloed van het communisme en de grootste personificatie ervan, namelijk de Sovjet-Unie, hadden de Koerden voor het eerst een ideologie wat in tegenspraak was met de Turkse overheid. Alhoewel het niet alleen Koerden betrof, was ook dit een reden om een terreurorganisatie te stichten. Hetgeen ook gebeurd is in die periode, het aanhangen van die ideologie op zijn beurt, was weer een opeenstapeling van factoren zoals armoede en gevoelens van discriminatie. Of de Sovjet-Unie dus direct een invloed had op het stichten van een Koerdische terreurorganisatie, is hoogstwaarschijnlijk negatief te beantwoorden. Hiertegenover hadden de Sovjets met hun ideologie wel een indirecte invloed op het stichten van een Koerdische terreurorganisatie waarmee ze hun nieuw verworven ideologie konden realiseren.

Bij de laatste en **derde stelling** *‘Vanwege het feit dat Abdullah Öcalan het terrorisme als een middel zag, was Öcalan belangrijk voor het ontstaan van een Koerdische terreurorganisatie’* komen we tot de volgende deelconclusie. Abdullah Öcalan raakte zelf

weer onder de invloed van twee factoren, namelijk de indirecte gevolgen van stelling één en twee. Dit zijn respectievelijk het nationalisme en het communisme.

Hierna was het de beurt aan Öcalan om zelf een organisatie te beginnen die twee doelen wilden verwezenlijken met als middel puur geweld. Die twee doelen slaan weer terug op de eerste twee stellingen, namelijk een communistische Koerdische staat. Je zou dus vrij simpel kunnen zeggen dat Öcalan, als stichter van de PKK, een vrij grote en ook directe invloed had op het creëren en organiseren van een Koerdische terreurorganisatie.

De hoofdvraag *‘Welke factoren hadden invloed op het ontstaan van een Koerdische terreurorganisatie in Turkije tijdens de 20ste eeuw?’* kan dus nu ook beantwoord worden aan de hand van de bovenstaande drie deelconclusies. De Eerste Wereldoorlog met zijn nasleep en de Sovjet-Unie met zijn ideologie zijn de twee grootste indirecte factoren die bijgedragen hebben aan de vorming van een Koerdische terreurorganisatie. Dit in tegenstelling tot Abdullah Öcalan die een directe invloed had in het geheel, zijn rol was dan ook de grootste directe invloed in het ontstaan van een Koerdische terreurorganisatie. Het was namelijk Öcalan die het terroristische element toevoegde aan de al bestaande ideologieën. Zonder Abdullah Öcalan zou er hoogstwaarschijnlijk geen Koerdische terreurorganisatie in Turkije ontstaan zijn gedurende de 20ste eeuw, alleen ideologische en politieke partijen.

Onderzoeksseminar 2:

Onderwerp: Regime Change in het Osmaanse Rijk

Hoofdvraag:

Was de regimewisseling van 1908 in het Osmaanse Rijk, onder leiding van de Jong Turken, een militaire coup of een constitutionele revolutie?

Inleiding

*“De Jong Turken waren fascistische nationalisten, die het Turkse Volk als verheven zagen en daardoor alle andere volkeren binnen het Osmaanse Rijk als inferieur en minderwaardig beschouwden”.*³⁵

Met deze ondertoon begint menig historicus, zoals Ton Zwaan en Uğur Üngör (beiden professor aan de Universiteit van Amsterdam), aan een onderzoek naar de Jong Turken, die in 1908 zorgden voor een regimewisseling binnen het Osmaanse Rijk. Maar aan de andere kant zijn er ook historici, zoals de Britse Stanford Shaw (professor aan de Cambridge University) en de Turkse professor Şerif Mardin, die de Jong Turken vereren als revolutionaire mensen die hun tijd ver vooruit waren. Ook wijzen ze erop dat de Jong Turken de Franse Revolutie van 1789 als voorbeeld namen en dat hun doel gelijkheid van alle mensen was, in plaats van de verhevenheid van een bepaald volk naar voren te schuiven.

Nu is er uiteraard een groot verschil tussen een militaire coup, dat wil zeggen een gewelddadige machtsovername door één of meerdere personen afkomstig uit het leger die vervolgens regeren als een tiran, en/of een revolutie, waar de bevolking of een deel ervan in opstand komt tegen het bestaande onderdrukkende regime met het doel om deze te vervangen door een regime dat de rechten van de mens hoog in het vaandel heeft. Deze discussie tussen historici wordt nu gevoerd tussen twee partijen, waarbij allebei extreme uitgangspunten innemen. De ene partij (in dit werkstuk gerepresenteerd door de Turkse geleerden Ahmet Bedevi Kuran en Şerif Mardin) noemt de Jong Turken “revolutionairen”, terwijl de tegenpartij (in dit werkstuk gerepresenteerd door de Turkse geleerden Naim Turfan en Bekir Fahri) ze “fascisten” noemt. Hoe zit dit wetenschappelijk debat precies in elkaar, hoe kan men twee zulke verschillende en extreme uitgangspunten hebben? Om dit debat ietwat beter te kunnen begrijpen moeten we niet direct in het onderwerp duiken, maar vanaf het begin beginnen; dat wil zeggen lang voor de revolutie in 1908, namelijk in 1876 als de Osmaanse Grondwet al na twee jaar weer wordt opgeschort.

In dit onderzoek willen we de verschillende standpunten over de Jong Turken tegenover elkaar uitzetten om zo te bepalen wat nu precies het doel van de Jong Turken was. Om dit doel zo exact mogelijk te onderzoeken moet men eerst de vraag stellen, wat de ideeën waren van de Jong Turken en wat de grondslag van hun politieke standpunten waren. Waarom noemden zij zichzelf de Jong Turken? De eerste, vooral inleidende, deelvraag luidt dan ook als **‘Wat was de voorgeschiedenis van de Jong Turken tot 1908?’**. Uit deze deelvraag op zich

³⁵ Uitspraak van historicus Ton Zwaan op de conferentie van 16 maart 2006 op de Erasmus Universiteit aangaande de Armeense Kwestie.

zal niet blijken of er sprake was van een militaire coup dan wel een revolutie, maar het zal ons wel een goed uitgangspunt geven op het ontstaan van de groep genaamd 'Jong Turken'.

Als tweede punt kunnen we de constitutionele veranderingen van de Jong Turken onderzoeken, hoe zagen die eventueel revolutionaire veranderingen eruit en wat stond er precies in de Osmaanse Grondwet die in 1908 werd ingevoerd? Het tweede vraagstuk luidt dan als volgt **'Hoe zag de Osmaanse Grondwet, die in 1908 door de Jong Turken werd ingevoerd, eruit?'**. Dit is van belang omdat de, door de Jong Turken, ingevoerde Osmaanse Grondwet precies dezelfde grondwet was die in 1876 was opgeschort. Dit lijkt in eerste instantie op een revolutie, maar men behoort te weten wat er allemaal in stond om er een beter beeld van te krijgen.

Als derde vraagstuk kunnen we onszelf afvragen wat voor gebeurtenissen er plaatsvonden vlak na de regime change van de Jong Turken in 1908. Werden alle politieke tegenstanders direct afgevoerd naar strafkampen en voerde men wijdverspreide wraakacties uit in het hele Osmaanse Rijk en/of werden de Jong Turken juist toegejuicht door het merendeel van de Osmaanse bevolking? Indien de Jong Turken hun eigen bevolking van Turken wilden bevoordelen, welke maatregelen werden dan wel of juist niet getroffen om dit te verwezenlijken? Voerden de Jong Turken verder ook veranderingen uit ten opzichte van de Osmaanse Grondwet? Zodoende is ons derde vraagstuk gevormd: **'Welke constitutionele en sociale veranderingen brachten de Jong Turken teweeg na 1908?'**. Volgens historicus Bekir Fahri was de contrarevolutie van 1909 vooral gericht tegen de 'fascistische Jong Turken', terwijl Şerif Mardin spreekt van 'een poging tot machtsovername door Sultan Abdülhamit II'. Wat gebeurde er nu precies?

De vierde stelling gaat vooral over hoeveel macht de Jong Turken eigenlijk wel niet hadden na de omwenteling van 1908. Ons vierde stelling ziet er dan vervolgens als volgt uit: **'Hoeveel hooggeplaatste functionarissen waren afkomstig uit de Jong Turkse groep na 1908?'**. Als we dit nader bekijken kunnen we wellicht zien of de Jong Turken de multiculturele maatschappij van de samenleving in het Osmaanse Rijk ook daadwerkelijk toepasten op de functionarissen en het politieke stelsel van het Osmaanse Rijk (dus of minderheden opgenomen werden in het overheidsapparaat) of dat het overgrote merendeel van de ambtenaren en hooggeplaatste functionarissen Turken waren zonder plaats te maken voor de minderheden in het Osmaanse Rijk.

Tijdens dit werkstuk zullen we een steeds beter wordend beeld krijgen van de denkwijze en toepassing ervan op de Osmaanse samenleving en in het bijzonder de grondwet

van de Jong Turken. Grote kwesties die de gemoederen nog steeds bezighouden in en buiten Turkije en veel te maken hebben met de Jong Turken zijn bijvoorbeeld de Armeense Kwestie en de secularisatie van Turkije. Om deze kwesties beter te begrijpen, moet men de Jong Turken begrijpen en zo de gedachtegang van die politieke groepsleden van binnenuit kennen.

Met deze vier stellingen willen we in ieder geval een beeld krijgen van de gebeurtenissen van 1908 in het Osmaanse Rijk onder leiding van de Jong Turken. Ook kunnen we deze gebeurtenissen aan het eind van dit onderzoek vaststellen als constitutionele revolutie dan wel als gewelddadige militaire machtsgreep. Uiteraard zal het niet zo zwart-wit zijn als deze inleiding doet vermoeden, maar het zal in ieder geval wat licht werpen op dit, voor veel mensen, o zo onbekend onderwerp.

Hoofdstuk 1:

Wat was de voorgeschiedenis van de Jong Turken tot 1908?

Jong Turken waren een groep militaire studenten die er liberale en constitutionele ideeën op na hielden en deze wilden realiseren in het Osmaanse Rijk. Hoe groeide deze studentenvereniging van vier studenten uit tot een formidabele partij, die de Sultan kon bevelen de Grondwet weer in te voeren?

Tijdens het bewind van de Osmaanse Sultan Abdülhamit II, die regeerde van 1876 tot 1909, kreeg het Osmaanse Rijk te maken met vele nieuwe ideeën en stromingen uit het Westen. Sultan Abdülhamit II zag in zijn beginjaren wel heil in deze ideeën en voerde enkele maanden na zijn troonbestijging in 1876 al een grondwet en parlement in. Echter na enkele incidenten en de Russisch-Turkse Oorlog van 1877 tot 1878, die verloren werd door de Turkse Osmanen, schorste Sultan Abdülhamit II al in 1878 de grondwet en parlement voor onbepaald tijd.³⁶

Aangezien de ideeën vooral uit West-Europa afkomstig waren, en met name uit Frankrijk die als eerst deze ideeën had toegepast met de Franse Revolutie van 1789, werd het Europese deel van het Osmaanse Rijk het eerst beïnvloed door deze liberale stromingen, zoals onafhankelijkheid voor elk volk en

Het Osmaanse Rijk in de 19de eeuw³⁷

natievorming. Vooral in het huidige Griekenland, Bulgarije, Macedonië, maar ook in de rest van de Balkan; Joegoslavië, Servië, Bosnië, Herzegovina, Albanië, Montenegro, Slovenië, Kroatië en Kosovo alsmede delen van Roemenië, Moldavië en Oekraïne, kregen deze stromingen weerklank. Nieuwe geluiden zoals nationalisme en liberalisme werden door de niet-Turkse en niet-moslim volkeren aangegrepen om zich vrij te vechten van het Osmaanse Rijk na meer dan 500 jaar overheerst te zijn geweest door de Turkse Osmanen. Hiertegenover werd er het idee van Osmanisme gepropagandeerd door de Osmaanse Sultan Abdülhamit II, dit moest ervoor zorgen dat de Osmaanse onderdanen zich verbonden voelden met elkaar en de Osmaanse overheid. Er moet echter wel opgemerkt worden dat dit proces van Osmanisering een goede 500 jaar nadat de volkeren waren overwonnen werd toegepast,

³⁶ E.J. Zürcher, *Geschiedenis van het moderne Turkije* (Nijmegen 1995) 91-93.

³⁷ M. Orhan Bayrak, *Türk İmparatorlukları tarihi* (Geschiedenis van de Turkse Rijken; İstanbul, 2002) 455.

waardoor het weinig tot geen invloed had op de verschillende niet-Turkse volkeren op de Balkan. De niet-Turkse volkeren hadden ruim 500 jaar hun eigen cultuur, geschiedenis en taal behouden dankzij weinig tot geen druk van de Osmanen, hierdoor kon het proces van Osmanisering niet slagen omdat het moest opboksen tegen een cultureel erfgoed van minstens 500 jaar oud. Dit verklaart ook waarom de volkeren op de Balkan en Zuid-Oost-Europa (met uitzondering van Turkse minderheden in vooral Bulgarije, Griekenland, Macedonië en Joegoslavië) na ruim 500 jaar Turkse overheersing nog steeds christelijk en inheems zijn.³⁸ Als we, volgens Stanford Shaw, kijken naar de voormalige Osmaanse gebieden, dan zien we dat in geen van de gebieden de oorspronkelijke bewoners Osmaans-Turks spreken, moslims zijn geworden of zijn geturkificeerd, zoals het gebruik was tijdens het Romeinse Rijk waar niet-Romeinen Latijns behoorde te leren, de staatsgodsdienst diende aan te hangen en zich als een Romein diende te gedragen. Dit proces van Romanisering is nog steeds te merken in voormalig Romeinse gebieden, waar tot op heden Latijns wordt gegeven, de meerderheid van de mensen christelijk is en zich beroept op de Paus in Rome alsmede vele andere Romeinse gebruiken en architectuur dat zich nog steeds voordoet.³⁹ Historicus Ton Zwaan wijst echter op Bosnië, Albanië en de ruim 2,5 miljoen Turkse minderheden op de Balkan die een taal spreken die dicht bij het Osmaans-Turks en het huidige Moderne Turks ligt, alsmede het feit dat ze moslim zijn.

Enkele van deze ideeën kregen echter ook aanhang onder de nieuwe generatie militaire studenten in het Osmaanse Rijk, die de nieuwe liberale en constitutionele ideeën mengden met het Osmanisme (oftewel Osmaans patriottisme) om tegenwicht te bieden aan de onrusten op de Balkan, zoals de Bulgaarse Opstand en de Griekse Opstand. Ze verspreidden op hogescholen en universiteiten vervolgens deze ideeën (Osmaans patriottisme en constitutionalisme res.) van liberaliteit en vrijheid. Vooral militaire studenten op de Hogeschool voor Bestuursambtenaren (genaamd 'Mülkiye') en de Hogere Krijgsschool (genaamd 'Harbiye') voelden zich uitermate sterk aangetrokken tot de liberale en constitutionele ideeën die vanuit het Westen waren overgewaaid. Het mag geen toeval heten dat ook deze veelal Turkse militaire studenten in het Europese deel van het Osmaanse Rijk resideerden. De Europese gebieden werden een bolwerk van militaire studenten die geloofden in liberalisme, Osmaans patriottisme en de constitutie. Toen echter de Osmaanse overheid onder leiding van de Osmaanse Sultan Abdülhamit II, lucht kreeg van de liberale en constitutionele ideeën onder de militaire studenten in het Europese deel van het Osmaanse

³⁸ M. Orhan Bayrak, *Türk İmparatorlukları tarihi* (Geschiedenis van de Turkse Rijken; İstanbul, 2002) 512-517.

³⁹ M. Naim Turfan, *Jön Türklerin Yükselişi* (Het opklimmen van de Jong Turken, İstanbul 2005) 58-61.

Rijk, werden dit soort ideeën verboden. Toen dit Osmanisme vervolgens dus ook mislukte, mede door het verschil van geloof in het Osmaanse Rijk (waar Joden, Moslims, Gregoriaans-Orthodox Christenen, Protestanten, Katholieken, Soennieten, Sjiieten en Alevieten woonden), werd er teruggegrepen op arrestaties en verbanningen van de aanhangers van deze ideeën.⁴⁰

Hierdoor was het enkele jaren rustig, maar uiteindelijk werd in 1889 door vier studenten aan de Militaire Medische Hogeschool een geheim genootschap opgericht die opkwam voor de invoering van een grondwet en een parlement, genaamd ‘İttihad-i Osmani Cemiyeti’. Deze nieuw opgerichte Osmaanse EenheidsVereniging (oftewel ‘İttihad-i Osmani Cemiyeti’) bleef uiterst geheim en groeide langzaam maar zeker tot in de hoofdstad van het Osmaanse Rijk zelf; İstanbul. Maar ook hier werden er van tijd tot tijd leden gearresteerd en waren andere leden weer genoodzaakt naar het buitenland te vluchten. Het land dat werd gekozen, was zonder uitzondering Frankrijk waar ten slotte de liberale en constitutionele ideeën vandaan kwamen. Deze emigranten in Frankrijk die een Osmaanse constitutie wilden realiseren begonnen de Osmaanse Sultan en zijn onderdanen te bestoken met pamfletten en kranten waarin de voordelen van een constitutie werd uitgelegd. De leidende figuur in de kring van Osmaanse constitutionele voorstanders in Frankrijk was de zoon van een prominent lid van de Osmaanse overheid, genaamd Ahmet Rıza. Zelf was Ahmet Rıza een onderwijsdirecteur in de West-Anatolische stad Bursa (de eerste hoofdstad van het Osmaanse Rijk van 1326 tot 1363, waarna respectievelijk Edirne van 1363 tot 1453 en İstanbul van 1453 tot 1923 de hoofdstad werden⁴¹) voordat ook hij gedwongen werd te emigreren naar het buitenland, wat wil zeggen Frankrijk.⁴²

Het was deze Ahmet Rıza die de groep in Frankrijk organiseerde en de ‘İttihat ve Terakki Cemiyeti’ oprichtte in 1895. Deze ‘Vereniging van Eenheid en Vooruitgang’, oftewel ‘İttihat ve Terakki Cemiyeti’, begon vanaf 1895 de grootste pro-grondwet en parlement krant uit te geven. Deze krant genaamd ‘Meşveret’ (oftewel ‘Overleg’), werd zowel in het Turks als in het Frans gepubliceerd. De groep rond Ahmet Rıza noemde zich naast hun officiële naam van ‘İttihati ve Terakki Cemiyeti’, onder invloed van het Frans ook ‘Jön Türk’ of ‘Jön Türkler’, wat respectievelijk enkelvoud en meervoud inhoudt. Dit was een verbastering van Les Jeunes Turcs tot ‘Jön Türkler’ en betekende zoveel als ‘De Jonge Turken’, wat sloeg op hun jonge leeftijd en geestdrift en hun moderniteit om het Osmaanse Rijk weer de glans en

⁴⁰ E.J. Zürcher, *Geschiedenis van het moderne Turkije* (Nijmegen 1995) 103-105.

⁴¹ Y. Öztuna, *Büyük Türkiye tarihi* (De grote geschiedenis van Turkije; deel 6, İstanbul 1983) 271.

⁴² B. Fahri, *Jönler* (Jong (Turken), Ankara 1985) 56.

roem te geven die ze van de 13de eeuw tot ruim in de 18de eeuw hadden gehad, waarbij het hoogtepunt in de 16de eeuw lag gecentreerd.⁴³

In de loop van het jaar kregen de Jong Turken zoveel macht en invloed in de Europese gebieden van het Osmaanse Rijk, dat de geheime genootschap van Osmaanse EenheidsVereniging (oftewel 'İttihad-i Osmani Cemiyeti') in İstanbul zich aansloot bij de 'İttihat ve Terakki Cemiyeti'. We moeten even realiseren dat de term 'İttihad-i Osmani Cemiyeti' vanaf dit moment (respectievelijk eind 1895, begin 1896) niet meer gebruikt wordt en dat de termen 'Jön Türk', 'Jön Türkler' en 'İttihat ve Terakki Cemiyeti' vanaf nu allemaal slaan op de vereniging van militaire

Het Osmaanse Rijk in de 16de eeuw

studenten die de grondwet in het Osmaanse Rijk wilden invoeren. Deze termen werden in die tijd en nog steeds in deze tijd door elkaar gebruikt, ook de revolutionairen zelf gebruikten deze termen door elkaar.⁴⁴

Na de fusie steeg het aantal leden van de Jön Türkler op een explosieve manier en werd men zo machtig dat de Jön Türkler een staatsgreep wilden plegen in 1896. Dit werd echter ontdekt door de politie in İstanbul en een groot aantal leden werd gearresteerd dan wel verbannen naar het buitenland. Dit betekende een grote klap voor de Jön Türkler, die hun vaste voet binnen het Osmaanse Rijk en binnen de hoofdstad İstanbul kwijtraakten. Door de grote stroom aan Jön Türkler die naar Frankrijk vertrokken ten gevolge van de verbanningen, verloren de Jön Türkler in Frankrijk het contact met de overgebleven Jön Türkler binnen het Osmaanse Rijk en konden zodoende niks meer doen, behalve de Osmaanse overheid derhalve te bestoken met pamfletten en kranten. Ook binnen het 'İttihat ve Terakki Cemiyeti' begon men nu te klagen over het gebrek aan daadkracht en er ontstond een groep die de Osmaanse Sultan, de Osmaanse Kalief en het Islamitische karakter van het Osmaanse Rijk accepteerde om weer terug te kunnen naar het Osmaanse Rijk. Ze stapten dus af van het idee van gekozen leiders en patriottisme boven geloof. Bij de eerstvolgende verkiezing voor voorzitterschap binnen het 'İttihat ve Terakki Cemiyeti' in 1897, verloor de oprichter Ahmet Rıza dan ook van Murat Bey, die de leider was van de bovengenoemde groep die de Osmaanse Sultan, de Osmaanse Kalief en het Islamitische karakter van het Osmaanse Rijk boven secularisatie,

⁴³ Ş. Mardin, *Jön Türklerin Siyasi Fikirleri* (De politieke meningen van de Jong Turken, Ankara 2004) 173-178.

⁴⁴ M. Naim Turfan, *Jön Türklerin Yükselişi* (Het opklimmen van de Jong Turken, İstanbul 2005) 214-216.

patriottisme en gekozen leiderschap stelde. Het enige wat de groep van Murat Bey en die van Ahmet Rıza nog gemeen hadden was het feit dat ze een grondwet en parlement wilden binnen het Osmaanse Rijk.⁴⁵

Sultan Abdülhamit II maakte op dat moment een kortstondig hoogtepunt door, mede doordat de Griekse Opstand werd neergeslagen, een aanslag op zijn leven door Armeniërs mislukte, het Osmaanse Rijk een korte economische bloei had en de interne en externe oppositie daalde. Toen Sultan Abdülhamit ook nog hoorde dat een belangrijke groep van de Jön Türkler zijn gezag voortaan accepteerde, aarzelde hij geen moment en bood een aantal prominente Jön Türkler aan om terug te keren naar de Osmaanse hoofdstad İstanbul. Daar zouden ze posten op verschillende Osmaanse ministeries en ambassades toegewezen krijgen, in ruil voor steun bij het doorvoeren van enkele hervormingen. Wat deze hervormingen precies zouden inhouden werd niet nader verklaard, maar toch accepteerden de Jön Türkler onder leiding van Murat Bey het aanbod van Sultan Abdülhamit II. De voorzitter van het 'İttihat ve Terakki Cemiyeti' Murat Bey, probeerde het aanbod als een wapenstilstand te zien en ging er gretig op in. Dit zorgde ervoor dat de groep die rond Murat Bey stond, vrijwel in zijn geheel naar İstanbul ging, waar ze door Sultan Abdülhamit II werden opgenomen in het overheidsstelsel. Van de beloofde hervormingen kwam weinig terecht, maar de groep rond Murat Bey en Murat Bey zelf bleef op de toegewezen posten zonder enig protest. Hierdoor kwam de groep rond Ahmet Rıza, die tegen de Osmaanse Sultan en Kalief was en verregaande liberale en constitutionele hervormingen wilde doorvoeren, weer aan de macht binnen de 'İttihat ve Terakki Cemiyeti'. In 1898 werd Ahmet Rıza weer tot voorzitter gekozen, maar bleven de Jön Türkler gehavend door het verlies van zoveel prominente leden aan Sultan Abdülhamit II.⁴⁶

Als klap op de vuurpijl begon één van de verbannen Jön Türkler zich politiek te verzetten tegen de richtlijnen van de Jön Türkler in Frankrijk na december 1899. Sultan Sabahattin, de zoon van de halfbroer van de Osmaanse Sultan Abdülhamit II, was tegen alle soorten interventie met woorden, maar voor alle soorten interventie met geweld. Hij vond het schadelijk dat zo een dergelijk grote groep als die van Murat Bey zonder slag of stoot was uitgeschakeld door de Sultan Abdülhamit II. Sabahattin ging zo ver dat hij minderheden binnen het Osmaanse Rijk een eigen staat beloofde zolang ze het Osmaanse regime maar omverwierpen. Zo beloofde hij Osmaanse Armeniërs een eigen staat en ging hij op zoek naar buitenlandse interventie. Nu wordt er echter gedacht dat Sabahattin meer een persoonlijke

⁴⁵ M. Naim Turfan, *Jön Türklerin Yükselişi* (Het opklimmen van de Jong Turken, İstanbul 2005) 248-256.

⁴⁶ A. Bedevi Kuran, *İnkılap Tarihimiz Ve Jön Türkler* (De geschiedenis van onze Grondwet en de Jong Turken, İstanbul 2003) 95-99.

haat had tegen zijn halfoom Sultan Abdülhamit II. Dit omdat Sabahattin meer zelf de macht wilde, dan dat Sabahattin echt geloofde in de liberale en constitutionele ideeën van de Jön Türkler. Toch won Sabahattin aan steun binnen de Jön Türkler in Frankrijk en scheidde zich na een felle ruzie met de voorzitter Ahmet Rıza af in 1902, het bleef bij een stroming binnen de ‘İttihat ve Terakki Cemiyeti’ tot 1906. Toen ging Sabahattin verder als de ‘Teşebbüs-ü Şahsi ve Adem-i Merkeziyet Cemiyeti’, oftewel de Vereniging van Privé-initiatief en Decentralisatie. Wegens een gebrek aan buitenlandse steun en te weinig steun van de Osmaanse minderheden, kwam er niks van de plannen van Sabahattin. Dit wil niet zeggen dat er helemaal niks gebeurde, er zijn namelijk klein- en grootschalige opstanden bekend van enkele Armeense groeperingen in de jaren 1902 tot en met 1909, die samen toch verantwoordelijk waren voor de dood van meer dan tienduizenden, bijna honderdduizend, Osmaanse (vooral Turkse en Koerdische) onderdanen.⁴⁷

Na deze periode (dus na 1902) bleef het relatief rustig binnen het ‘İttihat ve Terakki Cemiyeti’ en werd Ahmet Rıza, wegens gebrek aan serieuze concurrentie, elk jaar steevast herkozen tot voorzitter. Dit veranderde echter toen er plots steun kwam uit onverwachte hoek. Eén van de militaire studenten, jonge officieren en ambtenaren die in 1896 verbannen werden naar uithoeken van het Osmaanse Rijk of het buitenland wegens lidmaatschap aan het ‘İttihat ve Terakki Cemiyeti’ en steun aan de staatsgreep die op handen lag, was Mehmet Talat. Mehmet Talat werkte als telegraafbeambte in Edirne (de voormalige hoofdstad van het Osmaanse Rijk van 1363 tot 1453, waarna İstanbul de hoofdstad werd), die op het Europese continent ligt. Na zijn verbanning naar Selanik (het huidige Thessaloniki in Griekenland), begon hij ook daar te werken op het postkantoor en werkte hij zich binnen korte tijd op tot hoofdtelegrafist. Ondertussen probeerde hij de overgebleven Jön Türkler in zijn directe omgeving te organiseren in Selanik, wat toen de grootste havenstad van het Osmaanse Rijk was. Uit vrijwel elke Europese provincie van het Osmaanse Rijk, zoals Rumeli (het huidige Noord-Bulgarije, Zuid-Roemenië, Zuid-Moldavië en Zuidwest-Oekraïne), Arnavatluk (het huidige Albanië en Balkan) en Trakya (oftewel Thracië; het huidige Noordwesten van Griekenland, Zuid-Bulgarije, Macedonië en het Europese deel van Turkije), kwamen verbannen leden van het ‘İttihat ve Terakki Cemiyeti’ naar Selanik. Ook de latere volksheld en eerste president van de Republiek Turkije in 1923, de alom gevierde Mustafa Kemal (die later de achternaam Atatürk zal krijgen), had tijdens zijn studententijd op de Militaire Academie in zijn geboorteplaats Selanik veel sympathie voor de Jön Türkler en begaf zich

⁴⁷ S. Shaw, History of the Ottoman Empire and Modern Turkey; volume II: Reform, Revolution and Republic: The Rise of Modern Turkey (Cambridge University 1977) 255-258.

vaak onder de Jön Türkler. Verder gaf Mustafa Kemal (Atatürk) de Jön Türkler veel actieve steun, zowel met woorden als met daden. Het was dus in deze multiculturele en intellectuele Osmaanse broedplaats Selanik (waar 40% Turks, 20% Joods, 36% Macedonisch dan wel Grieks⁴⁸ en 4% overige was, in tegenstelling tot nu; waar 99% Grieks en 1% overige is⁴⁹), waar Mehmet Talat samen met de twee legerofficieren Cemal en Enver de ‘Osmanlı Hürriyet Cemiyeti’ oprichtte in september 1906.⁵⁰

Deze ‘Osmanlı Hürriyet Cemiyeti’ (oftewel de Osmaanse VrijheidsVereniging) organiseerde vrijwel alle overgebleven Jön Türkler in het Osmaanse Rijk en verzamelde ze in de havenstad Selanik. Deze stad werd een bolwerk van Jön Türkler en hier werden de eerste doelen opgesteld en uitgewerkt. Naast een grondwet en een parlement werd er nu ook fanatiek gestreefd naar patriottisme, liberalisme, zelfvoorziening, onafhankelijkheid van het buitenland, secularisatie, democratie, gelijkheid voor alle Osmaanse burgers ongeacht ras, volk of geloof en verdediging van het Osmaanse Rijk tegen alle vijanden. Het verlies van Osmaanse grondgebied was voortaan onbespreekbaar, mede omdat de Europese gebieden aan de frontlinie de thuisgebieden waren van de Jön Türkler. Echter, de grote aandacht aan patriottisme en verdediging van het Osmaanse Rijk had nog een andere reden. Veel van de leden van de ‘Osmanlı Hürriyet Cemiyeti’ waren militaire studenten of jonge officieren die gretig waren en zich wilden bewijzen in de oorlog. Zelfs twee van de drie stichters van de ‘Osmanlı Hürriyet Cemiyeti’ waren officieren. Enver was majoor bij de officierenstaf van het Derde Legerkorps, die gelegerd was ten noorden van Selanik in Monastir, wat het huidige Macedonië is. Cemal was weer een juniorofficier bij de legerstaf van het Tweede Legerkorps die gelegerd was in het gebied Trakya, oftewel Thracië vlakbij de stad Edirne.⁵¹

Deze militaire studenten waren inmiddels officieren geworden in de officierenstaf van een van de grootste Legerkorpsen van het Osmaanse Rijk, namelijk het Tweede Legerkorps en het Derde Legerkorps. Zodoende werd het belang van militarisme, patriottisme en Osmanisme steeds belangrijker. Zo belangrijk zelfs dat men elke vorm van geweld tegen de Osmaanse Staat afkeurde, dus ook de plannen van Sabahattin. Toen Mehmet Talat, Enver en Cemal een eigen groep oprichtten genaamd ‘Osmanlı Hürriyet Cemiyeti’, was dit dan ook meer een protest tegen de verdeeldheid binnen de ‘İttihat ve Terakki Cemiyeti’, waartoe Sabahattin ook behoorde tot 1906. De ‘Osmanlı Hürriyet Cemiyeti’ verschilde wezenlijk niet

⁴⁸ In volkstellingen van het Osmaanse Rijk werden groepen aan de hand van hun geloof geteld en niet hun etniciteit, daardoor weten we niet precies hoeveel orthodox christenen Macedoniërs dan wel Grieken waren. Men vermoedt dat 20% Macedonisch en 16% Grieks was.

⁴⁹ Y. Öztuna, *Büyük Türkiye tarihi* (De grote geschiedenis van Turkije; deel 7, İstanbul 1983) 394.

⁵⁰ M. Naim Turfan, *Jön Türklerin Yükselişi* (Het opklimmen van de Jong Turken, İstanbul 2005) 278-286.

⁵¹ B. Fahri, *Jönler* (Jong (Turken), Ankara 1985) 86.

zoveel van de 'İttihat ve Terakki Cemiyeti' en mede daardoor zochten de twee groepen steun bij elkaar nadat Sabahattin uit de 'İttihat ve Terakki Cemiyeti' stapte om zijn eigen 'Teşebbüs-ü Şahsi ve Adem-i Merkeziyet Cemiyeti' te beginnen. Het was dan ook enkele maanden nadat Sabahattin uit de 'İttihat ve Terakki Cemiyeti' stapte, dat de 'Osmanlı Hürriyet Cemiyeti' van Mehmet Talat en de 'İttihat ve Terakki Cemiyeti' van Ahmet Rıza fuseerden in 1907. De naam bleef 'İttihat ve Terakki Cemiyeti', maar het centrum was nu Selanik in plaats van Parijs in Frankrijk.⁵²

Wegens de uitmuntende organisatorische talenten van Mehmet Talat, waarmee hij toch alle Jön Türkler binnen en buiten het Osmaanse Rijk nogmaals verenigd had in het 'İttihat ve Terakki Cemiyeti', werd hij de voorzitter en verspreidde hij de ideeën nog meer onder jonge officieren en militaire studenten in vooral de provincies Rumeli en Trakya. Vooral Selanik en Macedonië werden bolwerken van Jön Türkler en het was juist Macedonië waar een kleine opstand uitbrak van lokale Macedoniërs. Deze opstand in 1908 werd weliswaar snel, probleemloos en effectief neergeslagen door het Derde Legerkorps, waar de Jön Türkler in de meerderheid waren. Maar dit weerhield de Britse koning Edward VII en de Russische tsaar Nicolaas II niet om naar aanleiding van dit incident, elkaar te spreken over het Osmaanse Rijk in juni 1908. In dit gesprek werd er gesproken over steun aan de niet-Turkse volkeren op de Balkan, zoals de Macedoniërs en de eventuele opsplitsing van het Osmaanse Rijk. Tegelijkertijd begon Sultan Abdülhamit II in 1908 ook weer fel op te treden tegen de Jön Türkler en zodoende besloten de Jön Türkler onder leiding van Mehmet Talat, Enver en Cemal om het Osmaanse Rijk te redden van buitenlandse interventie en een onderdrukkende Sultan.⁵³

Het was dan ook in juli 1908 dat de 'İttihat ve Terakki Cemiyeti' oftewel de Jön Türkler richting İstanbul begon te marcheren. Nog voordat de Jön Türkler buiten Macedonië waren, hoorde Sultan Abdülhamit II van het nieuws en stuurde Anatolische troepen en troepen van elders uit het Osmaanse Rijk naar Macedonië. Daar aangekomen weigerden de troepen te vechten tegen het Tweede Legerkorps en Derde Legerkorps onder leiding van de Jön Türkler en sloten zowel de Anatolische als de overige troepen zich aan bij de Jön Türkler, mede omdat ze een vuist wilden maken tegen de eventuele Brits-Russische invasie en de onderdrukkende Sultan Abdülhamit II. Er moet echter opgemerkt worden dat het Tweede Legerkorps en het Derde Legerkorps golden als een van de sterkste en grootste legers van het Osmaanse Rijk, mede omdat deze permanent bij de Europese grens zaten gelegerd. Bij deze

⁵² Ş. Mardin, *Jön Türklerin Siyasi Fikirleri* (De politieke meningen van de Jong Turken, Ankara 2004) 223-233.

⁵³ M. Naim Turfan, *Jön Türklerin Yükselişi* (Het opklimmen van de Jong Turken, İstanbul 2005) 298-299.

Osmaans-Europese grens waren er vrijwel constant schermutselingen tussen de Oostenrijkse Habsburgers (oftewel Oostenrijk-Hongarije) samen met de Russen tegen de Osmanen. Dit in tegendeel tot het Anatolische kernland van het Osmaanse Rijk, waar het relatief rustig was. De onervaren Anatolische troepen zullen dit waarschijnlijk ook wel geweten hebben ten opzichte van de ervaren en doorgewinterde troepen van het Tweede Legerkorps en het Derde Legerkorps.⁵⁴

Toen de Anatolische en overige troepen zich bij de Jön Türkler aansloten, stuurde Mehmet Talat een telegram naar Sultan Abdülhamit II waar hij een Osmaanse grondwet en parlement eiste. Wegens een gebrek aan ervaren troepen was de Osmaanse Sultan Abdülhamit II genoodzaakt het ultimatum te accepteren. In de nacht van 23 op 24 juli 1908 werd de Osmaanse grondwet en parlement, die precies twee en dertig jaar eerder (in 1876) ook al kortstondig was ingevoerd door dezelfde Sultan Abdülhamit II, hersteld. Sultan Abdülhamit II, die in 1878 de Osmaanse grondwet weer had afgeschaft, mocht van de 'İttihat ve Terakki Cemiyeti' aanblijven als Osmaanse Sultan en Kalief.⁵⁵

Als we nu kijken naar de standpunten in het debat rondom de Jong Turken dan zien we dat Ahmet Bedevi Kuran en Şerif Mardin vooral aandacht hebben voor het feit dat de Jong Turken het aspect van geweld alleen gebruiken als dreiging en dit niet direct gebruiken. Ze vinden dan ook dat men niet al te veel waarde moet hechten aan de militaire kant van het verhaal, terwijl Naim Turfan en Bekir Fahri benadrukken dat de Jong Turken geweld ook gebruiken bij situaties waarbij woorden voldoende zijn. Zij benadrukken de militaire achtergrond van de Jong Turken, vooral na Mehmet Talat als voorzitter, en het feit dat ze hierdoor meteen terugrijpen op geweld of in ieder geval de dreiging ervan.

⁵⁴ A. Bedevi Kuran, İnkilap Tarihimiz Ve Jön Türkler (De geschiedenis van onze Grondwet en de Jong Turken, İstanbul 2003) 203-209.

⁵⁵ E.J. Zürcher, Geschiedenis van het moderne Turkije (Nijmegen 1995) 107-109.

Hoofdstuk 2:

Hoe zag de Osmaanse Grondwet, die in 1908 door de Jong Turken werd ingevoerd, eruit?

De Grondwet die in de nacht van 23 op 24 juli 1908 werd ingevoerd door toedoen van de Jong Turken, was identiek aan de eerste Osmaanse Grondwet van 1876 die het slechts twee jaar volhield tot 1878. Wat stond er precies in de Grondwet die tot tweemaal toe werd ingevoerd?

De revolutie van juli 1908 was het resultaat van de inzet, moeite en acties van de ‘İttihat ve Terakki Cemiyeti’, oftewel de Jön Türkler (wat zoveel betekent als Jong Turken). De thuisprovincies van de Jön Türkler steunden de herinvoering en herstel van de Osmaanse Grondwet onvoorwaardelijk, mede door de hevige propaganda van de Jön Türkler. De revolutie werd dan ook verwelkomd door de Europese provincies van het Osmaanse Rijk, wat tegelijkertijd ook de thuisgebieden van de Jön Türkler waren. Wat de Jön Türkler wel inzagen was dat de situatie in de Aziatische en Afrikaanse provincies heel anders was. Daar de bevolking in die Midden-Oosterse en Noord-Afrikaanse provincies strenggelovige moslims waren en bovendien niet-Turks, ze waren namelijk Arabisch, Berbers of Perzisch, was er hier weinig steun voor de Jön Türkler. Hierdoor waren de Jön Türkler gedwongen de macht van de Sultan Abdülhamit II intact te laten, om zo de bevolking van die provincies niet voor het hoofd te stoten.⁵⁶

De Osmaanse Sultan en Kalief Abdülhamit II speelde hier handig op in en presenteerde zijn eigen versie van de gebeurtenissen. Sultan Abdülhamit II beweerde tegenover de bevolking van de Midden-Oosterse en Noord-Afrikaanse provincies dat hij de Osmaanse Grondwet en Parlement geheel op eigen initiatief had ingevoerd, simpelweg omdat hij tot de eindconclusie was gekomen dat dit het beste was voor het volk. Dit neemt echter niet weg dat overal in Osmaanse Rijk burgers begonnen feest te vieren om de herinvoering van de Osmaanse Grondwet te celebreren. Moslims, Joden, Christenen, Turken, Grieken, Arabieren, Serviërs, Perzen, Berbers, Bulgaren, Macedoniërs en Armeniërs vierden allemaal hand in hand een feest te ere van de herinvoering van de Grondwet, elk groep had echter een eigen gedachte en interpretatie van de Osmaanse Grondwet. Dit omdat de Osmaanse

⁵⁶ Ş. Mardin, Jön Türklerin Siyasi Fikirleri (De politieke meningen van de Jong Turken, Ankara 2004) 243-244.

Grondwet niet publiekelijk bekend was gemaakt. De 'İttihat ve Terakki Cemiyeti' wilde dit anders doen.⁵⁷

De Osmaanse Grondwet die de Osmaanse Sultan Abdülhamit II invoerde, na druk van de Jön Türkler, was identiek aan de Osmaanse Grondwet die dezelfde Sultan Abdülhamit II in 1876 had ingevoerd en 1878 alweer had opgeschort. Deze Grondwet had 119 artikelen, verdeeld over 12 secties. De Osmaanse Grondwet was zeer zeker geen kopie van Westerse Constituties te noemen, mede door vele artikelen die uniek waren in de wereld en alleen konden slaan op de Osmaanse cultuur, samenleving en maatschappij. Deze exact hetzelfde Grondwet werd in 1908 door de Jön Türkler ingevoerd.⁵⁸

De Osmaanse Grondwet besloeg in principe vooral de volgende vier punten, die in praktijk eigenlijk al van toepassing waren, maar vaak ook afhankelijk waren van de Osmaanse Sultan die naar willekeur kon handelen:

1. Ieder onderdaan van de Osmaanse Sultan kreeg garantie op zijn leven, eer en eigendom, volgens **artikel 8, 9 en 17** (te zien in de bijlage).
2. Elk Osmaanse onderdaan werd onderworpen aan een ordentelijk systeem van belastinginning in plaats van belastingpacht, na te lezen in **artikel 20 en 21**.
3. Er kwam een algemene dienstplicht voor iedere mannelijke Osmaanse onderdaan in het leger, volgens **artikel 103**.
4. Gelijkheid voor de wet van alle Osmaanse onderdanen, onverschillige van welke geloofsgemeenschap dan ook, volgens **artikel 11**.⁵⁹

Een nieuw wetstelsel werd ingevoerd, waarbij er voortaan niet meer gestraft werd naar het geloof van de burger. Hiervoor werden moslims volgens de wetten van de Islam (oftewel şeriat), christenen volgens de bijbel en joden volgens de joodse wetten gestraft. Deze wetten bleven nog steeds bestaan, maar er kwam een algemene wet die voor iedereen van kracht was. Een verdachte kon in principe nog steeds kiezen om volgens de wetten van zijn of haar eigen geloof berecht te worden.⁶⁰

Er kwam ook seculier onderwijs, naast de bovengenoemde seculiere wetten, waar er meer aandacht werd geschonken aan de Europese cultuur dan aan godsdienst. Er werden

⁵⁷ E.J. Zürcher, *Geschiedenis van het moderne Turkije* (Nijmegen 1995) 113-114.

⁵⁸ A. Bedevi Kuran, *İnkilap Tarihimiz Ve Jön Türkler* (De geschiedenis van onze Grondwet en de Jong Turken, İstanbul 2003) 313-319.

⁵⁹ Y. Öztuna, *Büyük Türkiye tarihi* (De grote geschiedenis van Turkije; deel 7, İstanbul 1983) 136-138.

⁶⁰ Artikel 81 en 88 van de Osmaanse Grondwet, te zien in de bijlage.

Europese professoren uitgenodigd om de nieuwe vakken, zoals Frans, te doceren. Deze Europese professoren kenden uiteraard geen Osmaans-Turks en doceerden in het Frans.⁶¹

Volgens de Turkse historicus Ahmet Bedevi Kuran was de Osmaanse Grondwet in zijn geheel ten voordeel van het Osmaanse volk en niet de Jong Turken. Dit ondersteunt hij door te wijzen op de leeftijd van de Jong Turken, dat onder de 30 jaar lag en gemiddeld 23 jaar oud was. Dit terwijl in **artikel 62** stond dat alle parlementsleden minstens veertig jaar dienden te zijn. Ook wijst Kuran op **artikel 34** waarin staat dat de 288 plaatsen in het parlement zoveel mogelijk evenredig verdeeld worden tussen de verschillende minderheden in het Osmaanse Rijk.⁶²

Stanford Shaw benadrukt op zijn beurt de grote macht die bij de Sultan terechtkomt, zoals **artikel 5** (“de Osmaanse Sultan was een heilig persoon die tegen niemand verantwoordelijk hoefde te geven voor zijn daden”), **artikel 80** (“de Osmaanse Sultan moet alle wetsvoorstellen van het parlement goedkeuren en mag zelf ook wetten invoeren, veranderen of afschaffen”) en **artikel 113** (“de Osmaanse Sultan mag de Staat van Beleg uitroepen en zodoende de Grondwet opschorten zolang hij vond dat er gevaar van binnen of buiten het Osmaanse Rijk was dat riskerend zou kunnen zijn voor de Osmaanse onderdanen”).

Ahmet Bedevi Kuran en Şerif Mardin benadrukken in het debat rond de Jong Turken dat ze zelf niet of nauwelijks beter worden van de Osmaanse Grondwet en dat de Osmaanse Sultan in principe geen macht kwijtraakt. Hiertoe gebruiken ze artikels 62 en 34, waardoor ze zelf niet eens in het parlement kunnen komen en ook geen meerderheid van Turken kunnen vormen binnen het parlement. Naim Turfan en Bekir Fahri zeggen echter dat de Osmaanse Grondwet niet geformuleerd is door de Jong Turken en dat deze daarom is aangepast in hun voordeel. Ook zeggen deze twee Turkse historici dat de Jong Turken het leger in hun macht hadden en daarmee de Osmaanse Sultan kon intimideren om zo hun eigen zin door te drijven. Dit blijkt echter niet uit de Osmaanse Grondwet.⁶³

⁶¹ Artikel 23 van de Osmaanse Grondwet, te zien in de bijlage.

⁶² A. Bedevi Kuran, *İnkilap Tarihimiz Ve Jön Türkler* (De geschiedenis van onze Grondwet en de Jong Turken, İstanbul 2003) 364-371.

⁶³ Zie de bijlage.

Hoofdstuk 3:

Welke constitutionele en sociale veranderingen brachten de Jong Turken teweeg na 1908?

Zodra de Jong Turken de herinvoering en herstel van de Osmaanse Grondwet hadden gerealiseerd, voerden ze in korte tijd nog enkele veranderingen door die de toekomst van het Osmaanse Rijk en de later Republiek Turkije voor altijd zouden veranderen. Welke constitutionele veranderingen voerden de Jong Turken dan door op de Osmaanse Grondwet?

Nadat deze bovengenoemde Osmaanse Grondwet werd ingevoerd, zagen de Jön Türkler in dat de Osmaanse Sultan toch teveel macht had in het bestuur van het Osmaanse Rijk. De Sultan had tenslotte in vrijwel alles het laatste woord en kon op elk moment de constitutie opschorten. Daarom besloten de Jön Türkler al na acht dagen om de Osmaanse Grondwet te veranderen. Op één augustus 1908 werd artikel honderd dertien geschrapt, dit was het artikel waarin stond dat de Osmaanse Sultan naar eigen keuze de Grondwet kon opschorten. Op zestien augustus 1908 begon de 'İttihat ve Terakki Cemiyeti' vervolgens met een gedetailleerd programma wat ervoor moest zorgen dat de hervormingen snel en soepel, maar vooral op zeer korte termijn, werden doorgevoerd. Dit hield in dat er vier nieuwe ministeries opgericht werden die zich intensief hiermee bezig hielden. Deze nieuwe ministeries waren 'Tanzimat', 'Mülkiye', 'Maliye' en 'Maarif', wat respectievelijk Hervorming, Maatschappij, Financiën en Onderwijs betekende. Deze Ministeries werden belast met het opzetten en organiseren van de verschillende punten die in de Grondwet geregeld waren, maar met welke niemand zich eigenlijk bezighield.⁶⁴

Verder stimuleerden de Jön Türkler de vrijheid van meningsuiting, de vrijheid van drukpers en de vrijheid van vereniging. Het mag dan ook geen wonder heten dat de kranten en tijdschriften na juli 1908 explosief stegen. Ook begonnen leden van de 'İttihat ve Terakki Cemiyeti' samen met boze burgers corrupte functionarissen, ambtenaren en spionnen van Sultan Abdülhamit II op te sporen. Deze corrupte Osmanen werden gedwongen af te treden en daarnaast ook gearresteerd door de Jön Türkler. Enkele werden echter wegens gebrek aan bewijs vrijgelaten, terwijl anderen werden veroordeeld.⁶⁵

⁶⁴ S. Shaw, History of the Ottoman Empire and Modern Turkey; volume II: Reform, Revolution and Republic: The Rise of Modern Turkey (Cambridge University 1977) 279-287.

⁶⁵ E.J. Zürcher, Geschiedenis van het moderne Turkije (Nijmegen 1995) 113-115.

De Jön Türkler haalden ook de verbannen Osmaanse vluchtelingen uit het buitenland weer terug, zelfs de binnen het 'İttihat ve Terakki Cemiyeti' tweedrachtzaaiende Sabahattin. Deze kon echter geen vuist vormen tegen het beter georganiseerde 'İttihat ve Terakki Cemiyeti', maar kreeg door toedoen van zijn trouwe aanhangers uiteindelijk toch een zetel in Parlement in december 1908. Zijn trouwe aanhangers voerden namelijk hevige campagne en kregen hierdoor veel stemmen voor hun leider Sabahattin.⁶⁶

De eerste verkiezingen waren tenslotte in november 1908 en aan de hand van deze uitslag werden de volgende zetels toegekend in december 1908. Van de 288 zetels in het Parlement, kregen de Turken er 147, de Arabieren 60, de Albaniërs 27, de Grieken 26, de Armeniërs 14, de Slavische volkeren 10 en de Joden 4 zetels. Dit was de eerste eerlijk verlopen verkiezing in het Osmaanse Rijk, ook volgens de 'Milletler' en het buitenland. Echter omdat de Jön Türkler vooral bestond uit twintigers en enkele dertigers, was men gedwongen de oude garde de functies te geven. Veel functionarissen en ambtenaren van voor 1908, bleven dus ook na 1908 in dienst. Het enige verschil was dat ze nu trouw beloofden aan het 'İttihat ve Terakki Cemiyeti' in plaats van aan de Osmaans Sultan Abdülhamit II. Toch was Sultan Abdülhamit II degene die het nieuwe Parlement beëdigde op 17 december 1908 in de hoofdstad İstanbul.⁶⁷

Na de contrarevolutie van extreemfundamentalisten (die door Sultan Abdülhamit II werden gesteund en een Islamitische Staat wilden stichten) tegen de Jön Türkler van 13 april 1909, die overigens zonder al teveel moeite werd neergeslagen door de Jön Türkler, voerden de 'İttihat ve Terakki Cemiyeti' nog enkele veranderingen door in de constitutie. Als eerst werd Sultan Abdülhamit II op 27 april 1909 afgezet ten gunste van zijn jongere broer Sultan Mehmet V Reşat, die regeerde tot 1918. Sultan Abdülhamit II werd ironisch genoeg verbannen naar het bolwerk van de Jön Türkler; de havenstad Selanik, totdat hij na het begin van de Eerste Balkan Oorlog op 1 november 1912 werd teruggehaald naar İstanbul waar hij op 10 februari 1918 stierf. Selanik werd trouwens op 8 november 1912 aan de Grieken verloren.⁶⁸

Hiernaast werden op 21 augustus 1909 constitutionele veranderingen doorgevoerd om te voorkomen dat een Osmaanse Sultan ooit nog een contrarevolutie kon veroorzaken. De macht van de Osmaanse Sultan werd drastisch ingeperkt. Zo moest de Sultan voortaan trouw zweren aan de Staat en de Natie. In geval van weigering of ontrouw jegens de Osmaanse Staat

⁶⁶ M. Naim Turfan, *Jön Türklerin Yükselişi* (Het opklimmen van de Jong Turken, İstanbul 2005) 341-346.

⁶⁷ S. Shaw, *History of the Ottoman Empire and Modern Turkey; volume II: Reform, Revolution and Republic: The Rise of Modern Turkey* (Cambridge University 1977) 277-279.

⁶⁸ Y. Öztuna, *Büyük Türkiye tarihi* (De grote geschiedenis van Turkije; deel 7, İstanbul 1983) 171-173.

kon de Sultan voortaan afgezet worden door het Parlement, volgens artikel 3. De volgende rechten verloor de Osmaanse Sultan:

- ministers benoemen en ontslaan naar willekeur;
- het laatste woord bij verdragen;
- het kiezen van de voorzitter en twee vice-voorzitters van de twee Kamers;
- het opschorten van de Grondwet en uitroepen van het Staat van Beleg;
- ministers ter verantwoording roepen;
- beslissingen van het kabinet doorvoeren, zonder toestemming van het Parlement;
- wetsvoorstellen afwijzen;
- de Kamers ('Meclis-i Mebusan' en 'Meclis-i Ayan') verbieden bijeen te komen;
- de financiële administratie van het Osmaanse Rijk⁶⁹

Volgens de Turkse historicus Ahmet Bedevi Kuran is het duidelijk dat de macht en/of rechten van de Osmaanse Sultan meer naar het parlement en kabinet gaan dan naar de Jong Turken. Dit haalt hij vooral uit artikels 10 ("Osmaanse burgers worden beschermd tegen achtervolgingen door spionnen, gijzeling of gevangenschap zonder een serieuze overtreding"), artikel 12 ("vrijheid van mening") en artikel 119 ("het openen of lezen van post van een Osmaanse burger door de overheid is verboden").⁷⁰

Naim Turfan wijst echter op de onverdraagzaamheid van de Jong Turken door te citeren uit het enige nieuwe artikel die toegevoegd is, te weten **artikel honderd twintig**. Hierin werd het recht om te organiseren, organisaties en geheime genootschappen te stichten erkend. Maar er werd expliciet gezegd dat er hard zal worden opgetreden tegen groepen die als doel het vernietigen van het Osmaanse Rijk, het afhandig maken van Osmaanse territoria, het vernietigen of verminderen van de Osmaanse integriteit, het verstoren van het Osmaanse openbare leven, het opsplitsen, ophitsten, discrimineren of elimineren van de verschillende etnische minderheden in het Osmaanse Rijk en het schenden van de Osmaanse Grondwet, hebben. Deze groeperingen werden streng verboden. Maar de manier waarop men dit tegen wilde gaan stond er niet bij, waardoor de Jong Turken vrij spel hadden volgens Turfan.⁷¹

⁶⁹ Y. Öztuna, *Büyük Türkiye tarihi* (De grote geschiedenis van Turkije; deel 7, İstanbul 1983) 390-392.

⁷⁰ A. Bedevi Kuran, *İnkılap Tarihimiz Ve Jön Türkler* (De geschiedenis van onze Grondwet en de Jong Turken, İstanbul 2003) 393-395.

⁷¹ M. Naim Turfan, *Jön Türklerin Yükselişi* (Het opklimmen van de Jong Turken, İstanbul 2005) 411.

Met deze vooral op 21 augustus 1909 ingevoerde constitutionele veranderingen werd de macht van de Osmaanse Sultan steeds meer ingeperkt, terwijl de Jön Türkler zichzelf en hun machtige legerapparaat waar zij alle hoge functies hadden, als de beschermers van de Osmaanse Grondwet en het Osmaanse Rijk zagen.⁷²

Het wordt nu langzamerhand duidelijk dat Ahmet Bedevi Kuran en Şerif Mardin zich richten op meerdere wetsartikelen, waarin de Jong Turken inderdaad alles lijken te doen ten gunste van het Osmaanse volk. Naim Turfan daarentegen kan maar een enkel wetsartikel vinden waarin de Jong Turken zich, niet eens macht, maar speelsruimte toekennen.⁷³ Bekir Fahri blijft weer hangen bij de onderdrukking van de contrarevolutie van 1909, waarna de Jong Turken de veranderingen enkel doorvoerden om hun eigen macht, die ze achter de schermen hadden, te consolideren.⁷⁴

⁷² A. Bedevi Kuran, İnkilap Tarihimiz Ve Jön Türkler (De geschiedenis van onze Grondwet en de Jong Turken, İstanbul 2003) 395-399.

⁷³ Zie de bijlage.

⁷⁴ B. Fahri, Jönler (Jong (Turken, Ankara 1985) 97.

Hoofdstuk 4:

Hoeveel hooggeplaatste bevoegden waren afkomstig uit de Jong Turkse groep na 1908?

Enkele historici vonden de ingreep van de Jong Turken een militaire ingreep, vooral omdat de Jong Turken vooral bestond uit jonge officieren en in beginsel opgericht was door vier militaire studenten, ook wel cadetten genoemd. Maar was het werkelijk zo dat alle hooggeplaatste functies door militairen uit de groep van de Jong Turken werden bezet?

Hiervoor was duidelijk te zien dat er weliswaar vele constitutionele veranderingen werden doorgevoerd, maar dat door gebrek aan ervaren politici de Jön Türkler vele politici op hun post liet staan. Uiteraard na ze onvoorwaardelijke steun te hebben laten beloven aan de ‘İttihat ve Terakki Cemiyeti’. Dit kwam mede door de onervarenheid van de Jön Türkler op het politieke vak en ook doordat de Jön Türkler vooral bestonden uit twintigers en enkele begin dertigers, terwijl je alleen in het Parlement kon komen als je minstens veertig jaar oud was. Ook moest je een verdienstelijke staat van ambtelijke functies hebben waarbij je altijd in het voordeel van het Osmaanse Rijk werkte. Desondanks veranderde de Jön Türkler deze voorwaarde van de Grondwet niet, mede omdat ze daadwerkelijk geloofden dat ervaring een pre was en mede omdat ze zichzelf inderdaad onervaren vonden.⁷⁵

Wat de Jön Türkler wel realiseerden was dat ze het Osmaanse Leger in zijn geheel over konden en behoorden te nemen. De Jön Türkler waren ten slotte vrijwel allemaal jonge, gretige en fanatieke officieren die allemaal de Hogere Krijgsschool en/of de Militaire Academie hadden afgerond, alsmede oorlogservaring hadden opgebouwd op het Europese continent waar vaak schermutselingen waren door de Russen en Oostenrijkse Habsburgers tegen de Osmaanse Turken. Na enkele dramatische nederlagen van het Osmaanse Leger tegen de bovengenoemde Russen en Oostenrijkers, alsook lokale Bulgaarse opstandelingen, grepen de Jön Türkler in. Op 10 februari 1909 werden de officieren van de Marine en Landmacht vervangen door officieren uit de ‘İttihat ve Terakki Cemiyeti’, ook de ministers werden vervangen door Jön Türkler. De Minister van Marine en de Minister van Oorlog waren voortaan ook Jön Türkler, net als de rechterhand van de Osmaanse Sultan; de Veziriazam.

⁷⁵ B. Fahri, Jönler (Jong (Turken, Ankara 1985) 111-118.

Deze werd voortaan vervuld door Hüseyin Hilmi, een lid van de 'İttihat ve Terakki Cemiyeti'.⁷⁶

Dit ging echter niet makkelijk, om dit te verwezenlijken haalde de Jön Türkler de Raad van Ministers over om de twee ministers en de Veziriazam ter verantwoording te roepen voor de recente nederlagen tegen de Oostenrijkse Habsburgers, de Russen en de opstandige Bulgaren. Deze hielden de eer aan zichzelf en stapten op, waarna de Jön Türkler de bovengenoemde officieren naar voren schoven als beoogde vervangers. Na druk van de 'İttihat ve Terakki Cemiyeti', die een groot deel van het leger in zijn macht had, gingen alle bevoegden hiermee akkoord.⁷⁷

De nederlagen waar het Osmaanse Rijk mee te kampen had, resulteerde in het verlies van Bosnië-Herzegovina aan de Oostenrijkse keizer op 5 oktober 1908. Rusland stak de grens ook over om hun Slavische broeders, de Bulgaren te helpen tegen de Osmaanse Turken. Ook dit verliep slecht af voor het Osmaanse Rijk en ook het benoemen van Jön Türkler als Minister van Marine, Minister van Oorlog, Veziriazam en hoge officieren kon niet baten. Het was dan ook op 26 februari 1909 dat het Osmaanse Rijk het verlies van Bosnië-Herzegovina accepteerde en in ruil daarvoor de kleine provincie Novipazar terugkreeg van de Oostenrijkse keizer. Novipazar was tegelijkertijd met Bosnië-Herzegovina veroverd door de Oostenrijkse keizer en was meer een gebaar voor vrede van de Oostenrijkse keizer dan daadkracht van de Osmaanse Turken. Op 19 april 1909 riep vervolgens een groot deel van Bulgarije, met steun van Rusland, zijn onafhankelijkheid van het Osmaanse Rijk uit, dit nadat de Osmaanse Turken vanaf februari 1909 tot april 1909 vrijwel alleen maar verslagen werden door de gecombineerde troepenmacht van Russen, Bulgaren en Oostenrijkers. Dit leidde vervolgens weer tot grote publieke onrust en onvrede, dit leidde op 13 april 1909 tot een contrarevolutie tegen de Jön Türkler. Deze contrarevolutie werd, na in eerste instantie verdreven te zijn uit İstanbul, al na elf dagen onderdrukt door de Jön Türkler, die versterkingen uit Selanik en Macedonië lieten komen om İstanbul weer in te nemen. Het betrof hier weer de roemruchte Tweede Legerkorps en Derde Legerkorps, waar het wemelde van Jön Türkler en hun sympathisanten.⁷⁸

Ook na de contrarevolutie bleven de ministeriële posten voor Jön Türkler beperkt en bleef het bij de bovengenoemde posten van Minister van Marine, Minister van Oorlog en Veziriazam. Dit bleef zo tot 1913, toen na de nieuwe verkiezingen de Jön Türkler overweldigend wonnen en nu ook oud en ervaren genoeg waren om meerdere ministerposten,

⁷⁶ M. Naim Turfan, *Jön Türklerin Yükselişi* (Het opklimmen van de Jong Turken, İstanbul 2005) 413-419.

⁷⁷ B. Fahri, *Jönler* (Jong (Turken, Ankara 1985) 121-128.

⁷⁸ E.J. Zürcher, *Geschiedenis van het moderne Turkije* (Nijmegen 1995) 117-121.

zoals Mehmet Talat die Minister van Binnenlandse Zaken werd, in te vullen. Ook Enver en Cemal, de andere twee oprichters van de ‘Osmanlı Hürriyet Cemiyeti’ in 1906, die later opging met de ‘İttihat ve Terakki Cemiyeti’ in 1907, kregen ministeriële functies na 1913.⁷⁹

Mehmet Talat Paşa, Enver Paşa en Cemal Paşa, die nu de hoogste rang van brigadegeneraal (‘Paşa’) hadden wegens bewezen diensten in de Eerste Balkan Oorlog (1912) en de Tweede Balkan Oorlog (1913), waren na 1913 respectievelijk de Minister van Binnenlandse Zaken, Minister van Oorlog en Gouverneur van İstanbul (de Osmaanse hoofdstad) geworden. Hiernaast werd Jön Türk Sait Halim Paşa, weer door bewezen diensten tijdens de Balkan Oorlogen gepromoveerd tot brigadegeneraal (‘Paşa’), de Veziriazam. Na 1913 had de ‘İttihat ve Terakki Cemiyeti’ ongeveer vijftig leden in de overheid van het Osmaanse Rijk als ambtenaar en/of functionaris. Slechts de bovengenoemde vier hadden hoogaanstaande en machtige functies.⁸⁰

Sommige historici, zoals Uğur Üngör, beschrijven de macht van Talat Paşa, Enver Paşa en Cemal Paşa als een driemanschap met de absolute macht in hun handen. Het is inderdaad een feit dat deze drie mannen een korte tijd vrijwel alle macht binnen het Osmaanse Rijk in handen hadden. Toen in 1914 de Eerste Wereldoorlog (van 1914 tot 1918) uitbrak, slechts enkele maanden na het eind van de Balkan Oorlogen (van 1912 tot 1913), is het echter wel te verwachten dat legerofficieren meer macht krijgen. Sommige historici, zoals Uğur Üngör en Ton Zwaan, beweren echter dat dit het doel was van de ‘İttihat ve Terakki Cemiyeti’, al vanaf het begin.⁸¹

⁷⁹ M. Naim Turfan, *Jön Türklerin Yükselişi* (Het opklimmen van de Jong Turken, İstanbul 2005) 423-430.

⁸⁰ B. Fahri, *Jönler* (Jong (Turken, Ankara 1985) 132-134.

⁸¹ In zijn scriptie *A Reign of Terror* (Amsterdam 2005) verwijst Uğur Üngör naar artikelen van Ton Zwaan met wie hij zijn mening deelt.

Eindconclusie

Door de deelconclusies van de verschillende hoofdstukken op een rijtje te zetten zal de hoofdvraag zichzelf beantwoorden.

Op de eerste deelvraag *‘Wat was de voorgeschiedenis van de Jong Turken tot 1908?’* kunnen we zeggen dat de Jong Turken begonnen als een militaire studentengroep die geloofde in een Grondwet die de rechten en plichten van de Osmaanse burgers respecteerde en vastlegde. In deze periode zijn er zowel elementen van een eventuele militaire coup (het feit dat de oprichters militaire studenten, cadetten en jonge officieren zijn), als van een groep die constitutionele veranderingen nastreeft (door hun streven om een Grondwet in te voeren).

De tweede deelvraag *‘Hoe zag de Osmaanse Grondwet, die in 1908 door de Jong Turken werd ingevoerd, eruit?’* heeft als antwoord dat het vooral een Grondwet is waarin de Osmaanse Sultan het laatste woord heeft en dus niet echt liberaal of democratisch is te noemen. De Jong Turken houden het dan ook niet lang uit met deze Grondwet, maar laten tegelijkertijd wel een Osmaanse Sultan aan het bewind. Deze staat op papier boven hen.

Deelvraag drie *‘Welke constitutionele en sociale veranderingen brachten de Jong Turken teweeg na 1908?’* laat duidelijk zien dat de Jong Turken vele constitutionele veranderingen doorvoeren, maar geen één waarvan ze zelf profiteren. Zo blijft de leeftijdsgrens van veertig jaar bestaan voor het Parlement, waardoor de Jong Turken zelf ook niet in het Parlement kunnen.

Het antwoord op **deelvraag vier** *‘Hoeveel hooggeplaatste functionarissen waren afkomstig uit de Jong Turkse groep na 1908?’* is het simpelst en laat in mijn ogen de beslissende feiten zien waarom de Jong Turken, in ieder geval tot 1913, niet als een militaire junta gezien kunnen worden. Er zijn slechts twee ministers en een Veziriazam afkomstig uit de Jong Turken-groep. Dit verandert ook na 1913 niet, maar dan zijn het drie belangrijke ministeriële functies zoals het Ministerie van Binnenlandse Zaken, het Ministerie van Oorlog en het Ministerie van Marine. Toch laat het zien dat veel ministeriële en andere hoge functies door niet-Jong Turken worden ingenomen.

Op de hoofdvraag *‘Was de regimewisseling van 1908 in het Osmaanse Rijk, onder leiding van de Jong Turken, een militaire coup of een constitutionele revolutie?’* kunnen we duidelijk zeggen dat de regimewisseling van 1908 niet te kenmerken is als een militaire coup. Over de situatie na 1913 lijkt de leiding van de Jong Turken wel een militaire monopolie situatie binnen het leger in te nemen, maar vooralsnog is de ingreep van 1908 niet te benoemen als een militaire coup binnen het Osmaanse Rijk.

Bijlage: De Osmaanse Grondwet

Het sultanaat in de Grondwet⁸²

Het eerste artikel dat in de Osmaanse Grondwet stond was dat de Osmaanse Sultan de onbetwiste leider van het Osmaanse Rijk was en altijd zou blijven. Er werd expliciet vermeld dat de invoering van een republiek of een ander dergelijk staatsvorm in strijd was met de Grondwet.

Het tweede artikel vermeldde dat de Osmaanse Sultan tegelijkertijd ook de leider van alle moslims op de hele wereld zou zijn, te noemen als Kalief.

Volgens artikels drie en vier van de grondwet zou de troonbestijging na de dood van een Osmaanse Sultan, nog altijd toebehoren aan de oudste zoon uit het Huis van Osman Gazi (1299-1326), de oprichter van het Osmaanse Rijk.

Volgens artikel vijf was de Osmaanse Sultan een heilig persoon die tegen niemand verantwoordelijk hoefde te geven voor zijn daden. Hij was in principe een persoon die alles kon doen en laten, zonder daar straf voor te krijgen.

Artikel zes ging over de rechten van de Osmaanse Sultan in tijden van vrede; deze kon hierbij ministers benoemen en ontslaan naar willekeur, munten laten slaan met zijn eigen portret erop en zijn naam expliciet laten vernoemen in het vrijdaggebed, waardoor iedereen kon horen dat de Osmaanse Sultan degene was die dit allemaal mogelijk maakte.

Artikel zeven ging over de rechten van de Osmaanse Sultan in tijden van oorlog, in zulke gevallen kon hij verdragen van allianties maken naar keuze, alsmede oorlogsverklaringen en vredesverdragen. De Osmaanse Sultan was ook de hoogste legeraanvoerder en had het recht om de legers persoonlijk aan te voeren, wat in praktijk niet voorkwam nochtans. Ook kon hij in gevallen van nood, te bepalen naar eigen keuze, alle seculiere en islamitische wetten opschorten of juist verzwaren, juridische straffen uitdelen, het parlement naar huis sturen en nieuwe verkiezingen uitschrijven.

In artikel tachtig staat vervolgens dat de Osmaanse Sultan niet alleen wetsvoorstellen van het parlement moet goedkeuren, maar ook zelf wetten mag invoeren, veranderen of afschaffen.

In artikel honderd dertien stond nog het meest opzienbarends, namelijk dat de Osmaanse Sultan de Staat van Beleg mocht uitroepen en zodoende de Grondwet kon

⁸² S. Shaw, History of the Ottoman Empire and Modern Turkey; volume II: Reform, Revolution and Republic: The Rise of Modern Turkey (Cambridge University 1977) 174-175.

opschorten zolang hij vond dat er gevaar van binnen of buiten het Osmaanse Rijk was dat riskerend zou kunnen zijn voor de Osmaanse onderdanen.

De ministers in de Grondwet⁸³

In artikel achtentwintig stond dat de Osmaanse Veziriazam, ook wel Sadrazam genoemd, de Raad van Ministers op elk moment bijeen kon roepen voor een vergadering en tijdens deze vergaderingen ook al voorzitter fungeerde. De Veziriazam gold als de rechterhand van de Osmaanse Sultan en is te vergelijken met een premier in ons huidige tijdperk.

Volgens artikel negentwintig moest de Veziriazam ook zorgen voor alle zaken die niet vielen onder de verschillende ministeries, men kan hierbij denken aan uitzonderlijke gevallen en gevallen zoals het aanvoeren van een leger indien de Osmaanse Sultan het niet wilde, wat in praktijk zeer vaak voorkwam.

Artikel éénendertig vermeldde dat elke minister verantwoordelijk was voor zijn eigen ministerie. Mocht iemand de minister ter verantwoording willen roepen, wat in het Osmaanse Rijk in een rechtszaal voor een rechter gebeurde, dan moest minstens twee derde van de Raad van Ministers zijn toestemming geven. Indien twee derde van de Raad van Ministers zijn toestemming had gegeven, moest ook de Osmaanse Sultan nog zijn goedkeuring verlenen aan het hele gebeuren.

In artikel vijfendertig van de Osmaanse Grondwet staat dat het kabinet initiatiefvoorstellen mocht maken om bestaande wetten te veranderen of aan te passen. Indien de Raad van Ministers een wetsvoorstel afwees, die in de ogen van de Osmaanse Sultan wel heel belangrijk was, kon de Sultan het parlement naar huis sturen. Hij moest dan binnen enkele dagen wel nieuwe verkiezingen uitschrijven.

Artikel zesendertig gaf de ministers ook een zekere mate van macht door ze toe te staan om in gevallen van uiterst belang voor de toekomst van de Staat en/of het publiek, bevelen door te voeren in hun ministerie. Dit mocht alleen als de Raad van Ministers niet op tijd bijeen kon komen om het bespreken. Het moest wel zo snel mogelijk aan het parlement voorgelegd worden, nadat het incident voorbij was. Dit besloeg vooral rebellie en opstanden tijdens feestdagen, waarbij het ministerie van veiligheid en/of het ministerie van binnenlandse zaken meteen mocht ingrijpen.

⁸³ A. Bedevi Kuran, *İnkilap Tarihimiz Ve Jön Türkler* (De geschiedenis van onze Grondwet en de Jong Turken, İstanbul 2003) 355-358.

Volgens artikel zevenendertig mocht de minister of zijn afgevaardigde op elk moment deelnemen aan vergaderingen van ‘Meclis-i Mebusan’, wat te vergelijken is met de Eerste Kamer in Nederland, en ‘Meclis-i Ayan’, wat vergelijkbaar is met de Tweede Kamer in Nederland. De minister mocht ook op elk moment het woord voeren tijdens de vergaderingen van elk van deze twee Kamers.

Artikel achtendertig gaf de ministers zelf het recht op opstappen. Als de Raad van Ministers een minister om nadere uitleg vroeg, had de minister twee keuzes. Hij of zijn afgevaardigde kon zich verbaal verdedigen tegenover de Raad van Ministers of hij kon de eer aan zich zelf houden en opstappen. Bij de laatste kon de Raad van Ministers hem niet meer vervolgen om zijn daden.

Het parlement in de Grondwet⁸⁴

Volgens artikels tweeënveertig en drieënveertig was het Osmaanse Parlement ingedeeld in twee Kamers; de ‘Meclis-i Mebusan’ en de ‘Meclis-i Ayan’. Allebei de Kamers dienden om de zes maanden op 1 november en 1 maart bij elkaar te komen.

Maar artikel viereënveertig gaf het laatste woord toch aan de Osmaanse Sultan, door te zeggen dat de Sultan de periodieke vergaderingen kon verkorten, verlangen of afbreken op elk gewenst moment.

Artikel vijfveertig vertelde hoe zo een zesmaandelijke vergadering diende te verlopen; de openingsceremonie mocht alleen beginnen als de Sultan of zijn afgevaardigde de Veziriazam aanwezig was. Ook moesten alle ministers en enkele hooggeplaatste functionarissen aanwezig zijn bij de openingsceremonie, die begon met een keizerlijke openingstoespraak van de Sultan of Veziriazam. Hierin moest de situatie van de binnenlandse en buitenlandse zaken van het Osmaanse Rijk gedurende het voorbij tijdperk verteld worden, alsmede de vooruitblik voor de volgende zes maanden.

Artikel zevenenveertig garandeerde vervolgens de vrijheid van mening voor elk parlementslid om te zeggen en doen wat ze willen. Elk parlementslid was vrij om te stemmen en zeggen wat ze wilden, zolang het niet botste met hun eigen partij of Kamer. De leden van het parlement mochten niet vervolgd worden voor hun stemwijze of mening.

Artikels achtenveertig en zevenennegentig zeiden vervolgens dat de parlementsliden niet immuun waren voor arrestaties, tenzij de Kamers met een meerderheid van de stemmen de immuniteit wegstemden.

⁸⁴ S. Shaw, History of the Ottoman Empire and Modern Turkey; volume II: Reform, Revolution and Republic: The Rise of Modern Turkey (Cambridge University 1977) 176-177.

Volgens artikels vijftig en tweeënzestig mocht een parlamentslid geen dubbele functie hebben in zowel de ‘Meclis-i Mebusan’ als de ‘Meclis-i Ayan’. Ook was het hebben van een bestuurlijke functie in het dagelijks leven, zoals zakenman, ambtenaar of iets dergelijks, verboden.

Artikels tweeënvijftig, drieënvijftig en vierenvijftig erkenden het recht van elk individu binnen het Osmaanse Rijk om een wetsvoorstel te formuleren en via het desbetreffende ministerie het in te dienen. Indien beide Kamers (dus de ‘Meclis-i Mebusan’ en de ‘Meclis-i Ayan’) het goedkeurden, zou het voorgelegd worden aan de Raad van Ministers. Hierna moest ook de Veziriazam zijn goedkeuring geven, waarna de Osmaanse Sultan het laatste woord had.

Artikel zevenenvijftig deelde mede dat alle vergaderingen, discussies en debatten in de taal van het Osmaans-Turks (oftewel Turkse woorden die geschreven waren in het Arabisch maar volgens Perzische grammatica) moesten worden gehouden en/of gevoerd.

Artikel achtenvijftig ging over de vrije keuze om de stemmingen geheim of open te houden, afhankelijk van de omstandigheden.

Volgens artikel zestig moest het aantal leden van de ‘Meclis-i Ayan’ precies evenveel zijn als één derde van de ‘Meclis-i Mebusan’ en moesten ze allemaal persoonlijk en direct door de Osmaanse Sultan benoemd worden.

In artikel tweeënzestig stond vervolgens dat alle leden minstens veertig jaar dienden te zijn en verdienstelijk gewerkt hadden ten goede van de Staat. Ze werden voor het leven benoemd, maar moesten stopten als ze geen motivatie meer hadden of als ze het verlangen kregen om iets anders te doen.

In artikel vijfenzestig werd vastgelegd dat elk van de afgevaardigden gelijk moest staan aan vijftigduizend mannen van de Osmaanse nationaliteit.

Artikel zesenzestig stelde vast dat de afgevaardigden moesten worden gekozen via een geheim systeem, wat uitgelegd zal worden in een speciale wet.

Artikel éénenzeventig vertelde dat het om vierjaarlijkse termijnen ging en dat elke afgevaardigde moest denken aan het belang van de Staat in plaats van aan zijn eigen benefiet.

In artikel tweeënzeventig stond dat elke afgevaardigde behoorde te wonen in gebied waar hij werd verkozen. Het moest letterlijk om zijn thuisgebied gaan, dus waar hij geboren, getogen en/of gestudeerd had. En niet waar hij maar twee jaar had gewoond.

In artikel zevenenzeventig stond vervolgens dat de Osmaanse Sultan de voorzitter van de Kamers en zijn twee vice-voorzitters mocht kiezen uit een lijst van kandidaten, die hem voorgelegd werden door de kamerleden zelf.

Volgens artikel drieënvijftig was de Raad van State ('Şurayî Devlet') verantwoordelijk voor het opstellen van de verschillende wetsvoorstellen, die ingediend werden door de ministeries, de 'Meclis-i Mebusan' en de 'Meclis-i Ayan'.

Artikel negenennegentig vermeldde dat de Raad van Ministers elke zes maanden behoorde te stemmen over het budget bij de bijeenkomsten van 1 maart en 1 november.

Artikels zevenennegentig en honderd benadrukten dat de Osmaanse overheid geen belastingen mochten innen, geen inkomsten mochten verwerven en geen uitgaven mochten doen die niet in het budget waren goedgekeurd. Dit was een van de weinige voorwaarden waar de Osmaanse Sultan zich ook aan moest houden.

Artikel honderdentwee ging erover dat ministeries overschotten van afgelopen periodes mochten gebruiken. Indien het Osmaanse Parlement geen toestemming gaf voor het nieuwe budget voor de komende periode.

In artikel honderd één stond vervolgens dat er in uiterst dringende gevallen toch geld gegenereerd kon worden met toestemming van de Osmaanse Sultan.

Het individu in de Grondwet⁸⁵

Artikel acht zei kort maar duidelijk dat alle onderdanen van het Osmaanse Rijk, ongeacht geloof, Osmaanse burgers waren met dezelfde rechten.

Artikel negen ging verder en stelde dat alle Osmaanse burgers allemaal individuele vrijheid genoten, zolang ze elkander maar niet hinderden in het uitoefenen van hun individuele vrijheid.

Volgens artikel zeventien waren alle Osmaanse burgers gelijk voor de wet, met exact dezelfde plichten en rechten.

Artikel achttien en negentien verklaarden dat elke Osmaanse burger toegang had tot het beroep van staatsambtenaar, zolang ze de officiële taal van Osmaans-Turks konden spreken.

Artikel elf erkende het vrijelijk beleven van het geloof voor elke Osmaanse burger, zolang de publieke orde en moraal niet gestoord werd. Het staatsgeloof bleef echter wel de Islam.

Artikel twintig organiseerde het innen van belastingen van Osmaanse burgers naar het inkomen van elk burger.

⁸⁵ A. Bedevi Kuran, İnkilap Tarihimiz Ve Jön Türkler (De geschiedenis van onze Grondwet en de Jong Turken, İstanbul 2003) 364-371.

In artikel eenentwintig stond vervolgens dat privé-bezit niet langer zomaar afgepakt kon worden door de Staat, alleen voor publieke veiligheid, maatschappelijke nut en/of door middel van compensatie.

Volgens artikel tweeëntwintig mochten de autoriteiten niet langer ongewenst bij een Osmaanse burger thuis komen met of zonder geweld, alleen met een geldige reden die per speciale wet goedgekeurd is.

Artikel drieëntwintig hield een verandering in het onderwijssysteem in. Er kwam voortaan ook seculier onderwijs, naast de bovengenoemde seculiere wetten, waar er meer aandacht werd geschonken aan de Europese cultuur dan aan godsdienst. Er werden Europese professoren uitgenodigd om de nieuwe vakken, zoals Frans, te doceren. Onderwijs werd in theorie verplicht voor jongens en meisjes van 10 tot 15 jaar.

Volgens artikel vijftwintig kon er geen geldsom van een Osmaanse burger geëist worden, alleen als belasting of een andere plicht die vastgelegd is in een wet.

Artikel zesentwintig verbod expliciet het martelen van Osmaanse burgers en zette er grote straffen op. Het verbod gold zowel over de Osmaanse burgers als voor de Staat en was in zijn geheel streng verboden.

Rechtspraak in de Grondwet⁸⁶

Artikels éénentachtig en achtentachtig gingen vooral over hervormingen binnen Justitie. Een nieuw wetstelsel werd ingevoerd, waarbij er voortaan niet meer gestraft werd naar het geloof van de burger. Hiervoor werden moslims volgens de wetten van de Islam (oftewel şeriat), christenen volgens de bijbel en joden volgens de joodse wetten gestraft. Deze wetten bleven nog steeds bestaan, maar er kwam een algemene wet die voor iedereen van kracht was. Een verdachte kon in principe nog steeds kiezen om volgens de wetten van zijn of haar eigen geloof berecht te worden. Ook werden rechters voor het leven benoemd.

Artikel zesentachtig benadrukte vervolgens dat er geen bemoeienis van buitenaf geduld werd in rechtszaken of rechtspraken.

Overige onderwerpen in de Grondwet⁸⁷

Artikel honderdendrie ging over militaire hervormingen. Militair werden de legers

⁸⁶ S. Shaw, *History of the Ottoman Empire and Modern Turkey; volume II: Reform, Revolution and Republic: The Rise of Modern Turkey* (Cambridge University 1977) 177-179.

⁸⁷ A. Bedevi Kuran, *İnkilap Tarihimiz Ve Jön Türkler* (De geschiedenis van onze Grondwet en de Jong Turken, İstanbul 2003) 349-353.

omgevormd naar Europees en vooral Frans model. Ook werden niet-moslims niet meer geweerd uit het leger, het ging voortaan meer om patriottisme en nationalisme. Het Osmanisme kwam op de voorgrond om de Osmaanse burgers tot een eenheid te smeden en strijdbaar te maken om het Osmaanse grondgebied te behouden.

Artikel honderdenegen ging over administratieve hervormingen. De bureaucratie werd uitgebreid, ambtenaren stonden voortaan niet meer rechtstreeks onder de Sultan en konden zo efficiënter en daadkrachtiger werken.

Artikel honderd tien ging over provinciale bestuurlijke hervormingen. Het provinciale bestuur werd overgelaten aan gouverneurs en lokale ambtenaren, die trouw waren aan de Sultan, maar wel jaarlijks herbenoemd moesten worden.

Artikel vierentwintig had te maken met hervormingen in het belastingsstelsel. Het belastingsstelsel werd aangepast naar Europees model, waardoor er volkstellingen werden gehouden om mannelijke gezinshoofden te registreren.

Artikel honderdentwaalf respecteerde de verschillende geloofsminderheden in het Osmaans Rijk, zoals al vanaf het begin van het Osmaanse Rijk in 1299 werd gedaan. Alleen werden de 'Milletler', oftewel geloofsminderheden, nu officieel vastgelegd als organisaties die voortaan hun financiën en structuur zelf moesten verzorgen in plaats van dat de overheid dit deed.

Volgens artikel vierendertig moesten de 288 plaatsen in het parlement zoveel mogelijk evenredig verdeeld worden tussen de verschillende minderheden in het Osmaanse Rijk.

Veranderingen na 21 augustus 1909

Artikel drie, dat de oudste zoon van het Huis van Osman automatisch Sultan werd, werd aangevuld met de voorwaarde dat deze dan wel trouw moest zweren aan de Staat en de Natie. In geval van weigering of ontrouw jegens de Osmaanse Staat kon de Sultan voortaan afgezet worden door het Parlement. Ook **artikel zes** dat de Sultan ministers kon benoemen en ontslaan naar willekeur werd teruggebracht naar de controle van de Sultan over zijn eigen privé-bezit, geld en landgoederen. Ook in geval van afzetting bleven zijn goederen in zijn bezit. De ministers en Veziriazam werden voortaan door het Parlement benoemd en de Sultan moest het Parlement altijd toestaan bijeen te komen. Hiernaast werd ook **artikel zevenentwintig**, dat de Osmaanse Sultan het laatste woord had bij Verdragen, teruggedrongen. De Sultan moest voortaan ook toestemming van het Parlement hebben en mocht alleen nog maar de Veziriazam en de Şeyhulislam (wat een geestelijke leider was die

alle soorten Islamitische zaken regelde uit naam van de Osmaanse Sultan en Kalief) benoemen. Het kabinet werd voortaan samengesteld door de Veziriazam en niet de Sultan, maar deze moest wel zijn goedkeuring geven aan het eindconcept.⁸⁸

Verder werd ook **artikel zevenenzeventig** aangepast, de Sultan koos niet langer de voorzitter en twee vice-voorzitters van de twee Kamers. Deze werden door de leden van de desbetreffende Kamer zelf gekozen. **Artikel honderd dertien**, dat de Sultan de Grondwet kon opschorten en Staat van Beleg kon uitroepen, was al eerder afgeschaft, maar werd nu weer ingevoerd. Echter met de verandering dat niet de Sultan, maar de overheid (dus inclusief het Parlement en de Veziriazam) dan de Grondwet opschortte en het Staat van Beleg kon afkondigen. **Artikel negenentwintig** dat de ministers verantwoording moesten afleggen aan de Veziriazam werd aangepast tot verantwoording aan de 'Meclis-i Mebusan'.⁸⁹

Volgens artikel dertig moest in geval van conflict tussen het kabinet en de 'Meclis-i Mebusan' voortaan het kabinet opstappen als men echt niet tot een compromis kon komen. Als echter ook het tweede gevormde kabinet geen compromis kon sluiten met de 'Meclis-i Mebusan', dan werden beiden naar huis gestuurd en moest de Sultan nieuwe verkiezingen uitschrijven. Als er ook na de verkiezingen geen overeenstemming kon worden bereikt tussen het kabinet en de 'Meclis-i Mebusan', dan moest, **volgens artikel vijfendertig**, het kabinet zich schikken naar de wens van de 'Meclis-i Mebusan'. Volgens het aangepaste **artikel achtendertig** kon de 'Meclis-i Mebusan' ook protest aantekenen tegen de benoeming van een minister of de Veziriazam, de minister moest dan direct opstappen, maar in geval van de Veziriazam moesten er nieuwe verkiezingen uitgeschreven worden door de Sultan.⁹⁰

De aanpassing van **artikel zesendertig** luidde nogmaals een begrenzing van de macht van de Sultan in. Deze mocht voortaan geen beslissingen van het kabinet doorvoeren, zonder toestemming van het Parlement. Maar als deze laatste niet bij elkaar kon komen en het een zeer serieuze en levensbedreigende noodsituatie betrof, dan kon de Sultan een direct order aan het kabinet geven. Ook mocht de Sultan voortaan niet zomaar wetsvoorstellen meer afwijzen, als deze werd afgewezen door de Sultan, maar werd goedgekeurd door twee derde van de afgevaardigden van de 'Meclis-i Mebusan', dan moest deze toch goedgekeurd worden door de Sultan, volgens **artikels drieënvijftig en vierenvijftig**. **Artikel drieënveertig** werd vervolgens aangepast, zodat beide Kamers ('Meclis-i Mebusan' en 'Meclis-i Ayan') voortaan op 1 mei en 1 november bij elkaar kwamen en dat de Sultan ze niet tussendoor bijeen kon

⁸⁸ A. Bedevi Kuran, *İnkılap Tarihimiz Ve Jön Türkler* (De geschiedenis van onze Grondwet en de Jong Turken, İstanbul 2003) 386-389.

⁸⁹ idem 390-392.

⁹⁰ idem 392-393.

roepen of de bijeenkomsten kon verbieden. **Artikel tachtig** gaf de financiële taken voortaan aan het kabinet, deze bepaalde vanaf nu de inkomsten en uitgaven.⁹¹

Ook werden rechten van de Osmaanse burgers nader toegelicht in de volgende artikels.

Volgens **artikel tien** waren Osmaanse burgers nu beschermd tegen achtervolgingen door spionnen, gijzeling of gevangenschap zonder een serieuze overtreding te hebben begaan.

Artikel twaalf erkende de vrijheid van mening en de vrijheid van drukpers en verbood het censuurschap van artikelen voordat ze gepubliceerd waren voor het grote publiek. In artikel

honderd negentien werd het openen of lezen van post van een Osmaanse burger door de

overheid verboden. Er werd ook één nieuw artikel toegevoegd, te weten **artikel honderd twintig**, waarin het recht om te organiseren, organisaties en geheime genootschappen te stichten werd erkend. Maar er werd expliciet gezegd dat er hard zal worden opgetreden tegen

groepen die als doel het vernietigen van het Osmaanse Rijk, het afhandig maken van

Osmaanse territoria, het vernietigen of verminderen van de Osmaanse integriteit, het verstoren

van het Osmaanse openbare leven, het opsplitsen, ophitsten, discrimineren of elimineren van

de verschillende etnische minderheden in het Osmaanse Rijk en het schenden van de

Osmaanse Grondwet, hebben. Deze groeperingen werden streng verboden.⁹²

⁹¹ A. Bedevi Kuran, İnkilap Tarihimiz Ve Jön Türkler (De geschiedenis van onze Grondwet en de Jong Turken, İstanbul 2003) 393-395.

⁹² idem 395-399.

Onderzoeksseminar 3:

Onderwerp: Oorlog en vrede in de Late Middeleeuwen

Hoofdvraag:

Wat voor rol speelden de Janitsaren in de militaire ontwikkelingen van het Osmaanse Rijk gedurende de periode 1425-1550?

Inleiding

*‘De Janitsaren waren wrede vechtmachines, geronseld van volkeren levend op de Balkan ten tijde van het Osmaanse Rijk en getraind vanaf hun kinderjaren om zich geheel aan de kunst van het oorlogvoeren te wijden. Deze elitekorpssoldaten leefden enkel en alleen voor de strijd’.*⁹³

Dat dit de gewoonlijke opvatting onder historici is, staat buiten discussie, maar wat precies de rol van Janitsaren was in de militaire ontwikkelingen van het Osmaanse Rijk laat menig breinen nog kraken. Tenslotte moeten we onszelf afvragen of de Janitsaren simpelweg gehersenspoelde vechtmachines zonder eigen wil waren of dat ze juist nieuwe ontwikkelingen op militair gebied in werking stelden. Men kan hierbij denken aan de inzet van nieuwe wapens, militaire strategieën en tactieken. Daarom heb ik gekozen voor de hoofdvraag, die als volgt luidt: ***‘Wat voor rol speelden de Janitsaren in de militaire ontwikkelingen van het Osmaanse Rijk gedurende de periode 1425-1550?’***

Om deze vraag te kunnen beantwoorden is het noodzakelijk om eerst kort uit te leggen wat de Janitsaren eigenlijk waren. Dit komt dan ook terug in het eerste hoofdstuk van dit project onder de titel ***‘Wat zijn Janitsaren?’***. De inhoud zal uitvoerig over de geschiedenis, opzet en structuur van het befaamde legerkorps der Janitsaren gaan. De lezer zal na het bestuderen van het eerste hoofdstuk in algemene lijnen weten wat het Korps der Janitsaren (oftewel in het Turks *‘Yeni Çeri Teşkilatı’*) was en met welk doel het opgericht was.

Van hieruit zal het project in de hoofdstukken erna de belangrijkste veldslagen en/of veroveringen van het Osmaanse Rijk belichten om zo de rol van de Janitsaren in die militaire gebeurtenissen te kunnen bepalen. Want om de rol van de Janitsaren beter te kunnen bestuderen en zodoende de invloeden op de militaire ontwikkelingen te begrijpen, zal ik de grootste veldslagen en/of veroveringen van het Osmaanse Rijk uit de periode 1425-1550 bespreken en zo de inzet van de Janitsaren trachten te beoordelen naar hun oorlogsdaden. De drie belangrijkste militaire ondernemingen van het Osmaanse Rijk in de beginbloeiperiode (dat wil zeggen 1425 tot 1550) waren:

- 1.** De slag bij Varna op 10 november 1444 tegen een leger Kruisvaarders om de Osmanen uit het Europese continent te stoten.
- 2.** De verovering van de Byzantijnse hoofdstad Constantinopel door de Osmanen op 29 mei 1453.

⁹³ R. Bakker, *Geschiedenis van Turkije* (Amsterdam 1997) 77.

3. De slag om Mohacs op 29 augustus 1526 tussen de Osmanen en een Kruisvaarderleger.

De verdere hoofdstukindeling ligt dan ook voor de hand; het tweede hoofdstuk zal de rol van de Janitsaren bij de Slag bij Varna (op 10 november 1444) onder de loep nemen door middel van de volgende vraag: **‘Wat voor invloed hadden de Janitsaren in de Slag bij Varna in 1444?’**. Bij deze slag lukte het een gecombineerd leger van onder andere Bulgaren, Polen en andere Kruisvaarders niet om de Osmanen uit Europa te stoten na de eerdere grote Europese nederlagen in respectievelijk 1358 (Verovering van Oost-Thracie), 1362 (Slag om Çorlu), 1363-1364 (Verovering van Adrianopel), 1372 (Slag om Çirmen), 1385 (Verovering van Sofia), 1389 (Slag om Kosovo Merelveld), 1394 (Verovering van Thessaloniki), 1396 (Slag om Nicopolis) en 1397 (Verovering van Athene). Met de zoveelste winst van de Osmanen bij Varna, werden de Europeanen gedwongen de Osmaanse aanwezigheid op het Europese continent te accepteren. Bij deze slag werden de Janitsaren voor het eerst grootschalig ingezet.

De verovering van Constantinopel in 1453 was zonder twijfel een van de belangrijkste militaire gebeurtenissen van, niet alleen die tijd, maar ook de wereldgeschiedenis. Met de verovering van de Byzantijnse hoofdstad door de Osmanen onder leiding van Fatih Sultan Mehmet de Tweede (oftewel Sultan Mehmet de Veroveraar) kwam er een eind aan het duizend jaar oude Byzantijnse Rijk (dat bestond van 395 tot het jaar 1453). Ook hier laten de bronnen zien dat de Janitsaren een grote rol speelden bij de verovering en dat zij in feite de eerste soldaten waren die Constantinopel binnenkwamen. Er gaat zelfs een verhaal rond van *Ulubatlı Hasan*, een Janitsaar die te midden van de strijd als eerste Turkse strijder de Byzantijnse omwallingen beklom en aan de top ervan de Byzantijnse vlag verving door de Turkse. Wat hierbij de mythe rond de Janitsaren als elitesoldaten in de hand speelt, is het gegeven dat *Ulubatlı Hasan* tijdens het beklimmen van de immense muren maar liefst negenendertig pijlen in zijn rug geschoten kreeg, maar desondanks doorzette en uiteindelijk dus zelfs de vlag omwisselde. Overigens sterft *Ulubatlı Hasan* hierna alsnog aan zijn wonden volgens de overlevering. De vraag horend bij dit derde hoofdstuk vormt zich dan ook als volgt: **‘Wat was de rol van de Janitsaren bij de verovering van Constantinopel in 1453?’**.

Bij de laatste grote veldslag die ik de lezer wil presenteren in de periode 1425 tot 1550 staat de opening van Centraal Europa voor de Osmanen voorop. Met de Slag om Mohacs op 29 augustus 1526 tussen de Osmanen onder leiding van Kanuni Sultan Süleyman (oftewel letterlijk ‘Sultan Süleyman de Rechtvaardige’, alhoewel hij in Westerse bronnen bekender staat als ‘Sultan Süleyman de Prachtlievende’ of ‘Sultan Süleyman de Schitterende’) en een Kruisvaarderleger onder leiding van de Hongaarse koning Lodewijk de Tweede, werd onder

andere het huidige Hongarije, Transsylvanië en Slovenië toegevoegd aan het Osmaanse Rijk. Met deze overwinning van de Osmanen, waarbij overigens de Hongaarse koning Lodewijk de Tweede sneuvelde, stond heel Europa open voor de Turkse Osmanen. Slechts drie jaar na de Slag om Mohacs, te weten 27 september 1529, werd een van de grootste steden van West Europa, namelijk Wenen, belegerd door diezelfde Kanuni Sultan Süleyman. Omdat de overwinning van Mohacs van cruciaal belang was en omdat de Janitsaren bij deze veldslag de kern van de aanvalsmacht vormden, kunnen we hier de inbreng van de Janitsaren mede door bepalen. De vraagstelling van het vierde en tevens laatste hoofdstuk vormt zich dan ook als zijnde: *‘Wat was de inbreng van de Janitsaren tijdens de Slag om Mohacs in 1526?’*.

Met de beantwoording van de bovenstaande deelvragen en vraagstellingen zal de hoofdvraag, die luidt als *‘Wat voor rol speelden de Janitsaren in de militaire ontwikkelingen van het Osmaanse Rijk gedurende de periode 1425-1550?’*, zichzelf beantwoorden. Wat hierbij van belang is, is de afbakening van de tijdsperiode 1425 tot 1550. De reden dat ik voor deze jaartallen heb gekozen is omdat de Osmanen weliswaar sedert 1299 bestonden maar het Korps der Janitsaren pas in 1362 werden opgericht. Het gebruik van Janitsaren nam met de jaren toe maar de omslag kwam in 1402. Toen leden de Osmanen de enige noemenswaardige nederlaag van die periode gedurende tweehonderd en vijftig jaar (respectievelijk 1299 tot en met 1550). Dit is namelijk in 1402 tegen *Timur Gürkan* (of ‘Tamerlane’ zoals hij in Westerse bronnen staat beschreven, in Nederlandse bronnen geldt hij als ‘Timurlenk’), die net als de Osmanen van Turkse afkomst was. Het verschil was echter dat deze *Timur Gürkan* alle (Centraal-)Aziatische alsmede Midden-Oosterse Turkse Rijken (te weten respectievelijk *AltınOrdu*⁹⁴, *Memluk*⁹⁵, *Osmanlı*⁹⁶ en zijn eigen *Timur İmparatorluğu*⁹⁷) wilde verenigen om de droom van zijn beroemde overgrootvader *Timuçin Cengiz Han* (oftewel ‘Ghenghis Khan’⁹⁸) te laten uit komen. Tot deze veldslag bij Ankara in 1402 werden er nog naar verhouding meer Centraal-Aziatische Turkse strijders te paard gebruikt, die echter in de Slag bij Ankara overliepen naar de kant van Timur Gürkan. Na deze verpletterende nederlaag

⁹⁴ *AltınOrdu İmparatorluğu*, in het Nederlands ‘Het Rijk van de Goude Horde’, bestond van 1236 tot en met 1502, waarna het bij het Osmaanse Rijk gevoegd werd.

⁹⁵ *Memluk İmparatorluğu*, in het Nederlands ‘Het Rijk der Memlukken’, bestond van 1250 tot en met 1517, waarna het bij het Osmaanse Rijk gevoegd werd.

⁹⁶ *Osmanlı İmparatorluğu*, in het Nederlands ‘Het Osmaanse Rijk’, bestond van 1299 tot en met 1922, waarna het door Mustafa Kemal Atatürk werd omgevormd tot het huidige **Republiek der Turkije**.

⁹⁷ *Timur İmparatorluğu*, in het Nederlands ‘Het Rijk van Timur’, bestond van 1370 tot en met 1507. In 1405 stierf de stichter Timur Gürkan onverwachts en het rijk versplinterde in meerdere Turkse Rijken die later nog een grote rol van betekenis zouden spelen op het wereldtoneel.

⁹⁸ Stichter van *Moğol İmparatorluğu*, in het Nederlands ‘Het Mongolische Rijk’, wat bestond van 1206 tot en met 1368, waarna het verdeeld werd onder de nazaten van de Turks-Mongolische vorst Timuçin Cengiz Han.

lieten de Osmanen de loyaler geachte Janitsaren de Centraal-Aziatische ruiters langzaamaan vervangen als de kern van het Osmaanse leger. Dit komt in de vijftiende eeuw, na de dramatische veldslag bij Ankara in 1402, goed naar voren wanneer de Janitsaren in verdere oorlogen frequenter en intensiever ingezet worden, om te beginnen bij de Slag bij Varna in 1444.

Hierdoor heb ik bij de afbakening van mijn werkstuk gekozen om te beginnen vanaf het moment dat de Janitsaren het leger van de Osmanen domineren. Het andere jaartal, te weten het eindpunt 1550, is wederom niet willekeurig gekozen. Omdat dit project specifiek over de Late Middeleeuwen gaat, is het verstandiger om dit bij de afbakening mee te nemen, zodat men duidelijk is aangaande de categorisering van de tijdsperioden. Ook het feit dat de militaire ontwikkelingen van het Osmaanse Rijk vanaf het einde van de zestiende eeuw uitblijven, waardoor het Osmaanse leger onder leiding van het Korps der Janitsaren in de zeventiende eeuw ook op het slagveld niet meer onoverwinnelijk is, speelt uiteraard mee.

Dit project gaat dus in het bijzonder over de militaire bloeiperiode (te weten 1425 tot het jaar 1550) van het Osmaanse Rijk en de rol van de Janitsaren daarin. Met dit onderzoek zullen we aan het eind ervan in staat zijn te kunnen concluderen of de rol van Janitsaren inderdaad van grootse invloed was of dat het gaat om mythes en beeldvorming. De hoofdvraag ***‘Wat voor rol speelde de Janitsaren in de militaire ontwikkelingen van het Osmaanse Rijk gedurende de periode 1425-1550?’*** zal hierbij beantwoord worden. Tevens zullen eventueel aanwezige invloeden duidelijk naar voren komen in de verschillende hoofdstukken. Op de daarbij horende vraagstellingen en deelvragen zullen uiteraard ook antwoorden geformuleerd worden.

Hoofdstuk 1

‘Wat zijn Janitsaren?’

Janitsaren waren de elitesoldaten van het Osmaanse Rijk (dat bestond vanaf 1299 tot en met 1922), die vanaf zeer jonge leeftijd getraind werden in de kunst van het oorlogvoeren. In speciaal daarvoor opgerichte kazernes werden de rekruten vanaf hun kinderjaren opgevoed als strijder. Als een gevolg bleken de Janitsaren niet overwonnen te kunnen worden op het slagveld in de vijftiende en zestiende eeuw. Logischerwijs stonden de Janitsaren bekend als elitevechtmachines die onoverwinnelijk waren. Mede hierdoor was het Korps der Janitsaren alom gevreesd door de vijanden van de Osmanen.

Op de vraag hoe de Janitsaren en het Korps der Janitsaren begonnen en binnen korte tijd uitgroeiden tot de vrees van Christelijk Europa, zullen we in dit hoofdstuk een antwoord vinden. Alvorens het gebruik van Janitsaren als elitesoldaten door de Osmanen, werd er gebruik gemaakt van Turken uit Centraal-Azië (in sommige bronnen aangegeven als ‘Turkmenen’⁹⁹). In deze beginperiode van 1299 tot 1362 bestond het Osmaanse leger dan ook voornamelijk uit Turken uit Centraal-Azië, van wie gedacht werd dat ze nog niet ‘verpest’ waren door de overige culturen die heersten in het Midden Oosten. Wat hiermee bedoeld wordt is het feit dat de Turken in Centraal-Azië nog geen contact hadden met de stedelijke gebieden, gelegen in het Midden-Oosten, en daardoor geen eigenschappen hadden overgenomen van de Arabieren en Perzen. Dit klopte in zekere mate dan ook, de Turken in Centraal-Azië hielden zich in beginsel bezig met de jacht te paard en waren hierdoor uitmuntende ruiters. Van handel, materialisme, islam, christendom en jodendom hadden ze nog nooit of nauwelijks gehoord. Deze Turkse volkeren leefden voor de jacht en onderlinge strijd, tevens waren ze door de bittere weersomstandigheden en leefomstandigheden in Centraal-Azië gehard. Elke dag was een strijd om te overleven, dit omdat de verschillende Turkse stammen in een situatie van voortdurende oorlog en wraakacties zaten. Mede hierdoor werden de kinderen (zowel jongens als meisjes) op zeer jonge leeftijd geleerd op paard te

⁹⁹ Mustafa Armağan, Ufukların Sultanı Fatih Sultan Mehmed (De Sultan der Sultans Fatih de Veroveraar, İstanbul 2007) 84.

rijden en om te gaan met de zogenoemde *Turkse Boog*¹⁰⁰, oftewel een pijl en boog waarmee men accuraat zijn doelen kan raken vanaf een paard in vol galop.¹⁰¹

De Osmanen zagen de mogelijkheden van deze Centraal-Aziatische Turken (waarvan ze zelf ook afstamden, maar enkele honderden jaren ervoor naar het Westen trokken en moslim werden) en rekruteerden deze uiterst loyale en capabele soldaten al onder Osman Gazi (de stichter van het Osmaanse Rijk) en zijn zoon Orhan Gazi, die respectievelijk regeerden van 1299 tot 1326 en 1326 tot 1359. Het rekruteren onder niet-moslims uit Centraal-Azië was geen nieuw idee¹⁰², de vechtkunsten, gedrevenheid en bekwaamheid te paard van de Centraal-Aziatische Turken was eerder de Arabische kaliefen uit het huis van Abbas opgevallen. Al in de achtste en negende eeuw werden de Centraal-Aziatische Turken, die in een gebied woonden dat deels net binnen Islamitische Rijk viel maar voor het overgrote deel aan het Islamitische Rijk grensden, op jonge leeftijd ontvoerd door de Abbasieden. Naast de bovengemiddelde vechtkunsten, ruiterskwaliteiten en expertise van de pijl en boog die de Centraal-Aziatische Turken toonden, hadden de Abbasieden nog een reden om deze niet-moslims in te zetten. Volgens de islam was het namelijk verboden om geweld te gebruiken, tenzij voor zelfverdediging of ter verdediging van de islam. Ook mochten moslims nooit onderling vechten, waardoor de Centraal-Aziatische Turken uitermate geschikt waren om interne problemen, opstanden, complotten en onrusten de kop in te drukken. De Centraal-Aziatische Turken hingen namelijk het sjamanisme aan; wat het geloof in de natuur, geesten en een *Gök Tengri* (oftewel een 'Hemelgod') inhoudt die door speciale medicijnmannen, genaamd 'shamanist', tevreden gehouden moesten worden. Mede door dit monotheïstisch geloof, dat dicht bij andere monotheïstisch ingestelde geloven zoals jodendom, christendom en islam ligt, waren de Turken sympathiek jegens de islam.¹⁰³

Deze uit Centraal-Azië geronselde Turken werden '*memluk*' genoemd door de Abbasieden om onderscheid te maken tussen slaafsoldaten en slavenarbeiders. Om deze reden wordt '*memluk*' in het Nederlands meestal vertaald met 'slavensoldaat' terwijl het letterlijk 'blanke slaaf'¹⁰⁴ betekent. Later zouden deze Turkse Memlukken in opstand komen tegen hun Arabische overheersers en de macht in het Kalifaat overnemen, waarna men spreekt van het

¹⁰⁰ De Indo/Pers en de Crim Tartar bogen zijn relatief langzame bogen. De C vorm bogen zijn daar in tegen veel sneller, dit zijn bijvoorbeeld de Turkse bogen. De Turkse boog is een van de snelste bogen. De snelheid doet niet onder voor bijvoorbeeld een moderne jachtrecurve.

¹⁰¹ Bernard Lewis, *Het Midden-Oosten; 2000 jaar culturele en politieke geschiedenis* (Amsterdam 2002) 115-116.

¹⁰² Peter F. Sugar, *South-Eastern Europe under Ottoman Rule 1354-1804* (Washington 1996) 55.

¹⁰³ Bernard Lewis, *Het Midden-Oosten; 2000 jaar culturele en politieke geschiedenis* (Amsterdam 2002) 94-96.

¹⁰⁴ In vergelijking tot de slavenarbeiders in het Islamitische Rijk, die over het algemeen van het negroïde ras waren, hadden de Centraal-Aziatische Turken een blanke huid.

Memluk İmparatorluğu (oftewel het Rijk der Memlukken, dat van 1250 tot het jaar 1517 standhoudt¹⁰⁵).

Dit bovengenoemd systeem werkte ook voor de Osmanen uitmuntend; met de inzet van Centraal-Aziatische ruiters van Turkse komaf werden er grote overwinningen geboekt op vooral de Byzantijnen. Toen echter het Osmaanse Rijk steeds meer gebiedsuitbreiding realiseerde, begon de vraag naar steeds meer soldaten. Een ander probleem was dat de veroverde volkeren langzaam in de meerderheid kwamen ten opzicht van de Osmaanse Turken. Om deze twee problemen op te lossen werd er onder Sultan Murat de Eerste (die regeerde van 1359 tot aan zijn dood in 1389) in 1362 een nieuw legereenheid gevormd, genaamd '*Yeni Çeri Teşkilatı*', oftewel het Korps der Janitsaren¹⁰⁶. Het Nederlandse woord 'Janitsaar' komt dan ook van het Turkse '*Yeni Çeri*' en betekent letterlijk 'nieuwe bewapende', wat vrij vertaald 'de nieuwe soldaat' betekent. Het nieuw opgerichte Korps der Janitsaren zou gevuld worden met niet-moslims uit de veroverde gebieden, waarna ze een proces van intensieve militaire training zouden moeten ondergaan. Om dit te verwezenlijken werd er in hetzelfde jaar (respectievelijk 1362) ook een wet genaamd '*Pencik Kanunu*' ingevoerd, naar een gelijkend model in het Selçukse Rijk (dat van 1040 tot 1308 bestond en beschouwd wordt als de voorganger van het Osmaanse Rijk) waar ook al geronseld werd onder niet-moslimse onderworpen volkeren. Deze wet (te weten *Pencik Kanunu*) hield in dat van alle niet-moslimse krijgsgevangenen één vijfde deel (1/5) afgestaan moest worden aan de Osmaanse Staat. Deze krijgsgevangenen werden vervolgens opgeleid tot Osmaanse soldaten, echter er ontstonden al snel problemen met de loyaliteit van deze nieuwe soldaten. Tenslotte ging het om krijgsgevangenen die enkele maanden ervoor nog tegen de Osmanen hadden vochten, hun strijdkameraden hadden verloren in de strijd, vervolgens krijgsgevangen waren genomen en nu afgezonderd waren van hun familie, en eventuele vrouw en kinderen, om te vechten voor een strijdmacht waartegen ze een wrok koesterden. Na enkele onrustige en opstandige jaren besloten de Osmanen om een andere aanpak uit te proberen.¹⁰⁷

Al in 1365, slechts drie jaar na het begin van het Korps der Janitsaren en de *Pencik Kanunu*, voerde Sultan Murat de Eerste op aandringen van zijn zonen en commandanten een andere wet in. Deze wet zou een immense impact hebben op vooral de Balkan-gebieden en heette de '*Devşirme Kanunu*'. Voortaan zou de Osmaanse Staat alleen één vijfde deel (1/5) van de krijgsgevangenen tussen de acht en vijftien jaar oud opeisen voor het Korps der Janitsaren. Omdat dit uiteraard niet rendabel was, daar er maar weinig krijgsgevangenen

¹⁰⁵ Bernard Lewis, *Het Midden-Oosten; 2000 jaar culturele en politieke geschiedenis* (Amsterdam 2002) 389.

¹⁰⁶ Peter F. Sugar, *South-Eastern Europe under Ottoman Rule 1354-1804* (Washington 1996) 55-59.

¹⁰⁷ Y. Öztuna, *Büyük Türkiye tarihi* (De grote geschiedenis van Turkije; deel 9, İstanbul 1983) 376-385.

tussen de acht en vijftien jaar oud waren, werd er ook besloten tot een ‘*Devşirme*’-systeem. Dit gedetailleerd systeem genaamd ‘*devşirme*’, wat vrij vertaald ‘overhandiging’ betekent¹⁰⁸, kwam erop neer dat de onderworpen niet-moslim volkeren bij wijze van belasting hun sterkste en intelligentste zonen moesten afstaan aan de Osmanen, zodat ze opgeleid konden worden in het Korps der Janitsaren. Ook het feit dat de onderworpen volkeren inmiddels in de meerderheid waren ten opzichte van de Osmaanse Turken, speelde een rol. Door de sterkste en intelligentste jongens van de onderworpen volkeren weg te nemen, zorg je er tenslotte voor dat de onderworpen volkeren niet veel meer kunnen aanrichten. De veroveringen van de Osmanen vonden in de periode 1350 tot 1550 over het algemeen steevast op de Balkan plaats, hierdoor werd de *devşirme* vooral op de Balkenvolkeren toegepast maar ook in Anatolië, Rusland, Cyprus en Iran. De selectie van rekruten voor het Korps der Janitsaren was zo streng dat alleen de gezondste, sterkste en intelligentste jongens tussen de acht en vijftien jaar oud meegenomen werden door de Osmanen. De selectie vond plaats aan de hand van adviezen van lokale dorpschoudeurs, fysieke en mentale testen, hierbij kan men denken aan simpele beproevingen zoals onder andere vergooien, worstelen en taalvaardigheid alsmede bijzondere talenten zoals muzikale aanleg. Omdat het Korps der Janitsaren een enige uitweg leek voor de veelal arme boerengezinnen, werkten verrassend veel gezinnen mee aan de *devşirme*.¹⁰⁹ Er waren echter ook beperkingen in de *devşirme*; om opstanden en dergelijke te voorkomen, werd er steevast maar uit één gebied tegelijk geronseld. Hierna werd dit gebied zeven jaar lang vrijgesteld van deze zware vorm van belasting. Tevens werd er alleen uit gezinnen met meerdere zonen rekruten geronseld en moesten gezinnen met slechts één zoon met rust gelaten worden. Ook mochten er maar duizend jongens per keer meegenomen worden. Wat wel gebeurde was dat er in geval van opstanden de Osmanen de gehele bevolking van het heroverde gebied als krijgsgevangenen beschouwden waardoor de Osmaanse Staat één vijfde deel (1/5) van alle jongens tussen de acht en vijftien jaar oud kon opeisen. Door deze straf die onwillende niet-moslim volkeren in het verschiets stond, waren er logischerwijs veel minder opstanden en onrusten op de Balkan dan in bijvoorbeeld Oost-Anatolië en het huidige Iran waar het de Sjiïeten en/of Alevieten¹¹⁰ waren die voor problemen zorgden. Een frappant feit erbij is dat de Balkan Oorlogen en de strijd voor onafhankelijkheid van de verschillende volkeren op de Balkan pas begonnen vlak voor- of nadat het Korps der Janitsaren en de *Devşirme Kanunu* werden afgeschaft in 1826.¹¹¹

¹⁰⁸ Peter F. Sugar, *South-Eastern Europe under Ottoman Rule 1354-1804* (Washington 1996) 55.

¹⁰⁹ idem 76.

¹¹⁰ Sjiïeten en Alevieten zijn aanhangers van een stroming binnen de Islam.

¹¹¹ Y. Öztuna, *Büyük Türkiye tarihi* (De grote geschiedenis van Turkije; deel 9, İstanbul 1983) 378-380.

De geronselde jongens tussen de acht en vijftien jaar oud werden vervolgens ondergebracht in de volgende twee militaire opleidingskampen, te weten ‘*Acemi Ocağı*’ en ‘*Yeni Çeri Ocağı*’. In het eerstgenoemde opleidingskamp ‘*Acemi Ocağı*’, wat letterlijk het ‘Beginnerskamp’ betekent, kregen de rekruten naast een dagelijkse intensieve militaire training ook een opleiding in algemene kennis, de Osmaanse taal (oftewel Oud-Turks), islam en andere wetenschappen. Hier werden de jongens tevens bekeerd tot de islam, kregen ze nieuwe Turkse namen, werden ze gecastreerd, mochten ze zonder toestemming de *Acemi Ocağı* niet verlaten en kregen een speciaal dieet waardoor ze makkelijker spierweefsel konden aanmaken. Men kan hierbij aan een koolhydraatrijk dieet denken, waardoor de Janitsaren in vergelijking tot de andere Osmaanse strijdkrachten van die tijd breder, langer en sterker waren. Dit komt goed naar voren in verhalen, strijdverslagen en schilderijen uit die tijd, waar de Janitsaren altijd fysiek groter worden uitgebeeld dan de andere Osmaanse soldaten.¹¹² Na verloop van tijd werd bepaald of de rekrut door mocht naar de ‘*Kapı Kulu Ocağı*’, waar ik later op terug kom, of de ‘*Yeni Çeri Ocağı*’, wat vrij vertaald ‘kazernes’ betekent. In de *Yeni Çeri Ocağı* werd men nog intensiever getraind voor de oorlog en was er geen ruimte meer voor wetenschappelijke en intellectuele opleidingen, vanaf dat moment spreken we dan ook van ‘Janitsaren’. In deze speciale kazernes woonden en leefden de Janitsaren tot er een beroep werd gedaan op hun vechtvaardigheden door de Sultan. Door de intensieve training vanaf zeer jonge leeftijd (in veel gevallen hun zevende of achtste levensjaar) golden de Janitsaren als uiterst loyaal en gehoorzaam. Dit en het feit dat ze militair zeer goed getraind werden maakte het dat ze de persoonlijke troepen van de Osmaanse Sultan werden. Uiterst capabele Janitsaren werden gepromoveerd tot de persoonlijke garde van de Sultan en verbleven in de ingebouwde kazernes binnen de ‘*Saray*’ (in het Nederlands ‘paleis’).¹¹³ De Turkse historicus Yılmaz Öztuna beweert dat het *devşirme* systeem gedurende de periode 1362-1826 nooit veranderd is, wel werden de rechten van de Janitsaren in de zeventiende eeuw aangepast wat als één van de redenen van het instorten van het Osmaanse Rijk wordt gezien. Juist het feit dat de *devşirme* nooit is aangepast, wordt door historicus Heath Lowry gezien als het gebrek aan modernisering binnen het Osmaanse Rijk, waardoor ze uiteindelijk niet meer kunnen bijbenen met het in rap tempo moderniserende Westen.

In de *Yeni Çeri Ocağı* golden er harde en strenge regels zoals dat contact met mensen buiten de kazernes, huwelijken en insubordinatie ten strengste verboden en zeer zwaar bestraft

¹¹² Dit komt goed naar voren in het verhaal van *Ulubatlı Hasan* (te lezen op pagina 52 en 70) waar de Janitsaar beschreven wordt als een “boomlange kerel die omringd was door strijdmakers die minstens evenlang en sterk waren”. Ook de Turkse historici Yılmaz Öztuna en Mehmet Orhan Bayrak zijn van mening dat de Janitsaren fysiek groter en sterker waren dan hun reguliere medestrijders in het Osmaanse leger die geen Janitsaar waren.

¹¹³ Y. Öztuna, *Büyük Türkiye tarihi* (De grote geschiedenis van Turkije; deel 9, İstanbul 1983) 395-399.

werden. Verder kregen de Janitsaren bij aankomst in de *Yeni Çeri Ocağı* (oftewel kazerne) een tatoeage van hun regiment (dat uit honderd man bestond en in het Turks aangeduid werd als 'Yaya') op hun rechterarm. Dit allemaal zorgde ervoor dat een Janitsaar vanaf zijn aankomst in de kazerne geen ander doel had dan oorlogvoeren. In principe wist een Janitsaar niks anders dan oorlogvoeren en zagen veel Janitsaren nooit wat anders dan een veldslag en de binnenkant van een 'Yeni Çeri Ocağı'. Het sterven op het slagveld werd dan ook beschouwd als het ultieme haalbare, een soort eerbiedig offer voor de Sultan om je loyaliteit te bewijzen. Hierdoor gingen de Janitsaren altijd onder begeleiding van een 'Mehter', een muziekband bestaande uit Janitsaren, naar het slagveld en de overwinning. De *Mehter* geldt als de eerste muziekband ter wereld die bestond uit soldaten. De *Mehter* bestond uit speciaal hiervoor geselecteerde Janitsaren en was naast het intimideren van de vijand ook bedoeld om de Janitsaren te motiveren. De liederen hadden het steevast over de eer om te sneuvelen voor de Osmaanse Sultan. De *Mehter* was een essentieel onderdeel binnen het Korps der Janitsaren en bestond vanaf het begin (te weten 1362).¹¹⁴

Door het verbod op huwelijken en de castratie kon een Janitsaar niet trouwen en geen gezin creëren¹¹⁵. Het contact met zijn familie werd ruw verbroken in zijn kinderjaren toen hij door middel van *devşirme* werd opgehaald en door het verbod van contact met mensen buiten de kazerne had hij geen andere metgezellen dan zijn strijdmakkers, met wie hij doorgaans ook in hetzelfde regiment zat, en de regimentleider (oftewel 'Yayabaşı'). Desondanks gaven veel (niet-moslim maar ook moslim) gezinnen hun zonen vrijwillig aan de *Yeni Çeri Teşkilatı* en er zijn zelfs gevallen bekend van mensen die hun jongens in de *Acemi Ocağı* smokkelden. Dit omdat ze vonden dat hun zonen een kans op een betere toekomst zou hebben bij de *Yeni Çeri Teşkilatı*. De motivatie hierachter was te zoeken in de 'Kapı Kulu Ocağı', waar ik hiervoor kort over schreef maar beloofde later op terug te komen.

Zoals gezegd werd na een zekere tijdsperiode doorgebracht te hebben in de *Acemi Ocağı*, dit kon variëren van drie tot tien jaar, besloten of een rekrut mocht doorstromen in één van de volgende kampen, te weten 'Kapı Kulu Ocağı' of de 'Yeni Çeri Ocağı'. In het laatstgenoemde (respectievelijk *Yeni Çeri Ocağı*) was er geen ruimte meer voor algemene kennis en wetenschappen, terwijl de rekruten die bewezen over bovengemiddeld intellectuele capaciteiten te beschikken in het eerstgenoemde (namelijk 'Kapı Kulu Ocağı') terechtkwamen. In de *Kapı Kulu Ocağı* ging het er precies andersom aan toe dan in de *Yeni Çeri Ocağı*. Waar in de *Yeni Çeri Ocağı* de Janitsaren zich toespitsten in militaire training,

¹¹⁴ Rhoads Murphy, *Ottoman Warfare* (New Jersey 1999) 105-109.

¹¹⁵ Heath W. Lowry, *The Nature of the Early Ottoman State* (New York 2003) 103.

kregen de rekruten in de *Kapı Kulu Ocağı* meer een opleiding in talen, wetenschappen en politiek. Deze geschoolde Janitsaren, ook wel ‘*Kapı Kulları*’ genoemd en in het Nederlands vertaald als ‘Slaven van de Porte’, werden klaargestoomd om de overheidsdienaren te worden, alsmede de hoge overheidsfuncties zoals koninklijk architect (in het Turks ‘*Mimar*’), koninklijke schrijver en/of dichter (oftewel ‘*Nişancı*’), aanvoerder van leger (te weten ‘*Paşa*’), hoofd van de Janitsaren (in het Turks ‘*Yeni Çeri Ağası*’), adviseur (oftewel ‘*Vezir*’), persoonlijk adviseur (te weten ‘*Veziriazam*’¹¹⁶) en rechterhand van de Sultan (in het Turks ‘*Sadrizam*’) te bekleden. Ook de functies van gouverneur (oftewel ‘*Kazasker*’) en hoofd van financiën (te weten ‘*Defterdar*’) waren binnen handbereik voor de geschoolde Janitsaar¹¹⁷. Omdat de militaire training niet helemaal werd stopgezet, werden deze geschoolde Janitsaren tevens gerekend tot de persoonlijke lijfwachten van de Osmaanse Sultan.

Zoals je hierboven hebt kunnen lezen, waren er verschillende soorten Janitsaren die allemaal andere taken en doelen hadden. De meeste Janitsaren waren soldaten die dagelijks getraind werden en daardoor het karakter kregen van een elite-eenheid die onverslaanbaar was op het slagveld, wat ze overigens ook waarmaakten. In de vijftiende en zestiende eeuw waren de nederlagen van de Janitsaren en het Osmaanse leger op één hand te tellen, terwijl de verpletterende overwinningen van diezelfde Janitsaren en het Osmaanse leger vele malen hoger liggend duidelijk de boventoon voerden. In tijden van vrede werden de Janitsaren ook ingezet als politiemacht, brandweer of gendarmerie. In ruil voor de bewezen diensten kregen de Janitsaren per kwartaal een loon, dit hing wel af van de functie¹¹⁸. Een Janitsaar in dienst als persoonlijk adviseur van de Sultan kreeg uiteraard meer dan een Janitsaar uit de kazerne.

De geschoolde Janitsaren lieten ook van zich horen door de Osmaanse staatsstructuur en organisatie tot in de puntjes uit te voeren. Hierdoor kon de Osmaanse Staat overleven zonder een Sultan. Dit werd duidelijk toen in 1402 de Osmaanse Sultan *Yıldırım Beyazıt de Eerste* de Slag bij Ankara verloor tegen *Timur Gürkan* en gevangen werd genomen. In dat jaar bleek de kracht en loyaliteit van de Janitsaren ten aanzien van de eerder besproken Centraal-Aziatische Turkse ruiters. Want het was in die veldslag dat de loyaal geachte Centraal-Aziatische Turkse ruiters massaal partij kozen voor Timur Gürkan, mede omdat deze alle (Centraal-)Aziatische alsmede Midden-Oosterse Turkse Rijken (te weten respectievelijk *AltınOrdu*, *Memluk*, *Osmanlı* en zijn eigen *Timur İmparatorluğu*) wilde verenigen om één

¹¹⁶ Heath W. Lowry, *The Nature of the Early Ottoman State* (New York 2003) 120-122.

¹¹⁷ Peter F. Sugar, *South-Eastern Europe under Ottoman Rule 1354-1804* (Washington 1996) 55.

¹¹⁸ Robert C. Davis, *Christian Slaves, Muslim Masters* (New York 2003) 32.

‘Groot-Turks Rijk’ te vestigen. Zodoende zou hij het Rijk van zijn befaamde voorvader *Timuçin Cengiz Han* (oftewel ‘Ghenghis Khan’) herstellen en zelfs uitbreiden.¹¹⁹

Tot deze veldslag bij Ankara in 1402 werden de Centraal-Aziatische Turkse strijders te paard beschouwd als uiterst loyaal en de kern van het Osmaanse leger. Echter, na de verpletterende nederlaag bij Ankara, waarbij Sultan Yıldırım Beyazıd de Eerste gevangen genomen werd door Timur Gürkan, waren het de Janitsaren die bleven functioneren alsof de Osmaanse Sultan er nog was. Zelfs toen het bericht kwam dat Sultan Yıldırım Beyazıd de Eerste onder geheimzinnige omstandigheden was gestorven in gevangenschap, opereerden zowel de Janitsaren in overheidsfuncties als degene in de kazernes naar behoren.¹²⁰ De strijd tegen Timur Gürkan werd voortgezet door de zonen van Sultan Yıldırım Beyazıd de Eerste en de loyale Janitsaren, totdat Timur Gürkan door een ziekte geveld werd en stierf in 1405. In het machtsvacuüm dat achterbleef braken er opstanden uit in beide staten. Het leger van Timur Gürkan bleek te verdeeld en onprofessioneel om ook zonder vorst door te vechten terwijl de zonen van Timur te zwak en incompetent bleken te zijn. Aan de Osmaanse kant hielden de Janitsaren de boel bijeen, versloegen de opstandige volkeren en bedwongen de Centraal-Aziatische Turkse strijders. Hierna hielpen ze in 1413 de zoon van Sultan Yıldırım Beyazıd de Eerste, namelijk Sultan Çelebi Mehmet (die in de ogen van de Janitsaren de rechtmatige opvolger van Sultan Yıldırım Beyazıd de Eerste was), aan de macht. De Janitsaren namen dus als een soort interim-regering de controle over binnen het Osmaanse Rijk en hielpen de zoon van de Sultan aan de macht.

Na deze vertoning van loyaliteit werden de Janitsaren voortaan beschouwd als de kern van het Osmaanse leger en macht. Er werden steeds meer rekruten geronseld via de *devşirme* en opgeleid tot Janitsaren. In vrijwel alle veldslagen na deze Slag bij Ankara en de bijbehorende onrustperiode werden de Janitsaren ingezet. Tijdens de Slag bij Varna op 10 november 1444 werden de Janitsaren voor het eerst grootschalig en intensief ingezet.

¹¹⁹ M. Orhan Bayrak, *Türk İmparatorlukları tarihi* (Geschiedenis van de Turkse Rijken; İstanbul, 2002) 397-402.

¹²⁰ idem 405.

Hoofdstuk 2

Wat voor invloed hadden de Janitsaren in de Slag bij Varna in 1444?

Met de verpletterende Osmaanse overwinning op de Kruisvaarders die op 10 november 1444 alle middelen hadden ingezet om te voorkomen dat de Osmanen verder zouden oprukken in Europa, brak het moraal bij de Kruisvaarders. Bij de Osmanen echter kregen de Janitsaren het meeste lof omdat zij die dag de zwaarste aanvallen hadden geïncasseerd maar desondanks niet verslagen waren.

De voorgeschiedenis van de Slag bij Varna op 10 november 1444 begint bij de ondertekening van een vredesverdrag slechts enkele maanden hiervoor. Het Verdrag van Adrianopel-Segedin werd op 12 juni 1444 door de Osmaanse Sultan Murat de Tweede (die regeerde van 1421 tot aan zijn dood 1451) te Adrianopel ondertekend alvorens naar Segedin gestuurd te worden. In Segedin ondertekende Wladislaus III, koning van Polen van 1434 tot aan zijn dood in 1444 en tevens koning van Hongarije van 1440 tot 1444, het verdrag op 12 juli 1444. De bepalingen in het Verdrag van Adrianopel-Segedin waren als volgt:

- 1.** Het Osmaanse bestuur over Bulgarije moet erkend worden.
- 2.** Het Servische vorstendom wordt hersteld, maar moet jaarlijks belasting betalen aan de Osmanen.
- 3.** Transsylvanie wordt weer bij het Koninkrijk van Hongarije gevoegd maar zal nog steeds jaarlijks belasting moeten betalen aan de Osmanen.
- 4.** De Donau-rivier wordt de grens tussen het Osmaanse Rijk en het Koninkrijk Hongarije, geen van beide partijen mag plannen ondernemen om deze grens te schenden.
- 5.** Dit verdrag zal voor een periode van tien jaar gelden.¹²¹

Na het afsluiten van dit verdrag besloot de Osmaanse Sultan Murat de Tweede afstand te nemen van zijn troon ten gunste van zijn 12-jarig zoontje Fatih Sultan Mehmet de Tweede¹²². Zodra Sultan Murat de Tweede in augustus van 1444 zich echter terugtrok in de stad Manisa aan de Westkust van Anatolië met de gedachte dat er nu een vreedstijd van minstens tien jaar zou plaatsvinden, werden er plannen gemaakt door Wladislaus om het verdrag te overtreden. Sultan Murat de Tweede stond bekend als een vredelievend persoon, die de stress van het regeren zat was. Om deze reden zag hij het tienjarige verdrag als het perfecte moment om zijn

¹²¹ B. Özükan e.a., *Osmanlı Tarihi* (Osmaanse Geschiedenis; deel 1, İstanbul 2003) 97.

¹²² Justin McCarthy, *The Ottoman Turks* (Louisiana 1999) 61.

zoon op de troon te zetten. Tenslotte zou de komende tien jaar geen oorlog uitbreken volgens het voorgaande Verdrag, waardoor zijn zoon Fatih Sultan Mehmet de Tweede ruim de tijd had om in deze rustige periode te wennen aan het regeren.

Om te profiteren van het feit dat het Osmaanse Rijk geen aanval verwachtte en er zelfs een twaalfjarig jongen op de troon zat, viel er in september 1444 een Kruisvaarderleger het Osmaanse Rijk binnen. Daar de Osmanen niet bedacht waren op een dermate grote inval, waren er geen noemenswaardige veldslagen te bemerken. Het gecombineerde leger van vooral Polen en Hongaren, maar ook onder andere Duitsers, Transsylvaniërs, Russen, Tsjechen, Slowaken, Roemenen, Kroaten, Sloveniërs, Bosniërs en Pauselijke ridders (onder leiding van kardinaal Cesarini), bereikte zonder slag of stoot de Noord-Bulgaarse stad Vidin op 26 september 1444. Hier sloten grote getallen Bulgaren zich ook aan bij het Kruisvaarderleger, dat onder leiding van de Hongaarse en Poolse koning Wladislaus (respectievelijk 1440-1444 en 1434-1444) en zijn legeraanvoerder Johannes Hunyadi (die tevens gouverneur van Hongarije was van 1441 tot 1456) stond. Op 6 oktober 1444 werd tenslotte ook Nicopolis zonder enig noemenswaardig bloedvergieten ingenomen door koning Wladislaus en zijn leger. Daar voegde een leger van Serviërs zich ook bij de strijdmachten van koning Wladislaus en Johannes Hunyadi, terwijl Venetië beloofde een zeeblokkade te zetten bij de Dardanellen.¹²³

Het nieuws dat het Osmaanse Rijk was binnengevallen en dat de steden één voor één ingenomen werden, bereikte de twaalfjarige Fatih Sultan Mehmet de Tweede al snel. In paniek riep hij de hulp in van zijn vader Sultan Murat de Tweede, die meteen koers zette naar Nicopolis om het te heroveren. Aangekomen in Nicopolis bleek het Kruisvaarderleger al te zijn vertrokken en het Osmaanse leger zette de achtervolging in. Tevens werden Osmaanse troepen uit Anatolië door Genua, in ruil voor controle over de zeehandel, overgezet naar Thracië na een korte zeeslag om de Venetiaanse blokkade op te laten heffen.¹²⁴

Op 10 november 1444 ontmoette beide legers elkaar net buiten de stad Varna voor de beslissende slag. Varna, dat in het Zuidwesten van het huidige Bulgarije ligt, was de grootste havenstad aan de Zwarte Zee-kust van die tijd en tevens de één na grootste stad van Bulgarije, te weten na Sofia. Het Osmaanse leger bestond uit een rechterflank onder leiding van Karaca Paşa, een linkerflank onder leiding van Turhan Paşa en het centrum dat mede uit Janitsaren bestond en hoogst persoonlijk aangevoerd werd door Sultan Murat de Tweede zelf. Het Kruisvaarderleger nam gelijk het initiatief door de rechterflank van de Osmanen aan te vallen

¹²³ B. Özükan e.a., *Osmanlı Tarihi* (Osmaanse Geschiedenis; deel 1, İstanbul 2003) 96-98.

¹²⁴ Justin McCarthy, *The Ottoman Turks* (Louisiana 1999) 60-63.

onder aanvoering van Johannes Hunyadi. De aanvoerder van de rechterflank Karaca Paşa sneuvelde bij deze aanval en de rechterflank wankelde hevig. Strategisch een genie zijnde nam Johannes Hunyadi een ander deel van het Kruisvaarderleger om vervolgens de linkerflank van de Osmanen aan te vallen. Ook hier kregen de Osmanen zware verliezen te lijden en een deel van de linkerflank begon al langzaam terug te trekken, waardoor koning Wladislaus met de hoofdmacht van zijn leger het centrum van de Osmaanse leger aanviel. De reden voor deze aanval moet gezocht worden in het feit dat koning Wladislaus met het zien van de wankelende Osmaanse flanken dacht dat er een kans voor hem lag om de beslissende aanval in te zetten, alsmede het feit dat hij het eventuele succes van de veldslag niet geheel aan Johannes Hunyadi verschuldigd wilde zijn. Helaas voor koning Wladislaus liep het echter totaal anders dan verwacht.¹²⁵

De Pauselijke ridders en koning Wladislaus werden door de Osmaanse troepen in het centrum, die voor de eerste drie rijen uit Janitsaren bestonden, verslagen en gedood. Na afloop van deze strijd zou een Janitsaren-regimentleider (oftewel *Yayabaşı*) genaamd Hızır Ağa, het hoofd van koning Wladislaus aan de Osmaanse Sultan gepresenteerd hebben. Sultan Murat de Tweede overlaadde deze Janitsaar vervolgens met titels en geschenken waarna hij bekend zou staan als '*Koca Karaca Hızır Ağa*'. Tot ieders verrassing hielden de Osmaanse flanken het ondanks hevige verliezen vol, waardoor de Osmaanse Janitsaren na het afslaan van de hoofdaanval onder leiding van koning Wladislaus de flanken te hulp konden schieten. Na de dood van de Pauselijke ridders (die als elitetroepen beschouwd werden) en zowel de Hongaarse als Poolse koning Wladislaus, begonnen veel troepen uit de hoofdmacht te vluchten. Johannes Hunyadi zag dat het leger na de dood van koning Wladislaus uit elkaar viel en koos eveneens het hazenpad. Voor de Janitsaren en Osmaanse troepen was het verslaan van de overgebleven troepen geen probleem meer, de totale oorlog duurde ongeveer acht of negen uur.¹²⁶

Bij het gevecht waar de Janitsaren voor het eerst grootschalig en in het centrum van de Osmaanse krijgsmachten werden gestationeerd, zien we dat ze tegenover de elitetroepen van de vijand hun mannetje stonden. De Pauselijke ridders onder leiding van kardinaal Cesarini en de Hongaarse en Poolse koning Wladislaus dolven dan ook het onderspit tegen deze Osmaanse elitetroepen die superieur bleken ten opzichte van het Kruisvaarderleger. Als we kijken naar de bronnen zijn er geen tactisch of strategische hoogtepunten te bespeuren aan de

¹²⁵ Y. Öztuna, *Büyük Türkiye tarihi* (De grote geschiedenis van Turkije; deel 2, İstanbul 1983) 417-420.

¹²⁶ Colin Imber, *The Crusade of Varna 1443-45* (Ashgate 2006) 71-79.

Osmaanse kant. Het tactische overgewicht bevindt zich namelijk aan de kant van de Kruisvaarders in de persoon van Johannes Hunyadi, die eerder ook al grootse overwinningen boekten op het slagveld op basis van zijn strategische inzichten. Over deze veldslag kunnen we kort zeggen dat de dood van koning Wladislaus en de Pauselijke ridders aan de hand van de Janitsaren zorgde voor de uiteindelijke overwinning, daar de dood van deze groep voor een demotivatie zorgde voor de Kruisvaarders. Op de volgende vraag: ***‘Wat voor invloed hadden de Janitsaren in de Slag bij Varna in 1444’*** kunnen we kort door de bocht gaand zeggen dat een gecombineerd leger van onder andere Hongaren, Bulgaren, Serviërs, Polen en andere Kruisvaarders niet in staat was de Osmanen uit Europa te stoten omdat de kern van het leger alsook de aanvoerder door de Janitsaren gedood werden in een beslissende fase van de strijd.

Hoofdstuk 3

Wat was de rol van de Janitsaren bij de verovering van Constantinopel in 1453?

De verovering van Constantinopel in 1453 was zonder twijfel een van de belangrijkste militaire gebeurtenissen in de wereldgeschiedenis. Het werd gekenmerkt als het voorval waarmee de Middeleeuwen afgesloten werden. Door de val van de Byzantijnse hoofdstad in Osmaanse handen ging er een schok door christelijk Europa. Onder aanvoering van Fatih Sultan Mehmet de Twee (oftewel Sultan Mehmet de Veroveraar) werd het symbool van Europese macht en de grootste stad van zowel de Oudheid als de Middeleeuwen veroverd. Hiermee kwam er een eind aan het duizend jaar oude Byzantijnse Rijk (dat bestond van 395 tot het jaar 1453). Bij dit beleg werden de Janitsaren ook ingezet en het was deze groep soldaten die als eerst de binnenmuren van Constantinopel bereikten en ook binnendrongen in de stad zelf.

Het beleg van Constantinopel begon eigenlijk op vrijdag 23 maart 1453, wanneer de dan 21-jarige Fatih Sultan Mehmet de Tweede (die regeerde van 1451 tot 1481) vertrok uit de Osmaanse hoofdstad Edirne (het eerdere Adrianopel) op weg naar Constantinopel. Als we de verschillende Westerse en Turkse bronnen raadplegen zien we dat het aantal soldaten in het Osmaanse leger over het algemeen voorzichtig geschat wordt op ongeveer honderdduizend man sterk. De Byzantijnse strijdkrachten worden geschat op maximaal 10.000 professionele soldaten alsook enkele duizenden burgers die hun stad wilden beschermen¹²⁷. Voordat Fatih Sultan Mehmet de Tweede vertrok liet hij de Hongaarse ingenieur Urban al in 1452 meerdere kannonnen gieten, waarvan één de grootste tot dan toe was. Dit laatste kanon (door Urban 'Şahi' genoemd) had een loop van iets meer dan negen meter lang en moest door 60 ossen en 200 mannen vervoerd worden naar Constantinopel. Op de hoogte van de Osmaanse voorbereidingen stuurde de Byzantijnse keizer Constantijn XI Paleologus (die regeerde van 1449 tot aan zijn dood in 1453) brieven naar alle vorsten van Europa om hem te hulp te schieten. Vertrouwend op de immense muren van Constantinopel, die immers al 28 keer de beleggers had belemmerd de stad in te nemen, wezen vrijwel alle vorsten het verzoek af. Wie wel te hulp kwam, was de Genuese kapitein en staatsman Giovanni Giustiniani met ongeveer 700 van zijn sterkste mannen. Na de komst van Giovanni Giustiniani werd de haven van

¹²⁷ Hulusi Oran e.a., *Dünyayı Değiştiren Olaylar* 8; İstanbul'un Fethi (Gebeurtenissen die de wereld veranderden deel 8; De Verovering van Istanbul, Walldorf 2005) 66.

Constantinopel aan de Gouden Hoorn afgesloten met een ketting waardoor de Osmaanse vloot niks meer kon aanrichten.¹²⁸

Na een mars van dertien dagen kwam het Osmaanse leger tenslotte aan bij de muren van Constantinopel op 5 april 1453, waarna de bombardementen al op 6 april 1453 begonnen. Het bombardement over land ging door tot 18 april 1453, toen er voor het eerst een infanterieaanval werd ingezet om de zwakke punten in de Byzantijnse verdediging aan de kaak te stellen. De soldaten die hierbij gebruikt werden, waren vooral de zogenoemde '*Başı Bozuk*' (wat letterlijk vertaald 'De Mentaal Gestoorden' betekent), die bestonden uit vrijwilligers, avonturiers en gevangenen uit niet alleen het Osmaanse Rijk. Er waren ook duizenden Slaven, Hongaren, Duitsers, Italianen, Grieken en andere christenen die als '*Başı Bozuk*' meevochten in ruil voor een deel van de buit. Achter de *Başı Bozuk* werden echter rijen van de gevreesde Janitsaren opgesteld die bevel hadden om twijfelende en/of terugtrekkende *Başı Bozuk* soldaten te doden. Deze ongeorganiseerde, ongetrainde en slecht bewapende troepen werden vooral gebruikt om de vijandelijke troepen uit te putten en zwakheden in de verdediging te ontdekken. Na zware verliezen werden ze uiteindelijk teruggetrokken door Fatih Sultan Mehmet de Tweede¹²⁹.

Op 19 april 1453 deed de Osmaanse vloot een poging om de ketting rond de Gouden Hoorn te doorbreken, maar dit mislukte jammerlijk met grote verliezen aan Osmaanse kant. Op 20 april 1453 deed men een tweede poging om de Osmaanse vloot de Gouden Hoorn te laten binnenvaren maar andermaal moest de Osmaanse vloot met zware verliezen terugtrekken. Zaterdag 21 april 1453 gaf Fatih Sultan Mehmet de Tweede het indrukwekkende bevel om de immense schepen anderhalve kilometer over land te slepen, waarna ze voorbij de ketting de Gouden Hoorn in geduwd zouden worden. Toen de Byzantijnen op 22 april de Osmaanse schepen in de haven zagen staan wisten ze niet wat ze overkomen was. Ze zouden vanaf dat moment van twee kanten belegerd worden en als laatste hoop boden de Byzantijnen de Osmanen een vredesverdrag aan, dat ruw afgewezen werd door Fatih Sultan Mehmet de Tweede. Op 23 april 1453 begon het bombardement van beide kanten, zowel vanuit de Gouden Hoorn als van land, dat onafgebroken aanhield tot 14 mei 1453. Op die dag werden twee Osmaanse aanvallen ingezet van nogmaals vooral *Başı Bozuk* soldaten, die werden afgeslagen door de Byzantijnen. Op 15 mei 1453 verplaatste Fatih Sultan Mehmet de Tweede zijn kanonnen en troepen naar de Blachernae-muren ten noorden van het schiereiland, nadat uit de aanvallen de dag ervoor bleek dat die muren het zwakst was. Ook de

¹²⁸ Y. Öztuna, *Büyük Türkiye tarihi* (De grote geschiedenis van Turkije; deel 2, İstanbul 1983) 432-437.

¹²⁹ Steven Runciman, *The Fall of Constantinople: 1453* (Londen 1965) 121.

schepen uit de Gouden Hoorn richtten een deel van de kanonnen op deze muren, die ook vanaf de wateren te raken waren.¹³⁰

Als laatste liet Fatih Sultan Mehmet de Tweede vanaf 16 mei 1453 ook tunnels graven om onder de muren door te komen, de Byzantijnen moesten nu op drie fronten letten. De schepen vanuit de Gouden Hoorn konden elk moment een amfibische landing uitvoeren, de landtroepen konden de zwakke muren van Blachernae aanvallen en over de gehele linie konden Osmaanse troepen zich onder de muren door graven. De tunnels leverden echter weinig op daar de Byzantijnen de ontdekte tunnels volgooiden met brandend teer, om die reden liet Fatih Sultan Mehmet de Tweede op 22 mei 1453 alle tunnels opblazen¹³¹. Dit zorgde voor een gedeeltelijke instorting van enkele buitenmuren en de Blachernae-muren. De Osmanen zagen hun kant schoon en begonnen aan de voorbereidingen van de beslissende en complete aanval waaraan alle troepen zouden moeten deelnemen. De voorbereidingen en bijbehorende voortdurende bombardementen duurden van 23 mei tot 28 mei 1453, waarna de definitieve aanval op dinsdag 29 mei 1453 in de vroege ochtend werd ingezet¹³².

Als eerst werd, zoals altijd, de *Başı Bozuk* ingezet over de gehele linie om de Byzantijnen uit te putten. Toen deze met zware verliezen te kampen kregen, werden ze gedwongen af te druipen waarna vrijwel direct de Anatolische troepen werden ingezet¹³³. Ook deze werden ingezet om de vijand uit te putten, daar er ook schijnaanvallen elders tegen de muren werden ingezet. Toen ook deze niet door de afgebrokkelde muren van Blachernae en de daarachter gelegen palissade heen kwamen, zetten Fatih Sultan Mehmet de Tweede de alom gevreesde Janitsaren in¹³⁴. Fatih Sultan Mehmet de Tweede leidde de Janitsaren persoonlijk tot aan de gracht¹³⁵ en schreeuwde de belofte dat de eerste soldaat die door de omheining brak en de Turkse vlag hees, een grote beloning zou ontvangen in de vorm van titels, buit en land. Langzaam liepen de Janitsaren in formatie naar de palissade onder een regen van pijlen, kogels en stenen. Dit in tegenstelling tot de *Başı Bozuk*, die ongeorganiseerd op de vijand afstormden, en de Anatolische troepen, die naar de vijand renden of te paard aankwamen¹³⁶. Om deze elite-eenheid van Janitsaren optimaal te benutten waren ze bewapend met zowel kromzwaarden als de modernste wapens van die tijd, inclusief vuurwapens en kanonnen, terwijl de rest van het leger alleen met kromzwaarden vocht. Ook werden de

¹³⁰ Y. Öztuna, *Büyük Türkiye tarihi* (De grote geschiedenis van Turkije; deel 2, İstanbul 1983) 438-446.

¹³¹ Hulusi Oran e.a., *Dünyayı Değiştiren Olaylar* 8; İstanbul'un Fethi (Gebeurtenissen die de wereld veranderden deel 8; De Verovering van İstanbul, Walldorf 2005) 88.

¹³² Lord Kingross, *The Ottoman Centuries* (İstanbul 2004) 107.

¹³³ Steven Runciman, *The Fall of Constantinople: 1453* (Londen 1965) 122.

¹³⁴ Lord Kingross, *The Ottoman Centuries* (İstanbul 2004) 108.

¹³⁵ Justin McCarthy, *The Ottoman Turks* (Louisiana 1999) 73.

¹³⁶ Steven Runciman, *The Fall of Constantinople: 1453* (Londen 1965) 123.

Janitsaren nooit te paard ingezet, dit was alleen weggelegd voor de reguliere troepen van hoge afkomst (oftewel 'Sipahi').¹³⁷

Eén Janitsaar genaamd *Ulubatlı Hasan*, doorbrak als eerste met ongeveer 30 van zijn strijdmakkers de Byzantijnse patstellingen en hees de Turkse vlag op de grote toren van de binnenmuur in plaats van de keizerlijke Byzantijnse vlag¹³⁸. Het verhaal dat hij hierbij negenendertig pijlen incasseerde maar desondanks doorzette, komt alleen terug in Turkse bronnen waardoor het niet geverifieerd kan worden. Wat echter wel in grote lijnen overeenkomt, is het feit dat niet alle leden van die groep rond *Ulubatlı Hasan* sneuvelden, de bronnen van beide kanten hebben het over een kleine groep Turken op de binnenmuur die de Byzantijnse verdedigers versloegen. Te midden van dit strijdgewoel ontdekten een deel van de Janitsaren een slecht bewaakt uitvalspoort genaamd Kerkopoorta. Door de zwakke poort open te breken (volgens sommige Westerse bronnen waren de Byzantijnen vergeten hem te vergrendelen, waardoor hij makkelijk in te beuken was door de Janitsaren¹³⁹), stroomden de Janitsaren naar binnen. Toen de elitetroepen van de Osmaanse Sultan ook via deze weg de binnenmuren van Constantinopel bereikten, werden de Byzantijnen omsingeld. Ook het kanonnenvuur van zowel de Osmaanse schepen uit de Gouden Hoorn als de landtroepen duurde voort. In deze strijd raakte de Genues Giovanni Giustiniani zwaargewond en sneuvelde de Byzantijnse keizer Constantijn XI Paleologus, waarna een groot deel van de Genuese troepen hun aanvoerder wegdroeg van het slagveld en vluchtte naar de haven¹⁴⁰. Veel Byzantijnse soldaten raakten in paniek door het zien van Turkse vlaggen aan de hoge torens en hun gesneuvelde keizer. Een deel probeerde te vluchten maar kon niet langs de Janitsaren heen, die de troepen inmiddels omsingeld hadden.¹⁴¹

Met de dood van zowel de Byzantijnse keizer Constantijn XI Paleologus als de Genues Giovanni Giustiniani (die kort na zijn verwonding stierf) en de binnenkomst van de Janitsaren in Constantinopel was het eigenlijk al gedaan met de strijd. Na achtentwintig keer te zijn belegerd, waarvan overigens zes keer door de Osmanen, werd Constantinopel voor de negenentwintigste (en zevende keer door de Osmanen) keer belegerd door belegeringstroepen

¹³⁷ Gabor Agoston, *Guns for the Sultan: Military Power and the Weapons Industry in the Ottoman Empire* (Cambridge University 2005) 41.

¹³⁸ Steven Runciman, *The Fall of Constantinople: 1453* (Londen 1965) 124.

¹³⁹ Philip Mansel, *Constantinople: City of the World's Desire 1453-1924* (New York 1996) 116-119.

¹⁴⁰ Roger Crowley, *1453: The Last Great Siege* (New York 2005) 202.

¹⁴¹ Mustafa Uslu, *Fatih Sultan Mehmet ve Fetih* (Sultan Mehmet de Veroveraar en de Verovering, İstanbul 2005) 48-53.

onder leiding van Fatih Sultan Mehmet de Tweede. Constantinopel werd voor de vierde keer in zijn geschiedenis veroverd en omgedoopt tot İstanbul op dinsdag 29 mei 1453¹⁴².

De vraag horend bij dit derde hoofdstuk, te weten ***‘Wat was de rol van de Janitsaren bij de verovering van Constantinopel in 1453?’***, is andermaal goed te beantwoorden. We zien dat de Janitsaren (alhoewel volgens schattingen maar maximaal 10.000 man sterk) een cruciale rol spelen in het veroveren van Constantinopel, alhoewel de Janitsaren maar tien procent van het Osmaanse belegeringsleger vormden. Na aanvankelijk achter de hand te zijn gehouden worden ze op de uiteindelijk dag van de definitieve aanval pas als laatst ingezet met het doel om ze als stoottroepen te gebruiken. De *Başı Bozuk* en Anatolische troepen werden eigenlijk alleen maar gebruikt om de Byzantijnen uit te putten en het werk van de Janitsaren makkelijker te maken. Dit komt ook goed naar voren als we kijken dat de Janitsaren als eerst de defensielinies van de Byzantijnen doorbreken en hierbij ook de Byzantijnse legeraanvoerders (namelijk Constantijn XI Paleologus en Giovanni Giustiniani) doden. De passie van de Janitsaren komt ook goed naar voren in het feit dat ze koste wat het kost naam willen maken op het slagveld en zich willen bewijzen tegenover de Osmaanse Sultan. Het voorval van *Ulubatlı Hasan* is hier een prima voorbeeld van, alsmede het doden van de vijandelijke leiders.

¹⁴² Mustafa Armağan, Ufukların Sultanı Fatih Sultan Mehmed (De Sultan der Sultans Fatih de Veroveraar, İstanbul 2007) 87-88.

Hoofdstuk 4

Wat was de inbreng van de Janitsaren tijdens de Slag om Mohacs in 1526?

De Slag om Mohacs op 29 augustus 1526 was een belangrijke slag in de geschiedenis daar de Osmanen met deze slag het gebied tussen İstanbul en Wenen veilig stelden als zijnde behorend tot het Osmaanse Rijk. De Osmaanse vorst Kanuni Sultan Süleyman de Eerste vocht tegen de Hongaarse koning Lodewijk de Tweede en maakte strategisch en tactisch gebruik van de Janitsaren. Kanuni Sultan Süleyman de Eerste stond al bekend om zijn militaire inzichten en maakte dankbaar gebruik van de elite-eenheden der Janitsaren.

Deze laatste grote veldslag die we hier uiteen zullen zetten, begint met de mars van *Kanunu Sultan Süleyman de Eerste* naar Mohacs om het Koninkrijk Hongarije voor eens en altijd te verslaan¹⁴³. Hierdoor zou (Zuid-)Oost-Europa en de Balkan definitief onder Osmaans gezag komen en zou tevens de weg naar Centraal-Europa en in het bijzonder de Habsburgse hoofdstad Wenen geheel vrij komen. Met dit doel marcheerden de Osmanen onder leiding van Kanuni Sultan Süleyman de Eerste (letterlijk ‘Sultan Süleyman de Rechtvaardige’, maar in Westerse bronnen staat hij beter bekend als ‘Sultan Süleyman de Prachtlievende’ of ‘Sultan Süleyman de Schitterende’¹⁴⁴) naar Buda en Peşte, die toen nog twee aparte steden waren. De Hongaarse koning Lodewijk de Tweede hoorde van de Osmaanse opmars en trad hem tegemoet in Mohacs, een stad 170 kilometer ten zuiden van Buda en Peşte¹⁴⁵. Daar voegden onder andere Kroatische, Tsjechische, Slowaakse, Sloveense en Poolse soldaten zich bij het Hongaars leger. Tevens kwam een Transsylvanisch leger en verschillende Pauselijke ridders de Hongaren te hulp, door deze grootschalige Europese onderneming spreken we dan ook van een Kruisvaarderleger onder aanvoering van de Hongaarse koning Lodewijk de Tweede.¹⁴⁶

De jonge Lodewijk de Tweede was zo onder de indruk van de hulp die hij ontving dat hij zich onoverwinnelijk voelde. Zodra de Osmanen op 29 augustus 1526 aankwamen in Mohacs en positie namen op het bergachtige landschap, zette Lodewijk de Tweede persoonlijk de aanval in met zijn zwaarbewapende cavalerie. Kanuni Sultan Süleyman de Eerste aarzelde geen moment en liet de *Rumeli Sipahi* (oftewel ruiters uit de Europese gebieden van de Osmanen) onder leiding van Damat İbrahim Paşa naar de linkerflank

¹⁴³ Peter F. Sugar, *South-Eastern Europe under Ottoman Rule 1354-1804* (Washington 1996) 69.

¹⁴⁴ Justin McCarthy, *The Ottoman Turks* (Louisiana 1999) 87.

¹⁴⁵ Lord Kingross, *The Ottoman Centuries* (Istanbul 2004) 185.

¹⁴⁶ B. Özükan e.a., *Osmanlı Tarihi* (Osmaanse Geschiedenis; deel 2, İstanbul 2003) 10-14.

trekken. De *Anadolu Sipahi* (de Anatolische ruiters die geronseld waren onder de Osmanen uit Anatolië¹⁴⁷) onder leiding van Behram Paşa deden hetzelfde naar de rechterflank. De strijders in het centrum ving de Hongaarse cavalerie op maar dolven duidelijk het onderspit tegen deze zwaarbewapende ruiters. Toen Kanuni Sultan Süleyman de Eerste dit zag, liet hij de centrale troepen, waarachter hijzelf en de Janitsaren stonden, naar de zijkanten wegtrekken zodat Lodewijk de Tweede zijn kans schoon zag om op Kanuni Sultan Süleyman de Eerste af te stormen. De overige soldaten uit het Kruisvaarderleger zagen hoe de soldaten in het centrum van het Osmaanse leger uit elkaar werd geslagen, of zo kwam het in ieder geval op ze over. Toen ze vervolgens ook nog koning Lodewijk de Tweede op Kanuni Sultan Süleyman de Eerste zagen galopperend, aarzelden ze geen moment en storten zich in het strijdgewoel.¹⁴⁸

De Janitsaren echter, die tactisch achter de troepen in het centrum waren gestationeerd en tevens zwaarbewapend met kanonnen en vuurwapens aanwezig waren, hadden geen spel aan de Hongaarse cavalerie die genadeloos neergeschoten werden. De Hongaarse koning Lodewijk de Tweede had te laat door dat de kern van het Osmaanse leger niet verslagen was maar juist achtergehouden werd. De Osmaanse troepen die door Kanuni Sultan Süleyman de Eerste naar de kanten werden gedirigeerd sloten andermaal de ranken, waardoor Lodewijk de Tweede en zijn hoofdmacht van zwaarbewapende ruiters omsingeld werden. De Janitsaren schoten met hun aanwezige kanonnen en vuurwapens de ruiters dood en diegenen die te dichtbij kwamen werden met de kromzwaarden bestreden. De aanstormende strijders van het Kruisvaarderleger zagen hoe de hoofdmacht in de pan werd gehakt en zelfs hoe koning Lodewijk de Tweede stierf toen hij probeerde te vluchten¹⁴⁹. De twee flanken van de Osmanen werden nu ook ingezet en de gedemotiveerde en paniekerige kruisvaarders raakten op de vlucht. De gewaagde gok van Kanuni Sultan Süleyman de Eerste had gewerkt, maar hijzelf kroop door het oog van de naald toen een pijl, lans of een ander soort projectiel afketste van zijn harnas (alhoewel niet eens over het wapen, zijn de bronnen grotendeels consistent hierover).

Met de winst over dit Kruisvaarderleger onder leiding van de Hongaarse koning Lodewijk de Tweede, werden onder andere het huidige Hongarije, Transsylvanië en Slovenië toegevoegd aan het Osmaanse Rijk¹⁵⁰. De overwinning van de Osmanen onder leiding van Kanuni Sultan Süleyman de Eerste, zorgde ervoor dat op 27 september 1529 de Habsburgse

¹⁴⁷ L. Kingross (Istanbul 2004) 184.

¹⁴⁸ Y. Öztuna, *Büyük Türkiye tarihi* (De grote geschiedenis van Turkije; deel 3, İstanbul 1983) 368-371.

¹⁴⁹ Lord Kingross, *The Ottoman Centuries* (Istanbul 2004) 186.

¹⁵⁰ Suraiya Faruqi, *The Ottoman Empire and the World Around It* (New York 2004) 76.

hoofdstad en tevens een van de grootste steden van West Europa, namelijk Wenen, belegerd werd. Het beleg werd uiteindelijk op 16 oktober 1529 opgeheven in verband met de naderende winter en de instemming van de Habsburgers om vijftientig jaar lang belasting af te staan aan de Osmanen. Eén jaar later stuurde de Habsburgse Oostenrijkse vorst zelfs boodschappers naar İstanbul op 17 oktober 1530 om een langdurige vrede te sluiten met de Osmanen. Hiermee staat de importantie van de Slag om Mohacs buiten kijf. De rol van de Janitsaren ligt iets ingewikkelder, omdat ze in deze strijd niet als aanvallende troepenmacht maar juist als defensieve macht werden ingezet. De Janitsaren moesten het voor de verandering niet hebben van hun nietsontziende mars naar de vijandelijke troepen.¹⁵¹

Op de vraagstelling ‘*Wat was de inbreng van de Janitsaren tijdens de Slag om Mohacs in 1526?*’ kunnen we aan de hand van het bovenstaande concluderen dat de inbreng van de Janitsaren van tactisch en strategisch levensbelang was. Vooral de inzet van Janitsaren, die kanonnen en vuurwapens combineerden met het gebruik van kromzwaarden, bleek hier doorslaggevend. Het Kruisvaarderleger onder leiding van de Hongaarse Lodewijk de Tweede had geen schijn van kans tegen de Janitsaren voorzien van kanonnen en vuurwapens. De hoofdmacht van Lodewijk de Tweede bestond namelijk vooral uit zwaarbewapende ruiters met harnas. Zelfs grote gedeelten van de paarden werden bedekt met harnas, maar het ging in principe om beveiliging tegen wapens als zwaarden, lansen en pijlen. Het harnas kon veelal niet voorkomen dat het doorboord werd door kogels en/of kanonskogels. Het wapenassortiment alsmede de tactische inzet van de Janitsaren bezegelde de Osmaanse overwinning op die slagveld in Mohacs op 29 augustus 1526.

¹⁵¹ Y. Öztuna, *Büyük Türkiye tarihi* (De grote geschiedenis van Turkije; deel 3, İstanbul 1983) 368-371.

Eindconclusie

Na het lezen van dit project kunnen we de verschillende deelconclusies op een rijtje zetten waardoor de eindconclusie in wezen zichzelf zal beantwoorden.

Op hoofdstuk één en de vraag **‘Wat zijn Janitsaren?’**, kunnen we kort maar krachtig zeggen dat het geronselde niet-moslimjongens tussen de acht en vijftien jaar oud waren. Deze werden intensief getraind voor of een functie als overheidsambtenaar dan wel een elitesoldaat. Dat het geen gehersenspoelde vechtmachines zonder eigen wil waren krijgt hier dan ook een dubbele betekenis als we zien dat een deel van de Janitsaren een hoge opleiding kregen, terwijl een ander deel zich meer toespitste op fysieke training.

Op de vraag uit hoofdstuk twee, **‘Wat voor invloed hadden de Janitsaren in de Slag bij Varna in 1444?’**, kunnen we vermelden dat de Janitsaren in de strijd bij Varna van cruciaal belang waren door de hoofdmacht van het vijandelijke Kruisvaarderleger samen met de Hongaars en Poolse koning Wladislaus verpletterend te verslaan en te doden.

Het antwoord op de vraag horend bij hoofdstuk drie, te weten **‘Wat was de rol van de Janitsaren bij de verovering van Constantinopel in 1453?’**, komt goed naar voren als we zien dat de Janitsaren pas de laatste dag werden ingezet en die dag beide Byzantijnse legeraanvoerders (namelijk Constantijn XI Paleologus en Giovanni Giustiniani) verwonden en doden, alsook de defensielinies van de Byzantijnen doorbreken. Mede hierdoor raken de Byzantijnen op de vlucht.

Als antwoord op de laatste en vierde vraagstelling in hoofdstuk vier, namelijk **‘Wat was de inbreng van de Janitsaren tijdens de Slag om Mohacs in 1526?’**, zien we dat de Janitsaren ook in defensief opzicht hun mannetje stonden en uitstekend overweg konden met kanonnen en vuurwapens, alsmede over een superieure loyaliteit en ijzeren wil beschikken. Steevast stonden de Janitsaren in het centrum van het Osmaanse leger.

De hoofdvraag, die als volgt luidt: **‘Wat voor rol speelde de Janitsaren in de militaire ontwikkelingen van het Osmaanse Rijk gedurende de periode 1425-1550?’**, kunnen we nu beantwoorden als we bekijken dat de Janitsaren, alhoewel slechts een deel van het Osmaanse leger, altijd in het middelpunt stonden. Of in defensief opzicht, dan wel in aanvallend opzicht. De gehoorzaamheid en training van de Janitsaren, gecombineerd met hun loyaliteit en moderne wapens maakte inderdaad dat de Janitsaren een enorme rol speelden in de militaire ontwikkelingen van het Osmaanse Rijk in de periode 1425 tot 1550. Zonder deze elitesoldaten zouden de Osmanen naar alle verwachtingen lang niet zo succesvol zijn geweest op militair gebied.

Nawoord

Ter afsluiting van dit driedelig onderzoek waarbij achtereenvolgens de volgende onderwerpen aan bod zijn gekomen; ‘Terrorisme en de Koerden’, ‘Regime Change in het Osmaanse Rijk’ en ‘Oorlog en Vrede in het Osmaanse Rijk’. Nog specifiekere gaan de verschillende onderzoeksseminars over respectievelijk de extreemlinkse Koerdische PKK, de liberaalnationalistische Jong Turken en het elitekorps der Janitsaren.

Mijn doel met het behandelen van deze anders zo eenzijdig en vol vooroordelen beschreven onderwerpen door de meeste historici, was het laten zien dat het bekijken van andere aspecten cruciaal is in het behandelen van historie. Een historicus is maar één stap verwijderd van het verspreiden van eenzijdige propaganda die racisme en discriminatie in de hand werkt. Uiteraard is het moeilijk om bij de constructie van het verleden jouw eigen opvattingen te laten voor wat ze zijn, echter is dat juist hetgeen wat een historicus tot een historicus maakt. Anders zijt gij slechts een veredeld romanschrijver, die geschiedenis combineert met zijn eigen fantasieverhalen.

Specialiseren in een gebied, te weten Turkse geschiedenis/Turkologie, waar veel onderwerpen controversieel en uit zijn context gerukt worden door verschillende mensen uit zowel de politiek als de wetenschappelijke wereld, is een uitdaging die ik graag te lijf ga. Met het schrijven van dit paper, hoop ik een begin te maken met het op frequente basis schrijven van boeken over Turkse geschiedenis (oftewel Turkologie). Daar mijn doel het onderzoeken van enkele onderwerpen op intensievere niveau is, zal ik gaarne een naam van bekendheid willen worden op basis van mijn prestaties.

Hierbij zou ik iedereen die betrokken was bij mijn onderzoeksseminars, die gezamenlijk mijn scriptie vormen, willen bedanken en uitnodigen om mijn persoon in de toekomst in de gaten te houden. Voor het gemak zal ik afsluiten zoals ik behoor af te sluiten.

de auteur Armand Sağ,

***‘Bachelor in the Arts of History;
with a specialization in Turkish History’***

Literatuurlijst

De geraadpleegde literatuur is een mix van Turkse en Westerse bronnen en luidt als volgt:

Bronnen Onderzoeksseminar 1

Literatuur:

1. B. Lewis, *Het Midden-Oosten*, Amsterdam 2002
2. R. Bakker, *Geschiedenis van Turkije*, Amsterdam 1997
3. E.J. Zürcher, *Geschiedenis van het moderne Turkije*, Nijmegen 1995
4. F. Bovenkerk & Y. Yeşilgöz, *De maffia van Turkije*, Amsterdam 1998
5. M. van Bruinessen, *Kurdish Ethno-Nationalism vs. Nation-Building States*, Istanbul 2000
6. H. J. Barkey & G.E. Fuller, *Turkey's Kurdish Question*, New York 1998
7. L. I. Meho, *The Kurds and Kurdistan*, Londen 1997
8. R. Olson, *The Kurdish nationalist movement in the 1990's*, Kentucky 1996
9. M. Orhan Bayrak, *Türk İmparatorlukları tarihi (Geschiedenis van de Turkse Rijken)*, İstanbul 2002
10. J. McCarthy, *The Ottoman Turks*, New York 1997

Wetenschappelijke artikelen:

1. Kevin McKiernan, *Turkey's war on the Kurds*, Bulletin of the atomic scientists, Volume: 55, Issue: 2 (1 maart, 1999), blz. 13
2. Michael Radu, *The Rise and Fall of the PKK*, Orbis, Volume: 45, Issue: 1 (1 januari, 2001), blz. 18
3. Michael M Gunter, *The continuing Kurdish problem in Turkey after Öcalan's capture*, Third world quarterly, Volume: 21, Issue: 5 (1 oktober, 2000), blz. 25

Bronnen Onderzoeksseminar 2

Literatuur:

1. Bedevi Kuran, A., *İnkilap Tarihimiz Ve Jön Türkler (De geschiedenis van onze Grondwet en de Jong Turken)*, İstanbul 2003
2. Fahri, B., *Jönler (Jong (Turken))*, Ankara 1985

3. Linz, J. & Stepan, A., *Problems of Democratic Transition and Consolidation*, Baltimore 1996
4. Mardin, Ş., *Jön Türklerin Siyasi Fikirleri (De politieke meningen van de Jong Turken)*, Ankara 2004
5. Naim Turfan, M., *Jön Türklerin Yükselişi (Het opklimmen van de Jong Turken)*, İstanbul 2005
6. Orhan Bayrak, M., *Türk İmparatorlukları tarihi (Geschiedenis van de Turkse Rijken)*, İstanbul 2002
7. Öztuna, Y., *Büyük Türkiye tarihi (De grote geschiedenis van Turkije)*; 14 delen, İstanbul 1983
8. Shaw, S., *History of the Ottoman Empire and Modern Turkey; volume I: Reform, Revolution and Republic: The Rise of Modern Turkey*, Cambridge University 1976
9. Shaw, S., *History of the Ottoman Empire and Modern Turkey; volume II: Reform, Revolution and Republic: The Rise of Modern Turkey*, Cambridge University 1977
10. Zürcher, E.J., *Geschiedenis van het moderne Turkije*, Nijmegen 1995

Bronnen Onderzoeksseminar 3

Literatuur:

1. Norman Housley, *Religious Warfare in Europe 1400-1536*, Oxford University 2002
2. David Abulafia e.a., *Medieval Frontiers: Concepts and Practices*, Cambridge University 2000
3. Barbara W. Tuchman, *A Distant Mirror*, New York 1978
4. Brian Patrick McGuire, *War and Peace in the Middle Ages*, Kopenhagen 1987
5. Justin McCarthy, *The Ottoman Turks*, Louisiana 1999
6. B. Özükan e.a., *Osmanlı Tarihi (Osmaanse Geschiedenis)*; 4 delen, İstanbul 2003
7. Y. Öztuna, *Büyük Türkiye tarihi (De grote geschiedenis van Turkije)*; 14 delen, İstanbul 1983
8. M. Orhan Bayrak, *Türk İmparatorlukları tarihi (Geschiedenis van de Turkse Rijken)*, İstanbul 2002
9. Lord Kingross, *The Ottoman Centuries*, İstanbul 2004
10. Philip Mansel, *Constantinople: City of the World's Desire 1453-1924*, New York 1996
11. Roger Crowley, *1453: The Last Great Siege*, New York 2005
12. Steven Runciman, *The Fall of Constantinople: 1453*, Londen 1965

13. Mustafa Uslu, *Fatih Sultan Mehmet ve Fetih (Sultan Mehmet de Veroveraar en de Verovering)*, İstanbul 2005
14. Mustafa Armağan, *Ufukların Sultanı Fatih Sultan Mehmed (De Sultan der Sultans Fatih de Veroveraar)*, İstanbul 2007
15. Peter F. Sugar, *South-Eastern Europe under Ottoman Rule 1354-1804*, Washington 1996
16. Heath W. Lowry, *The Nature of the Early Ottoman State*, New York 2003
17. Robert C. Davis, *Christian Slaves, Muslim Masters*, New York 2003
18. Rhoads Murphy, *Ottoman Warfare*, New Jersey 1999
19. Suraiya Faroqhi, *The Ottoman Empire and the World Around It*, New York 2004
20. Gabor Agoston, *Guns for the Sultan: Military Power and the Weapons Industry in the Ottoman Empire*, Cambridge University 2005
21. Hulusi Oran e.a., *Dünyayı Değiştiren Olaylar (Gebeurtenissen die de wereld veranderden)*; 12 delen, Walldorf 2005
22. Rene Bakker, *Geschiedenis van Turkije*, Amsterdam 1997
23. Colin Imber, *The Crusade of Varna 1443-45*, Ashgate 2006
24. Bernard Lewis, *Het Midden-Oosten; 2000 jaar culturele en politieke geschiedenis*, Amsterdam 2002

